

ปัญหา - เฉลย

ข้อสอบ - ข้อเขียน

(๒๕๔๓ - ๒๕๖๖)

ชั้น จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เก็บทุกรายละเอียด ที่จำเป็น
เก็บทุกประเด็น ที่สำคัญ
เก็บไว้ทุกความต้องการ เพื่อคนพิเศษเช่นคุณ

เหมาะสำหรับนักศึกษาพระอภิธรรม
ชั้น จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ใช้เป็นคู่มือประกอบการเรียน
ทบทวนเรื่องที่เรียนแล้ว
เตรียมตัวสอบ

พิมพ์ครั้งที่ ๑ (๑/๒๕๖๑)	จำนวน ๑๕๐ เล่ม / ชุด
พิมพ์ครั้งที่ ๒ (๒/๒๕๖๑)	จำนวน ๑๕๐ เล่ม / ชุด
พิมพ์ครั้งที่ ๓ (๑/๒๕๖๒)	จำนวน ๑๕๐ เล่ม / ชุด
พิมพ์ครั้งที่ ๔ (๒/๒๕๖๒)	จำนวน ๑๕๐ เล่ม / ชุด
พิมพ์ครั้งที่ ๕ (๑/๒๕๖๓)	จำนวน ๑๕๐ เล่ม / ชุด
พิมพ์ครั้งที่ ๖ (๑/๒๕๖๔)	จำนวน ๑๕๐ เล่ม / ชุด
พิมพ์ครั้งที่ ๗ (๑/๒๕๖๕)	จำนวน ๑๕๐ เล่ม / ชุด
พิมพ์ครั้งที่ ๘ (๒/๒๕๖๕)	จำนวน ๑๕๐ เล่ม / ชุด
พิมพ์ครั้งที่ ๙ (๑/๒๕๖๖)	จำนวน ๑๕๐ เล่ม / ชุด
พิมพ์ครั้งที่ ๑๐ (๒/๒๕๖๖)	จำนวน ๑๕๐ เล่ม / ชุด
พิมพ์ครั้งที่ ๑๑ (๑/๒๕๖๗)	จำนวน ๑๕๐ เล่ม / ชุด

รวบรวมโดย

พระมหาพิชิต รตินฺธโร ป.ธ. ๙ / ๒๕๕๖

อภิธรรมบัณฑิต รุ่นที่ ๕๙ / ๒๕๖๕

ข้อ ๑ (อารัมภบท)

๑. จงแสดงคำประณามและปฏิญญา (ของพระอนุรุธาจารย์) ทั้งบาลีและคำแปล
(ออกสอบปี 1/62, 2/62, 2/63, 2/64, 1/65, 2/65, 1/66).....หน้า 3)

ตอบ แสดงคำประณามและปฏิญญาดังต่อไปนี้

สมมาสมพุทฺธํ สสทฺธมฺมคณฺตุตมํ
อภิวาทิย ภาสิสฺสํ อภิธมฺมตฺถสฺสคหํ.

ข้าพระพุทธเจ้า (พระอนุรุธาจารย์) ขอนอบน้อมถวายอภิวันทนนาการ
แด่พระพุทธองค์ ผู้ตรัสรู้ญะยธรรมทั้งหลายเอง ไม่มีผู้เปรียบปาน
พร้อมด้วยพระสัทธรรม และคณะพระอริยสงฆ์เจ้าทั้งหลาย ซึ่งเป็นผู้
อุดมแล้ว จักแต่งคัมภีร์ที่มีนาม อภิธมมัตถสังคหะ ต่อไป

๒. คำประณามและปฏิญญานั้น เมื่อจำแนกโดยบทสามัญแล้ว มีเท่าไร
คืออะไรบ้าง แสดงมาพร้อมด้วยความหมายพอได้ความ
(2/58, 2/59, 2/61, 1/65, 2/66).....หน้า 3)

ตอบ เมื่อจำแนกบทโดยสามัญแล้ว มี ๖ บท คือ

๑. สมมาสมพุทฺธํ หมายความว่า ผู้ตรัสรู้ญะยธรรมทั้งปวงตามลำพังพระองค์เอง
อย่างถูกถ้วน ได้แก่ พระสัมมาสัมพุทธะจำพวกเดียว
เป็นการปฏิเสธปัจเจกพุทธะ สาวกพุทธะ ทั้งสอง
๒. อตุลํ หมายความว่า หาผู้เปรียบปานมิได้
๓. สสทฺธมฺมคณฺตุตมํ หมายความว่า พร้อมด้วยพระสัทธรรมและคณะพระอริยสงฆ์เจ้า
ทั้งหลาย ซึ่งเป็นผู้อุดม
๔. อภิวาทิย หมายความว่า เป็นคำนอบน้อมแด่พระรัตนตรัย
๕. ภาสิสฺสํ หมายความว่า เป็นคำรับรองว่าจะแต่ง
๖. อภิธมฺมตฺถสฺสคหํ หมายความว่า ตามที่ได้กล่าวคำรับรองไว้ว่าจะแต่งนั้น
ก็ได้แก่ คัมภีร์อภิธมมัตถสังคหปกรณ นี้เอง

๓. จงแสดงความหมายของคำดังต่อไปนี้ (1/54, 1/56, 1/57, 2/65)
สมมาสมพุทฺธํ สสทฺธมฺมคณฺตุตมํ ภาสิสฺสํ

ตอบ (ดูคำตอบข้อ ๒)

๔. สัทธรรมมีกี่อย่าง คืออะไรบ้าง ให้แสดงความหมายด้วย

(1/45, 1/59, 1/62, 2/62, 2/64, 1/66).....หน้า 4)

ตอบ สัทธรรม มี ๓ อย่าง คือ

๑. ปริยัติสัทธรรม ได้แก่ พระบาลีและอรรถกถา
๒. ปฏิบัติสัทธรรม ได้แก่ การรักษาศีล การถือชฎงค์ การเจริญสมถกรรมฐาน และวิปัสสนากรรมฐาน
๓. ปฏิเวธสัทธรรม ได้แก่ มรรค ผล นิพพาน ฌาน อภิญญา

๕. คำว่า ปรมัตถ์ หมายความว่าอย่างไร มีกี่อย่าง คืออะไรบ้าง

(2/43, 2/58, 2/59, 1/61, 1/66).....หน้า 5)

ตอบ คำว่า ปรมัตถ์ หมายความว่า สภาพของนาม รูป ที่เป็นองค์ธรรมอันประเสริฐ ไม่มีการผิปกแผกผันแปรแต่อย่างใด และเป็นธรรมที่เป็นประธานในอรรถบัญญัติ และนามบัญญัติ ชื่อว่า ปรมัตถ์ มี ๔ อย่างคือ จิต เจตสิก รูป นิพพาน

๖. จงแสดงคาถาปรมัตถธรรม ๔ พร้อมทั้งบาลีและคำแปล (1/62).....หน้า 5)

ตอบ แสดงคาถาปรมัตถธรรม ๔ ดังนี้

ตตถ วุตตาทิธมมตถา	จตุธา ปรมตถโต
จิตตํ เจตสิกํ รูปํ	นิพพานมิตติ สัพพธา ฯ

ในคำว่า อภิธัมมัตถสังคหะนั้น เมื่อว่าโดยปรมัตถธรรมแล้ว ไม่ว่าประการใดๆ ย่อมมีเนื้อความของพระอภิธรรมอยู่เพียง ๔ ประการ คือ จิต เจตสิก รูป นิพพาน

๗. ปรมัตถสังจะ มีกี่อย่าง คืออะไรบ้าง แสดงมาพร้อมความหมาย

ตอบ ปรมัตถสังจะ มี ๒ อย่าง คือ (2/43, 1/57, 2/58, 1/62).....หน้า 7)

๑. สภาวสังจะ ธรรมที่เป็นจริงตามสภาวลักษณะ
ได้แก่ กุศลธรรม อกุศลธรรมเป็นต้น ที่แสดงไว้ในอภิธรรมปิฎก
๒. อริยสังจะ ธรรมที่เป็นจริงโดยเฉพาะอริยบุคคลทั้งหลาย
ได้แก่ อริยสังจ ๔ มีทุกขสังจะ เป็นต้น

๘. จงแสดงธรรมชาติของจิต เจตสิก รูป นิพพาน โดยสังเขป

(แสดงบาลีโดยเฉพาะด้วย) (1/60, 2/60, 1/61, 2/63, 2/66).....หน้า 7 - 11)

ตอบ แสดงธรรมชาติของจิต เจตสิก รูป นิพพาน ดังต่อไปนี้

จิต	เป็นธรรมชาติที่รู้อารมณ์ (อารมณ์วิชานนลกฺขณ)
เจตสิก	เป็นธรรมชาติที่อาศัยจิตเกิด (จิตตนิสฺสิตลลกฺขณ)
รูป	เป็นธรรมชาติที่มีการผิวกแผกเปลี่ยนแปลงสลายไป (รูปปนลกฺขณ)
นิพพาน	เป็นธรรมชาติที่สงบจากรูป นาม ชันธ์ ๕ (สนฺติลลกฺขณ)

๙. จงแสดงวาทะของจิต ข้อที่ ๑ (2/54).....หน้า 7)

ตอบ วาทะของจิต อารมณ จินตตติ = จิตต์
 ธรรมชาติโดยอมรรณ คือได้รับอารมณ์อยู่เสมอ ฉะนั้น ธรรมชาตินั้นชื่อว่า จิต

๑๐. จงแสดงวาทะทั้งบาลีและคำแปล ของจิตและรูป อย่างละหนึ่งวาทะ
 (1/54, 2/56, 2/57).....หน้า 7, 10)

ตอบ วาทะของจิต อารมณ จินตตติ = จิตต์
 ธรรมชาติโดยอมรรณ คือได้รับอารมณ์อยู่เสมอ ฉะนั้น ธรรมชาตินั้นชื่อว่า จิต
 วาทะของคำว่ารูป สัตถุหาทวิโรธิปัจเจยหิ รูปตติ = รูป
 ธรรมชาติโดยอมเปลี่ยนแปลงสลายไป เพราะวิโรธิปัจเจยมีความเย็น ร้อน เป็นต้น
 ฉะนั้น ธรรมชาตินั้นชื่อว่า รูป

๑๑. เมื่อว่าโดยสรุปแล้ว ธรรมชาติของจิตนั้นมีอยู่ที่ประการ คืออะไรบ้าง (1/62)

ตอบ เมื่อว่าโดยสรุปแล้ว ธรรมชาติของจิตนั้นมีอยู่ ๓ ประการ คือ (หน้า 8)

๑. มีการรับอารมณ์อยู่เสมอ

๒. เป็นเหตุให้เจตสิกทั้งหลายรู้อารมณ์ได้ คล้ายๆ กับผู้นำ

๓. ทำให้สิ่งมีชีวิตและไม่มีชีวิต วิจิตรพิสดาร

ข้อ ๒

(จิตปรมัตถ์ : บาลี - แปล)

๑๒. ให้แสดงบาลีรับรองจิตปรมัตถ์ ๔ ประเภท พร้อมด้วยคำแปล (2/43).....หน้า 4)

ตอบ แสดงบาลีรับรองจิตปรมัตถ์ ๔ ประเภท พร้อมด้วยคำแปลดังนี้
 ตตฺถ จิตฺตํ ตาว จตฺตพฺพิทฺ ्हิติ กามาวจรํ รูปาวจรํ อรูปาวจรํ โลกุตตรมฺเจติ.
 ในปรมัตถธรรมทั้ง ๔ นั้น จิตปรมัตถ์ที่แสดงไว้เป็นอันดับแรกในอารัมภบทนั้น
 มี ๔ ประเภท คือ กามาวจรจิต รูปาวจรจิต อรูปาวจรจิต โลกุตตรจิต

๑๓. จิตมีกี่ประเภท คืออะไรบ้าง ให้ยกบาลีขึ้นแสดงด้วย (2/48, 2/49, 2/59).....หน้า 12)

ตอบ จิต มี ๔ ประเภท คือ กามาวจรจิต รูปาวจรจิต อรูปาวจรจิต โลกุตตรจิต
 ดังมีบาลีแสดงว่า ตตฺถ จิตฺตํ ตาว จตฺตพฺพิทฺ ्हิติ
 กามาวจรํ รูปาวจรํ อรูปาวจรํ โลกุตตรมฺเจติ.

๑๔. จงแปลภาษาบาลีต่อไปนี้ (1/52).....หน้า 15)

๑. โสมนสฺสหคตํ ทิฏฺฐจิตตสมฺปยุตฺตํ อสงฺขาริกํ
๒. อุเปกฺขาสหคตํ ทิฏฺฐจิตตวิปฺปยุตฺตํ สสงฺขาริกํ
๓. อุเปกฺขาสหคตํ อุทฺธจฺจสมฺปยุตฺตํ
๔. อุเปกฺขาสหคตํ โสตวิญญานํ
๕. สุขสหคตํ กายวิญญานํ

ตอบ ๑. จิตที่เกิดขึ้นโดยไม่มีการชักชวน พร้อมด้วยความดีใจ ประกอบด้วยความเห็นผิด
 ๒. จิตที่เกิดขึ้นโดยมีการชักชวน พร้อมด้วยความเฉยๆ ไม่ประกอบด้วยความเห็นผิด
 ๓. จิตที่เกิดขึ้นพร้อมด้วยความเฉยๆ ประกอบด้วยความฟุ้งซ่าน
 ๔. จิตที่อาศัยโสตวัตถุ ได้ยินเสียง เกิดขึ้นพร้อมด้วยความเฉยๆ
 ๕. จิตที่อาศัยกายวัตถุ รู้สึกโผฏฐัพพารมณ์ เกิดขึ้นพร้อมด้วยสุขเวทนา

๑๕. จงแสดงบาลีและคำแปลในจิตดังต่อไปนี้ (2/56, 1/60, 2/62).....หน้า 15)

ก. โลภมูลจิตดวงที่ ๑ กับดวงที่ ๓	ข. อเหตุกกิริยาจิต ๓
ค. มหาวิปากจิตดวงที่ ๒ กับดวงที่ ๗	ง. ปฐมฌานจิต ๓

ตอบ แสดงบาลีคำแปลในจิตดังต่อไปนี้

ก. โลภมูลจิตดวงที่ ๑
 โสมนสฺสหคตํ ทิฏฺฐจิตตสมฺปยุตฺตํ อสงฺขาริกํ
 จิตที่เกิดขึ้นโดยไม่มีการชักชวน พร้อมด้วยความดีใจ ประกอบด้วยความเห็นผิด

โลภมูลจิตดวงที่ ๓

โสมนัสสสหคตํ ทิฏฐิจิตวิปปยุตตํ อสงฺขาริกํ

จิตที่เกิดขึ้นโดยไม่มีการชักชวน พร้อมด้วยความดีใจ ไม่ประกอบด้วยความเห็นผิด

ข. อเหตุกกริยาจิต ๓ ดวง คือ

๑. อุเปกฺขาสหคตํ ปณฺจทวาราวชฺชนจิตตํ

จิตที่พิจารณาอารมณ์ทางปัญจทวาร ที่ดีและไม่ดี เกิดขึ้นพร้อมด้วยความเฉยๆ

๒. อุเปกฺขาสหคตํ มโนทวาราวชฺชนจิตตํ

จิตที่พิจารณาอารมณ์ทางมโนทวาร ที่ดีและไม่ดี เกิดขึ้นพร้อมด้วยความเฉยๆ

๓. โสมนัสสสหคตํ หสิตุปฺปาทจิตตํ

จิตที่ทำให้เกิดการยิ้มของพระอรหันต์ เกิดขึ้นพร้อมด้วยความดีใจ

ค. มหาวิปากจิตดวงที่ ๒

โสมนัสสสหคตํ ฌาณสมฺปยุตตํ สสงฺขาริกํ

จิตที่เกิดขึ้นโดยมีการชักชวน พร้อมด้วยความดีใจ ประกอบด้วยปัญญา

มหาวิปากจิตดวงที่ ๗

อุเปกฺขาสหคตํ ฌาณวิปปยุตตํ อสงฺขาริกํ

จิตที่เกิดขึ้นโดยไม่มีการชักชวน พร้อมด้วยความเฉยๆ ไม่ประกอบด้วยปัญญา

ง. ปฐมฌานจิต ๓

วิตกฺกวิจาร์ปีติสุขเอกกฺคตาสหิตํ ปฐมฌานํ กุสลจิตตํ วิปากจิตตํ กุริยจิตตํ

ปฐมฌานกุสลจิต ๑ วิปากจิต ๑ กริยาจิต ๑ ที่เกิดพร้อมด้วยองค์ฌาน ๕

คือ วิตก วิจาร์ ปีติ สุข เอกกคตา

๑๖. ให้แสดงบาลีพร้อมทั้งคำแปลในโลภมูลจิตดวงที่ ๕ ถึงดวงที่ ๘ ตามลำดับ (2/59)

ตอบ แสดงบาลีและคำแปลในโลภมูลจิตดวงที่ ๕ ถึงดวงที่ ๘ ตามลำดับดังนี้ (หน้า 15)

๕. อุเปกฺขาสหคตํ ทิฏฐิจิตสมฺปยุตตํ อสงฺขาริกํ

จิตที่เกิดขึ้นโดยไม่มีการชักชวน พร้อมด้วยความเฉยๆ ประกอบด้วยความเห็นผิด

๖. อุเปกฺขาสหคตํ ทิฏฐิจิตสมฺปยุตตํ สสงฺขาริกํ

จิตที่เกิดขึ้นโดยมีการชักชวน พร้อมด้วยความเฉยๆ ประกอบด้วยความเห็นผิด

๗. อุเปกฺขาสหคตํ ทิฏฐิจิตวิปปยุตตํ อสงฺขาริกํ

จิตที่เกิดขึ้นโดยไม่มีการชักชวน พร้อมด้วยความเฉยๆ ไม่ประกอบด้วยความเห็นผิด

๘. อุเปกฺขาสหคตํ ทิฏฐิจิตวิปปยุตตํ สสงฺขาริกํ

จิตที่เกิดขึ้นโดยมีการชักชวน พร้อมด้วยความเฉยๆ ไม่ประกอบด้วยความเห็นผิด

๑๗. ให้แสดงบาลีและคำแปลในจิตดังต่อไปนี้ (2/58, 1/59, 2/60, 2/63).....หน้า 15)
- ก. โลภมูลจิตดวงที่ ๑ และดวงที่ ๒ ข. โทสมูลจิต ๒ ค. โมหมูลจิต ๒
- ง. ปฐมณวิปากจิต ๑ จ. ทุติยฆานผลจิต

ตอบ แสดงบาลีและคำแปลในข้อดังต่อไปนี้

- ก. โสมนัสสสหคตํ ทิฏฐิจิตสมฺปยุตฺตํ อสงฺขาริกํ
จิตที่เกิดขึ้นโดยไม่มีการชักชวน พร้อมด้วยความดีใจ ประกอบด้วยความเห็นผิด
โสมนัสสสหคตํ ทิฏฐิจิตสมฺปยุตฺตํ สสงฺขาริกํ
จิตที่เกิดขึ้นโดยมีการชักชวน พร้อมด้วยความดีใจ ประกอบด้วยความเห็นผิด
- ข. โทมนัสสสหคตํ ปฏฺฐิมสมฺปยุตฺตํ อสงฺขาริกํ
จิตที่เกิดขึ้นโดยไม่มีการชักชวน พร้อมด้วยความเสียใจ ประกอบด้วยความโกรธ
โทมนัสสสหคตํ ปฏฺฐิมสมฺปยุตฺตํ สสงฺขาริกํ
จิตที่เกิดขึ้นโดยมีการชักชวน พร้อมด้วยความเสียใจ ประกอบด้วยความโกรธ
- ค. อุเปกฺขาสหคตํ วิจิกิฉฺจนสมฺปยุตฺตํ
จิตที่เกิดขึ้นพร้อมด้วยความเฉย ๆ ประกอบด้วยความสงสัย
อุเปกฺขาสหคตํ อุทฺทจฺจนสมฺปยุตฺตํ
จิตที่เกิดขึ้นพร้อมด้วยความเฉย ๆ ประกอบด้วยความฟุ้งซ่าน
- ง. วิตกฺกวิจาร์ปิตฺตฺสฺวเอกคฺคตาสหิตํ ปจฺมชฺฌมาน วิปากจิตฺตํ
ปฐมณวิปากจิต ๑ ที่เกิดพร้อมด้วยองค์ฌาน ๕ คือ วิตก วิจาร์ ปิตี สุข เอกัคคตา
- จ. วิจาร์ปิตฺตฺสฺวเอกคฺคตาสหิตํ
ทุติยชฺฌมาน โสตาปัตติผลจิตฺตํ สกทาคามีผลจิตฺตํ อนาคามีผลจิตฺตํ อรหตฺตผลจิตฺตํ
ทุติยฆานโสตาปัตติผลจิต ๑ สกทาคามีผลจิต ๑ อนาคามีผลจิต ๑ อรหัตตผลจิต ๑
ที่เกิดพร้อมด้วยองค์ฌาน ๔ คือ วิจาร์ ปิตี สุข เอกัคคตา

๑๘. จงบอกบาลีชื่อจิต พร้อมด้วยความหมาย (คำแปล) ของจิตดังต่อไปนี้

- ก. ปญฺจทวาราวชฺชนจิต ๑ ข. รูปาวจรจตุตถฆานจิต ๓
- ค. จตุตถฆานอรหัตตมรรคจิต ๑ (1/43, 1/66)

ตอบ

- ก. อุเปกฺขาสหคตํ ปญฺจทวาราวชฺชนจิตฺตํ
จิตที่พิจารณาอารมณ์ทางปัญจทวาร ที่ดีและไม่ดี เกิดขึ้นพร้อมด้วยความเฉย ๆ
- ข. สุขเอกคฺคตาสหิตํ จตุตถชฺฌมาน กุสลจิตฺตํ วิปากจิตฺตํ กิริยจิตฺตํ
จตุตถฆานกุสลจิต ๑ วิปากจิต ๑ กิริยาจิต ๑ ที่เกิดพร้อมด้วยองค์ฌาน ๒ คือ สุข เอกัคคตา
- ค. สุขเอกคฺคตาสหิตํ จตุตถชฺฌมาน อรหตฺตมคฺคจิตฺตํ
จตุตถฆาน อรหัตตมรรคจิต ๑ ที่เกิดพร้อมด้วยองค์ฌาน ๒ คือ สุข เอกัคคตา

๑๙. จงแสดงบาลีและคำแปล ในอภิสสสังขาริกจิต (๕ ดวง) มาให้ถูกต้อง

ตอบ (1/55, 1/56, 2/61, 2/64, 1/65, 2/66).....หน้า 15)

๑. โสมนัสสสหคตํ ทิฏฐิจิตสมุปยุตฺตํ สสงฺขาริกํ
จิตที่เกิดขึ้นโดยมีการชักชวน พร้อมด้วยความดีใจ ประกอบด้วยความเห็นผิด
๒. โสมนัสสสหคตํ ทิฏฐิจิตวิปปยุตฺตํ สสงฺขาริกํ
จิตที่เกิดขึ้นโดยมีการชักชวน พร้อมด้วยความดีใจ ไม่ประกอบด้วยความเห็นผิด
๓. อุเปกขาสหคตํ ทิฏฐิจิตสมุปยุตฺตํ สสงฺขาริกํ
จิตที่เกิดขึ้นโดยมีการชักชวน พร้อมด้วยความเฉยๆ ประกอบด้วยความเห็นผิด
๔. อุเปกขาสหคตํ ทิฏฐิจิตวิปปยุตฺตํ สสงฺขาริกํ
จิตที่เกิดขึ้นโดยมีการชักชวน พร้อมด้วยความเฉยๆ ไม่ประกอบด้วยความเห็นผิด
๕. โทมนัสสสหคตํ ปฏิฆสมุปยุตฺตํ สสงฺขาริกํ
จิตที่เกิดขึ้นโดยมีการชักชวน พร้อมด้วยความเสียใจ ประกอบด้วยความโกรธ

๒๐. จงแสดงบาลีพร้อมทั้งคำแปล ในจิตดังต่อไปนี้ (2/50, 2/55, 2/65).....หน้า 15)

โลกมุลจิตดวงที่ ๑	โทสมุลจิตดวงที่ ๒	โมหมุลจิตดวงที่ ๑
จักขุวิญญาณจิต ๒	สุขสหคตกายวิญญาณจิต ๑	มหากุศลจิตดวงที่ ๖

ตอบ โลกมุลจิตดวงที่ ๑

โสมนัสสสหคตํ ทิฏฐิจิตสมุปยุตฺตํ อสงฺขาริกํ
จิตที่เกิดขึ้นโดยไม่มีการชักชวน พร้อมด้วยความดีใจ ประกอบด้วยความเห็นผิด

โทสมุลจิตดวงที่ ๒

โทมนัสสสหคตํ ปฏิฆสมุปยุตฺตํ สสงฺขาริกํ
จิตที่เกิดขึ้นโดยมีการชักชวน พร้อมด้วยความเสียใจ ประกอบด้วยความโกรธ

โมหมุลจิตดวงที่ ๑

อุเปกขาสหคตํ วิจิกิจจาสมุปยุตฺตํ
จิตที่เกิดขึ้นพร้อมด้วยความเฉยๆ ประกอบด้วยความสงสัย

จักขุวิญญาณจิต ๒

อุเปกขาสหคตํ จักขุวิญญาณํ
จิตที่อาศัยจักขุวัตถุ เห็นรูปารมณ์ที่ดีและไม่ดี เกิดขึ้นพร้อมด้วยความเฉยๆ

สุขสหคตกายวิญญาณจิต ๑

สุขสหคตํ กายวิญญาณํ
จิตที่อาศัยกายวัตถุ รู้สึกโผฏฐัพพารมณ์ที่ดี เกิดขึ้นพร้อมด้วยสุขเวทนา

มหากุศลจิตดวงที่ ๖

อุเปกขาสหคตํ ฌานสมุปยุตฺตํ สสงฺขาริกํ
จิตที่เกิดขึ้นโดยมีการชักชวน พร้อมด้วยความเฉยๆ ประกอบด้วยปัญญา

๒๑. ให้แสดงบาลีพร้อมทั้งคำแปลในมหาวิปากจิตดวงที่ ๑ ถึงดวงที่ ๔
ตามลำดับ (2/59).....หน้า 16)

ตอบ แสดงบาลีและคำแปลในมหาวิปากจิตดวงที่ ๑ ถึงดวงที่ ๔ ตามลำดับดังนี้

๑. โสมนัสสสหคตํ ฌาณสมฺปยุตฺตํ อสงฺขาริกํ
จิตที่เกิดขึ้นโดยไม่มีการชักชวน พร้อมด้วยความดีใจ ประกอบด้วยปัญญา
๒. โสมนัสสสหคตํ ฌาณสมฺปยุตฺตํ สสงฺขาริกํ
จิตที่เกิดขึ้นโดยมีการชักชวน พร้อมด้วยความดีใจ ประกอบด้วยปัญญา
๓. โสมนัสสสหคตํ ฌาณวิปยุตฺตํ อสงฺขาริกํ
จิตที่เกิดขึ้นโดยไม่มีการชักชวน พร้อมด้วยความดีใจ ไม่ประกอบด้วยปัญญา
๔. โสมนัสสสหคตํ ฌาณวิปยุตฺตํ สสงฺขาริกํ
จิตที่เกิดขึ้นโดยมีการชักชวน พร้อมด้วยความดีใจ ไม่ประกอบด้วยปัญญา

๒๒. ให้แสดงบาลีพร้อมคำแปลใน มหาวิปากจิตดวงที่ ๕ ถึงดวงที่ ๘ ตามลำดับ
(2/52, 1/54, 2/54, 2/61, 1/65).....หน้า 16)

ตอบ แสดงบาลีพร้อมคำแปลในมหาวิปากจิต ดวงที่ ๕ ถึงดวงที่ ๘ ดังนี้

มหาวิปากจิต ดวงที่ ๕

อุเปกฺขาสหคตํ ฌาณสมฺปยุตฺตํ อสงฺขาริกํ

จิตที่เกิดขึ้นโดยไม่มีการชักชวน พร้อมด้วยความเฉย ๆ ประกอบด้วยปัญญา

มหาวิปากจิต ดวงที่ ๖

อุเปกฺขาสหคตํ ฌาณสมฺปยุตฺตํ สสงฺขาริกํ

จิตที่เกิดขึ้นโดยมีการชักชวน พร้อมด้วยความเฉย ๆ ประกอบด้วยปัญญา

มหาวิปากจิต ดวงที่ ๗

อุเปกฺขาสหคตํ ฌาณวิปยุตฺตํ อสงฺขาริกํ

จิตที่เกิดขึ้นโดยไม่มีการชักชวน พร้อมด้วยความเฉย ๆ ไม่ประกอบด้วยปัญญา

มหาวิปากจิต ดวงที่ ๘

อุเปกฺขาสหคตํ ฌาณวิปยุตฺตํ สสงฺขาริกํ

จิตที่เกิดขึ้นโดยมีการชักชวน พร้อมด้วยความเฉย ๆ ไม่ประกอบด้วยปัญญา

๒๓. ให้แสดงบาลีพร้อมทั้งคำแปล ในมหากริยาจิตดวงที่ ๑ ถึงดวงที่ ๔
ตามลำดับ (1/53, 2/57).....หน้า 16)

ตอบ แสดงบาลีและคำแปล ในมหากริยาจิตดวงที่ ๑ ถึงดวงที่ ๔ ตามลำดับดังนี้

๑. โสมนัสสสหคตํ ฌาณสมปยุตฺตํ อสงฺขาริกํ
จิตที่เกิดขึ้นโดยไม่มีการชักชวน พร้อมด้วยความดีใจ ประกอบด้วยปัญญา
๒. โสมนัสสสหคตํ ฌาณสมปยุตฺตํ สสงฺขาริกํ
จิตที่เกิดขึ้นโดยมีการชักชวน พร้อมด้วยความดีใจ ประกอบด้วยปัญญา
๓. โสมนัสสสหคตํ ฌาณวิปยุตฺตํ อสงฺขาริกํ
จิตที่เกิดขึ้นโดยไม่มีการชักชวน พร้อมด้วยความดีใจ ไม่ประกอบด้วยปัญญา
๔. โสมนัสสสหคตํ ฌาณวิปยุตฺตํ สสงฺขาริกํ
จิตที่เกิดขึ้นโดยมีการชักชวน พร้อมด้วยความดีใจ ไม่ประกอบด้วยปัญญา

๒๔. ให้แสดงบาลีพร้อมคำแปล ในปฐมฌานจิต ๘ (1/54).....หน้า 17)

ตอบ วิตกฺกวิจาร์ปิติสฺสเอกคฺคตาสหิตํ

ปฐมฌาน โสตาปตฺติมคฺคจิตฺตํ สกทาคามิมคฺคจิตฺตํ อนาคามิมคฺคจิตฺตํ อรหตฺตมคฺคจิตฺตํ
ปฐมฌานโสตาปตฺติมคฺคจิต ๑ สกทาคามิมคฺคจิต ๑ อนาคามิมคฺคจิต ๑ อรหตฺตมคฺคจิต ๑
ที่เกิดพร้อมด้วยองค์ฌาน ๕ คือ วิตก วิจาร์ ปิตี สุข เอกคคตา

วิตกฺกวิจาร์ปิติสฺสเอกคฺคตาสหิตํ

ปฐมฌาน โสตาปตฺติผลจิตฺตํ สกทาคามิผลจิตฺตํ อนาคามิผลจิตฺตํ อรหตฺตผลจิตฺตํ
ปฐมฌานโสตาปตฺติผลจิต ๑ สกทาคามิผลจิต ๑ อนาคามิผลจิต ๑ อรหตฺตผลจิต ๑
ที่เกิดพร้อมด้วยองค์ฌาน ๕ คือ วิตก วิจาร์ ปิตี สุข เอกคคตา

๒๕. จงแสดงบาลีและคำแปลในจิตดังต่อไปนี้

จตุตถฌานจิต ๑๑ (2/50).....หน้า 17)

ตอบ สุขเอกคฺคตาสหิตํ จตุตฺถฌาน กุสลจิตฺตํ วิปากจิตฺตํ กุริยจิตฺตํ

จตุตถฌานกุสลจิต ๑ วิปากจิต ๑ กุริยจิต ๑ ที่เกิดพร้อมด้วยองค์ฌาน ๒ คือ สุข เอกคคตา

สุขเอกคฺคตาสหิตํ จตุตฺถฌาน โสตาปตฺติมคฺคจิตฺตํ

สกทาคามิมคฺคจิตฺตํ อนาคามิมคฺคจิตฺตํ อรหตฺตมคฺคจิตฺตํ

จตุตถฌาน โสตาปตฺติมรรคจิต ๑ สกทาคามิมรรคจิต ๑ อนาคามิมรรคจิต ๑

อรหตฺตมรรคจิต ๑ ที่เกิดพร้อมด้วยองค์ฌาน ๒ คือ สุข เอกคคตา

สุขเอกคฺคตาสหิตํ จตุตฺถฌานโสตาปตฺติผลจิตฺตํ สกทาคามิผลจิตฺตํ อนาคามิผลจิตฺตํ อรหตฺตผลจิตฺตํ

จตุตถฌาน โสตาปตฺติผลจิต ๑ สกทาคามิผลจิต ๑ อนาคามิผลจิต ๑ อรหตฺตผลจิต ๑

ที่เกิดพร้อมด้วยองค์ฌาน ๒ คือ สุข เอกคคตา

๒๖. ในอเหตุกจิต ๑๘ ดวงนั้น อกุศลวิปากจิต ๗ ดวง ไม่เรียกว่า อเหตุกกุศลวิปากจิต แต่ในกุศลวิปากจิต ๘ ดวงนั้น เรียกว่า อเหตุกกุศลวิปากจิต ที่เป็นเช่นนั้นเพราะเหตุใด (2/44).....ปัญหาและเฉลยหน้า 6)

ตอบ อกุศลวิปากจิต ๗ ดวง ไม่เรียกว่า อเหตุกกุศลวิปากจิตนั้น เพราะเหตุว่า ธรรมดาผลที่เป็นฝ่ายอกุศลนั้น มีแต่อกุศลอย่างเดียว ไม่มีสเหตุกะ โดยเหตุนี้ จึงไม่จำเป็นต้องเรียกว่า อเหตุกกุศลวิปากจิต ฝ่ายผลที่เกิดจากกุศลนั้นมีอยู่ ๒ อย่างคือ ผลที่เป็นอเหตุกะ และผลที่เป็นสเหตุกะ ผลที่เป็นอเหตุกะนั้น คือ กุศลวิปากจิต ๘ มีจักขุวิญญาณจิต เป็นต้น ส่วนผลที่เป็นสเหตุกะนั้นคือ มหาวิปากจิต มหัคคตวิปากจิต โลกุตตรวิปากจิต ฉะนั้น จึงจำเป็นที่จะต้องเรียกผลของกุศลที่เป็นอเหตุกะว่า อเหตุกกุศลวิปากจิต ๘

๒๗. อยากทราบว่าจิตที่เกิดพร้อมด้วยโสมนัสสเวทนา และเป็นสัมปยุตต์ด้วยนั้นมีกี่ดวง คืออะไรบ้าง และให้บอกด้วยว่า ดวงไหนสัมปยุตต์ด้วยอะไร (1/43, 2/45, 1/49, 1/65)

ตอบ จิตที่เกิดพร้อมด้วยโสมนัสสเวทนา และเป็นสัมปยุตต์ด้วยนั้น มี ๕๒ ดวงคือ

ทวิจิตตสัมปยุตตโสมนัส ๒	สัมปยุตต์ด้วยทวิจิต
มหากุศลญาณสัมปยุตตโสมนัส ๒	} สัมปยุตต์ด้วยปัญญา (ญาณสัมปยุตต์)
มหาวิปากญาณสัมปยุตตโสมนัส ๒	
มหากริยาญาณสัมปยุตตโสมนัส ๒	
รูปาวจรโสมนัสสหคตจิต ๑๒	
โลกุตตรโสมนัสสหคตจิต ๓๒	

ข้อ ๓

(ความหมายของจิต)

๒๘. ให้แสดงความแตกต่างกันระหว่าง สุขสหคตจิต กับ โสมนัสสหคตจิต
และทุกขสหคตจิต กับ โทมนัสสหคตจิต (2/47, 2/50, 2/51).....ปัญหา-เฉลยหน้า 5)

ตอบ แสดงความแตกต่างกันระหว่างจิต ดังนี้

สุขสหคตจิต	เป็นความสุขทางกาย
โสมนัสสหคตจิต	เป็นความสุขทางใจ
ทุกขสหคตจิต	เป็นความทุกข์ทางกาย
โทมนัสสหคตจิต	เป็นความทุกข์ทางใจ

๒๙. คำว่า สหคต มีกี่อย่าง คืออะไรบ้าง จงแสดงพร้อมคำแปล

ตอบ คำว่า สหคต มี ๕ อย่าง คือ (1/60, 2/61, 2/63).....หน้า 17)

๑. โสมนัสสหคต	จิตที่เกิดพร้อมด้วยโสมนัสเวทนา	คือ ความดีใจ
๒. อุpekขาสหคต	จิตที่เกิดพร้อมด้วยอุpekขาเวทนา	คือ ความเฉยๆ
๓. โทมนัสสหคต	จิตที่เกิดพร้อมด้วยโทมนัสเวทนา	คือ ความเสียใจ
๔. ทุกขสหคต	จิตที่เกิดพร้อมด้วยทุกขเวทนา	คือ ความทุกข์กาย
๕. สุขสหคต	จิตที่เกิดพร้อมด้วยสุขเวทนา	คือ ความสุขกาย

๓๐. สมุပ္ပตฺตํ มีกี่อย่าง คืออะไรบ้าง จงแปลด้วย (2/50, 2/52, 1/57).....หน้า 18)

ตอบ สมุပ္เพตตํ มี ๕ อย่าง คือ

๑. ทิฏฐิจิตสมุပ္เพตฺตํ	จิตที่ประกอบด้วยทิฏฐิ	คือ ความเห็นผิด
๒. ปภิชสมุပ္เพตฺตํ	จิตที่ประกอบด้วยโทสะ	คือ ความโกรธ
๓. วิจิกิจฉาสมุပ္เพตฺตํ	จิตที่ประกอบด้วยวิจิกิจฉา	คือ ความสงสัย
๔. อุทฺธจสมุပ္เพตฺตํ	จิตที่ประกอบด้วยอุทฺธจจะ	คือ ความฟุ้งซ่าน
๕. ฌานสมุပ္เพตฺตํ	จิตที่ประกอบด้วยปัญญา	คือ ความรู้

๓๑. ให้แสดงคาถา (บาลี) อกุศลจิต ๑๒ พร้อมคำแปล (1/51, 2/62).....หน้า 21)

ตอบ แสดงคาถา (บาลี) อกุศลจิต ๑๒ พร้อมคำแปล

อภฺยจฺหา โลกมฺูลานิ	โทสมฺูลานิ จ ทฺวิธา
โมหมฺูลานิ จ เทวติ	ทฺวาทสากุสลา สยฺยํ.
โลกมฺูลจิต ๘ โทสมฺูลจิต ๒ โมหมฺูลจิต ๒ รวมจิต ๑๒ ดวงนี้ เป็นอกุศลจิต	

๓๒. คำว่า อกุศลจิต หมายความว่าอย่างไร (1/45, 1/66)

ตอบ คำว่า อกุศลจิต หมายความว่า จิตที่มีโทษและให้ผลเป็นความทุกข์

๓๓. อกุศลจิต หมายความว่าอย่างไร และมีกี่ประเภท คืออะไรบ้าง

(1/50, 2/52, 1/57, 2/63, 2/64).....หน้า 21)

ตอบ อกุศลจิต หมายความว่า จิตที่มีโทษและให้ผลตรงกันข้ามกับกุศลจิต

หรือ เป็นจิตที่ประกอบกับอกุศลเจตสิก มี ๓ ประเภท คือ

๑. โลภมูลจิต ๒. โทสมูลจิต ๓. โมหมูลจิต

๓๔. แสดงความหมายของจิต ดังต่อไปนี้ อเหตุกกริยาจิต มหาวิปากจิต

ตอบ แสดงความหมายของจิต ดังนี้ (1/43, 1/62)

อเหตุกกริยาจิต หมายความว่า จิตที่เกิดขึ้นโดยลำพัง ไม่ได้อาศัยกรรมแต่อย่างใด
และไม่เป็นบุญเป็นบาป แต่เป็นอเหตุกะ

มหาวิปากจิต หมายความว่า จิตที่เป็นผลของมหากุศล เพราะเมื่อว่าโดยเวทนา
สัมผัสโยคะ สังขารแล้ว ก็เหมือนกันกับมหากุศลทุกประการ

๓๕. ให้แสดงความหมายชื่อจิต ดังต่อไปนี้ รูปาวจรจิต

ตอบ แสดงความหมายของจิต ดังนี้ (1/61, 2/63, 2/64, 2/65)

รูปาวจรจิต หมายความว่า จิตทั้ง ๑๕ ดวงนี้ ท่องเที่ยวเกิดอยู่ในภูมิ
อันเป็นที่เกิดแห่งวัตถุรูป และกิเลสรูปเป็นส่วนมาก

๓๖. จงแสดงความหมายของจิต ดังต่อไปนี้ อเหตุกกุศลวิปากจิต มหากุศลจิต อรูปาวจรจิต

ตอบ แสดงความหมายของจิต ดังนี้ (2/61, 2/63, 2/64)

อเหตุกกุศลวิปากจิต หมายความว่า วิปากที่เกิดจากมหากุศลกรรม ๘ มีการเห็น การได้ยิน
การได้กลิ่นที่ดีเป็นต้น แต่เป็นอเหตุกะ

มหากุศลจิต หมายความว่า จิตที่ไม่มีโทษ ให้ผลเป็นความสุข และสามารถให้ผลเกิดขึ้น
มากกว่าตน ทั้งเป็นเบื้องต้นของฌาน อภิญญา มรรค ผล

อรูปาวจรจิต หมายความว่า จิตทั้ง ๑๒ ดวงนี้ ท่องเที่ยวเกิดอยู่ในภูมิอันเป็นที่เกิด
แห่งกิเลสอรูป และวัตถุอรูปเป็นส่วนมาก

๔๐. จงแสดงความหมายของชื่อ ดังต่อไปนี้ (2/46, 2/49, 1/57).....หน้า 24)
- ก. โลเกียจิต ข. โลกุตตรจิต ค. ฌานจิต

ตอบ

- ก. โลเกียจิต หมายความว่า จิตเหล่านี้ย่อมเกิดอยู่ในโลกทั้ง ๓ คือ กามโลก รูปโลก อรูปโลก
- ข. โลกุตตรจิต หมายความว่า จิตเหล่านี้พ้นจากโลกทั้ง ๓ คือ กามโลก รูปโลก อรูปโลก
- ค. ฌานจิต หมายความว่า จิตที่ประกอบด้วยองค์ฌาน ๕ มีวิตกเป็นต้น

๔๑. ในจำนวนจิตโดยย่อ ๘๙ โดยพิสดาร ๑๒๑ นั้น ผิดกันตรงไหน (1/44, 1/49, 2/51)
- และฌานจิตที่มีองค์ฌาน ๒ นั้น มีจำนวนเท่าใด คืออะไรบ้าง (ปัญหาเฉลยหน้า 11)

ตอบ

จำนวนจิตโดยย่อ ๘๙ โดยพิสดาร ๑๒๑ นั้น ผิดกันตรงที่โลกุตตรจิต

คือ ในจิตโดยย่อ ๘๙ ดวงนั้น โลกุตตรจิต มี ๘

ในจิตโดยพิสดาร ๑๒๑ ดวงนั้น โลกุตตรจิต มี ๔๐

และฌานจิตที่มีองค์ฌาน ๒ นั้น มีจำนวน ๓๔ ดวง คือ จตุตถฌานจิต ๑๑ ปัญจฌานจิต ๒๓

๔๒. ในกามจิต รูปจิต อรูปจิต นั้นมีทั้งกุศล วิบาก กิริยา แต่ในโลกุตตรจิตนั้น
- มีแต่กุศล วิบาก ไม่มีกิริยา ที่เป็นเช่นนั้นเพราะเหตุใด (1/45).....ปัญหาเฉลยหน้า 11)

ตอบ

ในกามจิต รูปจิต อรูปจิต มีทั้งกุศล วิบาก กิริยา

แต่ในโลกุตตรจิต มีแต่กุศล วิบาก ไม่มีกิริยานั้น เพราะเกี่ยวเนื่องด้วยกุศล

คือ กามาวจรกุศล รูปาวจรกุศล อรูปาวจรกุศล

ทั้ง ๓ นี้ ย่อมเกิดขึ้นได้หลายครั้งในบุคคลเดียวกัน

ส่วนในโลกุตตรกุศลนั้น ในบุคคลหนึ่งๆ ย่อมเกิดขึ้นได้เพียงครั้งเดียวเท่านั้น

แล้วก็ไม่มีการเกิดอีกต่อไป ด้วยเหตุนี้ กามาวจรกุศล รูปาวจรกุศล อรูปาวจรกุศล ทั้ง ๓ นี้

เมื่อเกิดขึ้นในสันดานของปุถุชนและผลเสกขบุคคล ๓ นั้นเรียกว่า กุศล

แต่ถ้าเกิดขึ้นในสันดานของพระอรหันต์แล้ว ก็เรียกว่า กิริยา

สำหรับโลกุตตรกุศลนั้น มิได้กลับเกิดขึ้นอีกในสันดานของพระอรหันต์

ฉะนั้น ในโลกุตตรจิต จึงไม่มีกิริยา.

๔๖. ให้จำแนกจิตโดย (1/59, 1/60, 2/63, 2/64).....หน้า 27, 28)

ก. ชาติเภทภัย

ข. โสภณเภทภัย

ค. โลกเภทภัย

ตอบ ก. ชาติเภทภัย มี ๔ ชาติ คือ

๑. อกุศลชาติ	มี ๑๒ ดวง คือ	โลภมูลจิต ๘	โทสมูลจิต ๒	โมหมูลจิต ๒
๒. กุศลชาติ	มี ๓๗ ดวง คือ	มหากุศลจิต ๘	รูปาวจรกุศลจิต ๕	อรูปาวจรกุศลจิต ๔
๓. วิปากชาติ	มี ๕๒ ดวง คือ	อกุศลวิปากจิต ๗	อเหตุกกุศลวิปากจิต ๘	มหาวิปากจิต ๘
๔. ภิชาตชาติ	มี ๒๐ ดวง คือ	อเหตุกภิชาตจิต ๓	มหาภิชาตจิต ๘	อรูปาวจรภิชาตจิต ๕

ข. โสภณเภทภัย มี ๒ คือ

๑. อโสภณจิต	มี ๓๐ ดวง คือ	อกุศลจิต ๑๒	อเหตุกจิต ๑๘
๒. โสภณจิต	มี ๙๑ ดวง คือ	กามาวจรโสภณจิต ๒๔	รูปาวจรจิต ๑๕
		อรูปาวจรจิต ๑๒	โลกุตตรจิต ๔๐

ค. โลกเภทภัย มี ๒ คือ

๑. โลภียจิต	มี ๘๑ ดวง คือ	อกุศลจิต ๑๒	อเหตุกจิต ๑๘
		กามาวจรโสภณจิต ๒๔	รูปาวจรจิต ๑๕
๒. โลกุตตรจิต	มี ๔๐ ดวง คือ	มรรคจิต ๒๐	ผลจิต ๒๐

๔๗. ให้จำแนกจิต ๑๒๑ ดวง โดยเวทนาเภทภัย มาโดยละเอียด

ตอบ จำแนกจิต ๑๒๑ โดยเวทนาเภทภัย มี ๕ คือ (1/46, 2/56, 2/66).....หน้า 28)

สุขเวทนา	มี ๑ ดวง คือ	สุขสหคตกายวิญญานจิต ๑
ทุกขเวทนา	มี ๑ ดวง คือ	ทุกขสหคตกายวิญญานจิต ๑
โสมนัสเวทนา	มี ๖๒ ดวง คือ	โลภมูลโสมนัส ๔
		โสมนัสสันตี่รณจิต ๑
		โสมนัสหสิตุปปาทจิต ๑
		มหากุศลโสมนัส ๔
		มหาวิปากโสมนัส ๔
		มหาภิชาตโสมนัส ๔
		ปฐมฌานจิต ๑๑
		ทุติยฌานจิต ๑๑
		ตติยฌานจิต ๑๑
		จตุตถฌานจิต ๑๑
โทมนัสเวทนา	มี ๒ ดวง คือ	โทสมูลจิต ๒
อุเบกขาเวทนา	มี ๕๕ ดวง คือ	โลภมูลอุเบกขา ๔
		โมหมูลจิต ๒
		อเหตุกอุเบกขา ๑๔
		มหากุศลอุเบกขา ๔
		มหาวิปากอุเบกขา ๔
		มหาภิชาตอุเบกขา ๔
		ปัญจฌานจิต ๒๓

๔๘. จงจำแนกกามจิต ๕๔ โดยชาติเภทนัย โสภณเภทนัย เวทนาเภทนัย
และสัมปโยคเภทนัย ว่ามีจำนวนอย่างละเท่าไร (2/46 2/48 1/50 1/51).....หน้า 27)

ตอบ จำแนกกามจิต ๕๔

โดยชาติเภทนัย	อกุศลชาติ	มี ๑๒	}	รวมเป็นกามจิต ๕๔
	กุศลชาติ	มี ๘		
	วิปากชาติ	มี ๒๓		
	กิริยาชาติ	มี ๑๑		
โดยโสภณเภทนัย	อโสภณจิต	มี ๓๐	}	รวมเป็นกามจิต ๕๔
	โสภณจิต	มี ๒๔		
โดยเวทนาเภทนัย	สุขเวทนา	มี ๑	}	รวมเป็นกามจิต ๕๔
	ทุกข์เวทนา	มี ๑		
	โสมนัสเวทนา	มี ๑๘		
	โทมนัสเวทนา	มี ๒		
	อุเบกขาเวทนา	มี ๓๒		
โดยสัมปโยคเภทนัย	สัมปยุตตจิต	มี ๒๐	}	รวมเป็นกามจิต ๕๔
	วิปยุตตจิต	มี ๓๔		

๔๙. ในบรรดากามจิต ๖๗ นั้น เป็นกุศลชาติเท่าใด วิปากชาติเท่าใด กิริยาชาติเท่าใด (2/47)

ตอบ ในบรรดากามจิต ๖๗ นั้น เป็นกุศลชาติ ๒๙ เป็นวิปากชาติ ๒๙ เป็นกิริยาชาติ ๙

๕๐. จงจำแนกมานจิต ๖๗ โดยชาติเภทนัย และเวทนาเภทนัย (1/44, 2/44)

ตอบ จำแนกมานจิต ๖๗ โดยชาติเภทนัย ดังนี้

มหัคคตกุศลจิต ๙ มรรคจิต ๒๐ รวม ๒๙ ดวง เป็น กุศลชาติ
มหัคคตวิปากจิต ๙ ผลจิต ๒๐ รวม ๒๙ ดวง เป็น วิปากชาติ
มหัคคตกิริยาจิต ๙ รวม ๙ ดวง เป็น กิริยาชาติ

จำแนกมานจิต ๖๗ โดยเวทนาเภทนัย ดังนี้

ปฐมมานจิต ๑๑ ทุติยมานจิต ๑๑ ตติยมานจิต ๑๑ จตุตถมานจิต ๑๑

รวม ๔๔ ดวง เป็น โสมนัสเวทนา

รูปาวจรปัญจมนจิต ๓ อรูปาวจรจิต ๑๒ โลกุตตรปัญจมนจิต ๘

รวม ๒๓ ดวง เป็น อุเบกขาเวทนา หรือ ปัญจมนจิต ๒๓ เป็น อุเบกขาเวทนา

๕๑. ให้จำแนกอนุสัจจ ๑๒ โดยเวทนาเภทนัย สัมปโยคเภทนัย สังขารเภทนัย

ตอบ (1/44, 2/47, 2/50).....หน้า 28)

จำแนกอนุสัจจ ๑๒ โดยเวทนาเภทนัย คือ

โสมนัสสหคตจิต ๔	}	รวมเป็นอนุสัจจ ๑๒
โทมนัสสหคตจิต ๒		
อุเบกขาสหคตจิต ๖		

จำแนกอนุสัจจ ๑๒ โดยสัมปโยคเภทนัย คือ

สัมปยุตต์ ๘	}	รวมเป็นอนุสัจจ ๑๒
วิปยุตต์ ๔		

จำแนกอนุสัจจ ๑๒ โดยสังขารเภทนัย คือ

อสังขาริก ๗	}	รวมเป็นอนุสัจจ ๑๒
สสังขาริก ๕		

ข้อ ๕

(เจตสิกปรমัตถ์)

๕๒. ให้แสดงคาถาลักษณะ ๔ ประการของเจตสิก พร้อมทั้งคำแปล

ไม่ต้องอธิบาย (2/52, 2/56).....หน้า 32)

ตอบ แสดงคาถาลักษณะ ๔ ประการของเจตสิก พร้อมทั้งคำแปลดังนี้

เอกุปปาทนิโรธา จ เอกาลมพนวนตฤกา

เจโตยุตตา ทวิปณณาส ธมมา เจตสิกา มตา.

นักศึกษาทั้งหลาย ฟังทราบธรรมชาติของเจตสิก ซึ่งมีจำนวน ๕๒ ดวง

ที่ประกอบกับจิต มีลักษณะดังนี้ คือ ๑. เกิดพร้อมกับจิต ๒. ดับพร้อมกับจิต

๓. มีอารมณ์เดียวกันกับจิต ๔. มีที่อาศัยเกิดอย่างเดียวกันกับจิต

๕๓. ให้แสดงลักษณะ ๔ ประการของเจตสิก และยกหลักฐานบาลี

มาแสดงให้เห็นด้วย (ไม่ต้องแปล) (1/43, 1/61, 2/62, 1/65).....หน้า 33)

ตอบ แสดงลักษณะ ๔ ประการของเจตสิก

๑. เอกุปปาทะ เจตสิกนี้เกิดพร้อมกับจิตเสมอ หมายความว่า เมื่อจิตเกิด เจตสิกก็เกิดขึ้น
ด้วยกัน จะว่าจิตเกิดก่อน เจตสิกเกิดทีหลัง หรือ เจตสิกเกิดก่อน จิตเกิด
ทีหลังนั้น ไม่ได้

๒. เอกนิโรธะ ในทำนองเดียวกันนั้น เมื่อจิตดับ เจตสิกก็ดับด้วยกัน
ไม่มีใครดับก่อน หรือดับทีหลัง

๓. เอกาลัมพะ อารมณ์ที่เจตสิกเข้าไปรับอยู่นั้น ก็เป็นอารมณ์เดียวกันกับที่จิตเข้าไปรับ
นั่นเอง เช่น จิตรับอารมณ์สีขาว เจตสิกก็รับสีขาวด้วย จิตรับอารมณ์สีดำ
เจตสิกก็รับสีดำด้วย ดังนี้ เป็นต้น

๔. เอกวัตถุกะ ที่อาศัยเกิดของเจตสิก ก็เป็นชนิดเดียวกันกับที่อาศัยเกิดของจิต เช่น
จิตอาศัยตาเกิด เจตสิกก็อาศัยตาเกิดด้วย จิตอาศัยหูเกิด เจตสิกก็อาศัย
หูเกิดด้วย จิตอาศัยหัวใจเกิด เจตสิกก็อาศัยหัวใจเกิดด้วย ดังนี้

ดังมีหลักฐานบาลีแสดงว่า

เอกุปปาทนิโรธา จ เอกาลมพนวนตฤกา

เจโตยุตตา ทวิปณณาส ธมมา เจตสิกา มตา.

๕๔. บรรดาลักษณะ ๔ ประการนั้น ลักษณะใดที่มีอยู่ประจำในเจตสิกอย่างแน่นอน และลักษณะใดที่มีอยู่ประจำ ในเจตสิกไม่แน่นอน (2/52).....หน้า 33)

ตอบ ในลักษณะ ๔ ประการนั้น

เอกุปปาตะ เอกนิโรธะ เอกาลัมพะนะ ทั้ง ๓ ประการนี้ มีอยู่ในเจตสิกโดยแน่นอน ส่วนลักษณะที่ ๔ คือ เอกวัตถุกะ นั้น ไม่มีอยู่ในเจตสิกโดยแน่นอน

๕๕. เจตสิก ๕๒ ดวงนั้น เมื่อว่าโดยราสีมีเท่าใด คืออะไรบ้าง (.....หน้า 33)

และในราสีหนึ่งๆ มีจำนวนเท่าใด คืออะไรบ้าง (61, 63, 64, 2/65, 1/66, 2/66)

ตอบ เจตสิก ๕๒ ดวงนั้น เมื่อว่าโดยราสี มี ๓ ราสี คือ

๑. อัญญสมานราสีเจตสิก ๒. อุกุศลราสีเจตสิก ๓. โสภณราสีเจตสิก

๑. อัญญสมานราสีเจตสิก มีจำนวน ๑๓ ดวง คือ

สัพพจิตตสาธารณเจตสิก ๗ ปกิณณกเจตสิก ๖

๒. อุกุศลราสีเจตสิก มีจำนวน ๑๔ ดวง คือ

โมจตุกเจตสิก ๔ โลติกเจตสิก ๓ โทจตุกเจตสิก ๔ ถีทุกเจตสิก ๒ วิจิกิจจาเจตสิก ๑

๓. โสภณราสีเจตสิก มีจำนวน ๒๕ ดวง คือ

โสภณสาธารณเจตสิก ๑๙ วิรตีเจตสิก ๓ อัมปมัญญาเจตสิก ๒ ปัญญินทรีย์เจตสิก ๑

๕๖. ให้แสดงธรรมชาติของสัพพจิตตสาธารณเจตสิก ๗ มาโดยลำดับ (1/44, 2/45, 1/49)

ตอบ แสดงธรรมชาติของสัพพจิตตสาธารณเจตสิก ๗ ดังนี้คือ (.....หน้า 36)

๑. ผัสสะ ธรรมชาติที่กระทบอารมณ์

๒. เวทนา ธรรมชาติที่เสวยอารมณ์

๓. สัญญา ธรรมชาติที่จำอารมณ์

๔. เจตนา ธรรมชาติที่กระตุ้นเตือนและชักชวนสัมปยุตตธรรมในอารมณ์ เพื่อให้ทำหน้าที่ของตน ๆ

๕. เอกัคคตา ธรรมชาติที่สงบและให้สัมปยุตตธรรมตั้งอยู่ในอารมณ์เดียว

๖. ชีวิตินทรีย์ ธรรมชาติที่รักษาสัมปยุตตธรรม

๗. มนสิการ ธรรมชาติมุ่งและนำสัมปยุตตธรรมสู่อารมณ์

ข้อ ๖

(เจตสิกปรมัตถ์ : สัมปโยคนัย)

๕๙. ให้แปลคาถาดังต่อไปนี้ เตรสญสมานา จ ฯลฯ ทวิปัญญาส ปวฺจฺเจ.

ตอบ แปลว่า ท่านกล่าวจำนวนเจตสิกว่า มี ๕๒ คือ (1/44).....หน้า 34, เฉลย 20)
อัญญสมานเจตสิก ๑๓ อกุศลเจตสิก ๑๔ โสภณเจตสิก ๒๕

๖๐. เจตสิกที่ประกอบในอกุศลจิตได้ทั้งหมดนั้น มีจำนวนเท่าใด คืออะไรบ้าง (1/44)

ตอบ เจตสิกที่ประกอบในอกุศลจิตได้ทั้งหมดนั้น มี ๑๔ คือ
สัพพจิตตสาธารณเจตสิก ๗ วิตกเจตสิก ๑ วิจารเจตสิก ๑ วิริยเจตสิก ๑ โมจตุกเจตสิก ๔

๖๑. อกุศลเจตสิกที่ประกอบในสัมปยุตตจิต ไม่ประกอบในวิปยุตตจิต นั้น
มีจำนวนเท่าใด คืออะไรบ้าง (1/44)

ตอบ อกุศลเจตสิกที่ประกอบในสัมปยุตตจิต ไม่ประกอบในวิปยุตตจิต นั้น
มีจำนวน ๖ ดวง คือ ทิฏฐิเจตสิก ๑ โทจตุกเจตสิก ๔ วิจิกิจฉาเจตสิก ๑

๖๒. จงแปลและอธิบายคาถา ดังต่อไปนี้ (2/45, 2/46).....หน้า 41)

สตต สพุพตฺถ ยฺชฺชนฺติ ยถาโยคํ ปกิณฺณกา
จฺจุทฺทสากฺสเลสฺสว โสภณฺเสสฺสว โสภณฺนา.

ตอบ แปลว่า สัพพจิตตสาธารณเจตสิก ๗ ย่อมประกอบในจิตทั้งหมดทั่วไป
ปกิณณเจตสิก ๖ ย่อมประกอบในจิตทั้งหมด ตามที่ประกอบได้
อกุศลเจตสิก ๑๔ ย่อมประกอบในอกุศลจิต ๑๒ เท่านั้น
โสภณเจตสิก ๒๕ ย่อมประกอบในโสภณจิต ๕๙ หรือ ๙๑ เท่านั้น.
อธิบาย คาถานี้แสดงหลักของสัมปโยคนัยโดยย่อ เพื่อให้ให้นักศึกษาทั้งหลาย
ยึดถือเป็นหลักไว้ก่อน แล้วจะแสดงขยายความในสัมปโยคนัย โดยพิสดารต่อไป

๖๓. เจตสิกที่ประกอบกับโลกียจิตได้ทั้งหมดนั้น มีจำนวนเท่าไร คืออะไรบ้าง (1/46, 1/48)

ตอบ เจตสิกที่ประกอบกับโลกียจิตได้ทั้งหมดนั้น
มีจำนวน ๗ ดวง คือ สัพพจิตตสาธารณเจตสิก ๗

๖๔. ให้แสดงสัมปโยคหนั ของเจตสิกดังต่อไปนี้ ว่าประกอบได้ในจิตเท่าไร คืออะไรบ้าง
โมหะ โลภะ โทสะ สติ สัมมกัมมันตะ กรุณา (2/46, 1/62)

ตอบ โมหเจตสิก ประกอบได้ใน อกุศลจิต ๑๒ ทั้งหมด
โลภเจตสิก ประกอบได้ใน โลภมูลจิต ๘
โทสเจตสิก ประกอบได้ใน โทสมูลจิต ๒
สติเจตสิก ประกอบได้ใน โสภณจิตทั้งหมด ๕๙ หรือ ๙๑ ดวง
สัมมกัมมันตเจตสิก ประกอบได้ในจิต ๑๖ หรือ ๔๘ ดวง คือ
มหากุศลจิต ๘ โลกุตตรจิต ๘ หรือ ๔๐
กรุณาเจตสิก ประกอบได้ในจิต ๒๘ ดวง คือ มหากุศลจิต ๘ มหากริยาจิต ๘
รูปาวจรจิต ๑๒ (เว้นปัญญาจกจิต ๓)

๖๕. ก. ปิฎิเจตสิก ประกอบได้ในจิตเท่าไร ? คืออะไรบ้าง ? (1/44)
ข. ฉันทเจตสิก ประกอบได้ในจิตเท่าไร ? คืออะไรบ้าง ? (1/61, 2/65)

ตอบ ก. ปิฎิเจตสิก ประกอบได้ในจิต ๕๑ ดวง คือ กามโสมนัสสหคจิต ๑๘
ปฐมฌานจิต ๑๑ ทุติยฌานจิต ๑๑ ตติยฌานจิต ๑๑
ข. ฉันทเจตสิก ประกอบได้ในจิต ๑๐๑ ดวง คือ กามจิต ๓๔ (เว้นโมหมูลจิต ๒
อเหตุกจิต ๑๘) มหัคคตจิต ๒๗ โลกุตตรจิต ๔๐

๖๖. ก. มานเจตสิก ประกอบได้ในจิตเท่าไร ? คืออะไรบ้าง ? 1/44
ข. สัทธาเจตสิก ประกอบได้ในจิตเท่าไร ? คืออะไรบ้าง ? 1/49, 1/61

ตอบ ก. มานเจตสิก ประกอบได้ในจิต ๔ ดวง คือ ทิฏฐิคตวิปปยุตตจิต ๔
ข. สัทธาเจตสิก ประกอบได้ในจิต ๕๙ หรือ ๙๑ ดวง คือ
กามาวจรโสภณจิต ๒๔ มหัคคตจิต ๒๗ โลกุตตรจิต ๘ หรือ ๔๐

๖๗. จงแสดงสัมปโยคหนั ในเจตสิกดังต่อไปนี้ ว่าประกอบได้ในจิตเท่าไร
คืออะไรบ้าง ก. อิสสาเจตสิก ข. อโลภเจตสิก (2/49)

ตอบ ก. อิสสาเจตสิก ประกอบได้ใน โทสมูลจิต ๒
ข. อโลภเจตสิก ประกอบได้ใน โสภณจิตทั้งหมด ๕๙ หรือ ๙๑ ดวง

๖๘. ก. วิตกเจตสิก	ประกอบได้ในจิตเท่าไร ?	คืออะไรบ้าง ?	
ข. วิจารณ์เจตสิก	ประกอบได้ในจิตเท่าไร ?	คืออะไรบ้าง ?	(2/65, 1/66)
ค. อธิโมกษ์เจตสิก	ประกอบได้ในจิตเท่าไร ?	คืออะไรบ้าง ?	
ง. อหิริกเจตสิก	ประกอบได้ในจิตเท่าไร ?	คืออะไรบ้าง ?	(2/43, 1/44)
จ. หิริเจตสิก	ประกอบได้ในจิตเท่าไร ?	คืออะไรบ้าง ?	(1/61, 2/61)

ตอบ

ก. วิตกเจตสิก	ประกอบได้ในจิต ๕๕ ดวง คือ กามจิต ๔๔ (เว้นทวิปัญญวิญญาณจิต ๑๐) ปฐมฌานจิต ๑๑
ข. วิจารณ์เจตสิก	ประกอบได้ในจิต ๖๖ ดวง คือ กามจิต ๔๔ (เว้นทวิปัญญวิญญาณจิต ๑๐) ปฐมฌานจิต ๑๑ ทุกขีฌานจิต ๑๑
ค. อธิโมกษ์เจตสิก	ประกอบได้ในจิต ๑๑๐ ดวง คือ กามจิต ๔๓ (เว้นทวิปัญญวิญญาณจิต ๑๐, วิจิกิจฉาสัมปยุตตจิต ๑) มหัคคตจิต ๒๗ โลกุตตรจิต ๔๐
ง. อหิริกเจตสิก	ประกอบได้ใน อกุศลจิต ๑๒ ทั้งหมด
จ. หิริเจตสิก	ประกอบได้ใน โสภณจิต ๕๕ หรือ ๙๑ ดวง

๖๙. จงแสดงสัมปโยคหนัย ในเจตสิกดังต่อไปนี้ ว่าประกอบได้ในจิตเท่าไร คืออะไรบ้าง

ก. เจตนาเจตสิก ข. ถีนเจตสิก ค. ปัญญาเจตสิก

ตอบ (2/51, 1/54, 2/55, 1/65, 2/65).....หน้า 41)

ก. เจตนาเจตสิก	ประกอบได้ในจิตทั้งหมด ๘๙ หรือ ๑๒๑ ดวง
ข. ถีนเจตสิก	ประกอบได้ใน อกุศลสังขารจิต ๕
ค. ปัญญาเจตสิก	ประกอบได้ในจิต ๔๗ หรือ ๗๙ ดวง คือ มหากุศลญาณสัมปยุตตจิต ๔ มหาวิบากญาณสัมปยุตตจิต ๔ มหากิริยาญาณสัมปยุตตจิต ๔ มหัคคตจิต ๒๗ โลกุตตรจิต ๘ หรือ ๔๐

๗๐. ให้แสดงสัมปโยคหนัย ในเจตสิกดังต่อไปนี้ ว่าประกอบได้ในจิตเท่าไร คืออะไรบ้าง

สัมมาอาชีวะ มุทิตา (2/56).....หน้า 44)

<u>ตอบ</u> สัมมาอาชีวะเจตสิก	ประกอบได้ในจิต ๑๖ หรือ ๔๘ ดวง คือ มหากุศลจิต ๘ โลกุตตรจิต ๘ หรือ ๔๐
มุทิตาเจตสิก	ประกอบได้ในจิต ๒๘ ดวง คือ มหากุศลจิต ๘ มหากิริยาจิต ๘ รูปาวจรจิต ๑๒ (เว้นรูปาวจรปัญจฌานจิต ๓)

๗๑. เจตสิกต่อไปนี้ ประกอบได้ในจิตเท่าไร คืออะไรบ้าง

สัญญาเจตสิก วิริยเจตสิก อโทสเจตสิก สัมมาวาจาเจตสิก

(2/53 1/57 2/60, 2/66).....หน้า 41)

<u>ตอบ</u> สัญญาเจตสิก	ประกอบได้ในจิตทั้งหมด ๘๙ หรือ ๑๒๑ ดวง
วิริยเจตสิก	ประกอบได้ในจิต ๑๐๕ ดวง คือ
	กามจิต ๓๘ (เวทนาเหตุกวิปากจิต ๑๕ ปัญจทวาราวชชนจิต ๑)
	มหัคคตจิต ๒๗ โลกุตตรจิต ๔๐
อโทสเจตสิก	ประกอบได้ในโสภณจิตทั้งหมด ๕๙ หรือ ๙๑ ดวง
สัมมาวาจาเจตสิก	ประกอบได้ในจิต ๑๖ หรือ ๔๘ ดวง คือ
	มหากุศลจิต ๘ โลกุตตรจิต ๘ หรือ ๔๐

๗๒. จงแสดงสัมปโยคในอกุศลเจตสิก ๑๔ มาดู (2/59, 2/63, 2/64).....หน้า 43)

<u>ตอบ</u> แสดงสัมปโยคในอกุศลเจตสิก ๑๔	
โมหะเจตสิก ๔	ประกอบได้ใน อกุศลจิต ๑๒ ทั้งหมด
โลภะเจตสิก	ประกอบได้ใน โลกมูลจิต ๘
ทิฏฐิเจตสิก	ประกอบได้ใน ทิฏฐิคตสัมปยุตตจิต ๔
มานะเจตสิก	ประกอบได้ใน ทิฏฐิคตวิปปยุตตจิต ๔
โทสะเจตสิก ๔	ประกอบได้ใน โทสมูลจิต ๒
ถีนะเจตสิก ๒	ประกอบได้ใน อกุศลสังขาริกจิต ๕
วิจิกิจฉาเจตสิก	ประกอบได้ใน วิจิกิจฉาสัมปยุตตจิต ๑

๗๓. อกุศลเจตสิก ๑๔ มีสัมปโยคกันกี่นัย คืออะไร (2/44, 2/57, 2/58)

<u>ตอบ</u> อกุศลเจตสิก ๑๔ มีสัมปโยคกัน ๕ นัย คือ	
โมหะเจตสิก ๔	ที่ประกอบในอกุศลจิต ๑๒ ทั้งหมด นับเป็น ๑ นัย
โลภะเจตสิก ๓	ที่ประกอบในโลภมูลจิต ๘ ดวงเท่านั้น นับเป็น ๑ นัย
โทสะเจตสิก ๔	ที่ประกอบในโทสมูลจิต ๒ ดวงเท่านั้น นับเป็น ๑ นัย
ถีนะเจตสิก ๒	ที่ประกอบในอกุศลสังขาริกจิต ๕ ดวงเท่านั้น นับเป็น ๑ นัย
วิจิกิจฉาเจตสิก ๑	ที่ประกอบในวิจิกิจฉาสัมปยุตตจิต ๑ ดวงเท่านั้น นับเป็น ๑ นัย

๗๔. โสภณเจตสิก ๒๕ มีสัมปโยคกันกี่นัย คืออะไรบ้าง (1/52, 2/57).....หน้า 44)

<u>ตอบ</u> โสภณเจตสิก ๒๕ มีสัมปโยคกัน ๔ นัย คือ	
โสภณสาธารณเจตสิก ๑๙	ที่ประกอบในโสภณจิต ๕๙ หรือ ๙๑ ดวง นับเป็น ๑ นัย
วิรตีเจตสิก ๓	ที่ประกอบในจิต ๑๖ หรือ ๔๘ ดวง นับเป็น ๑ นัย
อัปปมัญญาเจตสิก ๒	ที่ประกอบในจิต ๒๘ ดวง นับเป็น ๑ นัย
ปัญญาเจตสิก	ที่ประกอบในจิต ๔๗ หรือ ๗๙ ดวง นับเป็น ๑ นัย

๗๕. ให้แสดงเจตสิกดังต่อไปนี้ ว่ามีเท่าไร คืออะไรบ้าง

เจตสิกที่เป็นอนิยตโยคี แน่นนอน เจตสิกที่เป็นอนิยตโยคี ไม่แน่นนอน (1/46)

ตอบ เจตสิกที่เป็นอนิยตโยคี แน่นนอน มี ๘ ดวง คือ

มานะ, อิสสา, มัจฉริยะ, กุกกุจจะ, ถีนะ, มัทธา, อัปปมัญญา ๒

เจตสิกที่เป็นอนิยตโยคี ไม่แน่นนอน มี ๓ ดวง คือ วิรตี ๓

๗๖. คำว่า นิยตโยคี หมายความว่าอย่างไร มีจำนวนเท่าไร คืออะไรบ้าง

และจำแนกอนิยตโยคีเจตสิก โดยนानากทาจิเจตสิก กทาจิเจตสิก สหกทาจิเจตสิก

(2/43, 2/55, 2/59, 2/65).....หน้า 48)

ตอบ คำว่า นิยตโยคี หมายความว่า เจตสิกที่ประกอบได้แน่นนอน มี ๔๑ ดวง คือ

อัญญสมานเจตสิก ๑๓ โมจตุกเจตสิก ๔ โลกเจตสิก ๑ ทิฏฐิเจตสิก ๑ โทสเจตสิก ๑

วิจิกิจฉาเจตสิก ๑ โสภณเจตสิก ๒๐ (เว้นวิรตีเจตสิก ๓ อัปปมัญญาเจตสิก ๒)

นานากทาจิเจตสิก มี ๘ คือ อิสสา มัจฉริยะ กุกกุจจะ

วิรตีเจตสิก ๓ อัปปมัญญาเจตสิก ๒

กทาจิเจตสิก มี ๑ คือ มานะ

สหกทาจิเจตสิก มี ๒ คือ ถีนะ มัทธา

๗๗. คำว่า อนิยตโยคีเจตสิก หมายความว่าอะไร มีจำนวนเท่าใด คืออะไรบ้าง

และให้แสดงจำนวนเจตสิกเหล่านี้โดยชาติ (2/47, 2/48)

อนิยตโยคีเจตสิก ที่เป็นอกุศลชาติ อนิยตโยคีเจตสิก ที่เป็นกุศลชาติ

อนิยตโยคีเจตสิก ที่เป็นวิปากชาติ อนิยตโยคีเจตสิก ที่เป็นกิริยาชาติ

ตอบ คำว่า อนิยตโยคีเจตสิก หมายความว่า เป็นเจตสิกที่ประกอบกับจิตไม่แน่นนอน

มีจำนวน ๑๑ ดวง คือ มานเจตสิก ๑ อิสสาเจตสิก ๑ มัจฉริยะเจตสิก ๑ กุกกุจจะเจตสิก ๑

ถีนะเจตสิก ๒ วิรตีเจตสิก ๓ อัปปมัญญาเจตสิก ๒

แสดงจำนวนเจตสิกเหล่านี้ โดยชาติ

อกุศลชาติ มี ๖ ดวง คือ มานะ อิสสา มัจฉริยะ กุกกุจจะ ถีนะ มัทธา

กุศลชาติ มี ๕ ดวง คือ วิรตีเจตสิก ๓ อัปปมัญญาเจตสิก ๒

วิปากชาติ มี ๕ ดวง คือ วิรตีเจตสิก ๓ อัปปมัญญาเจตสิก ๒

กิริยาชาติ มี ๒ ดวง คือ อัปปมัญญาเจตสิก ๒

ข้อ ๗

(เจตสิกปรหมัตถ์ : สังคหณัย)

๗๘. ในโทสมูลจิต ๒ แต่ละดวงมีเจตสิกประกอบได้เท่าไร คืออะไรบ้าง
และในดวงหนึ่งๆ นั้นเป็นอนิยตโยคีเจตสิกเท่าไร คืออะไรบ้าง
เป็นนิยตโยคีเจตสิกเท่าไร คืออะไรบ้าง (1/48)

ตอบ ในโทสมูลจิตดวงที่ ๑ มีเจตสิกประกอบได้ ๒๐ ดวง คือ
อัญญสมานเจตสิก ๑๒ (เวณปีติ) โมจตุกเจตสิก ๔ โทจตุกเจตสิก ๔
เป็นอนิยตโยคีเจตสิก ๓ ดวง คือ อิสสาเจตสิก มัจฉริยเจตสิก กุกกุจเจตสิก
เป็นนิยตโยคีเจตสิก ๑๗ ดวง คือ อัญญสมานเจตสิก ๑๒ (เวณปีติ) โมจตุกเจตสิก ๔ โทสเจตสิก ๑

ในโทสมูลจิตดวงที่ ๒ มีเจตสิกประกอบได้ ๒๒ ดวง คือ
อัญญสมานเจตสิก ๑๒ (เวณปีติ) โมจตุกเจตสิก ๔ โทจตุกเจตสิก ๔ ถีทุกเจตสิก ๒
เป็นอนิยตโยคีเจตสิก ๕ ดวง คือ อิสสาเจตสิก มัจฉริยเจตสิก กุกกุจเจตสิก ถีทุกเจตสิก ๒
เป็นนิยตโยคีเจตสิก ๑๗ ดวง คือ อัญญสมานเจตสิก ๑๒ (เวณปีติ) โมจตุกเจตสิก ๔ โทสเจตสิก ๑

๗๙. ให้แสดงอกุศลจิต ที่มีจำนวนเจตสิกประกอบ ดังต่อไปนี้

๑๕ - ๑๘ - ๑๙ - ๒๐ - ๒๑ - ๒๒ (1/44)

ตอบ อกุศลจิต ที่มีจำนวนเจตสิกประกอบ ๑๕ คือ โมหมูลจิต ๒
อกุศลจิต ที่มีจำนวนเจตสิกประกอบ ๑๘ คือ โลภมูลจิตดวงที่ ๕ กับดวงที่ ๗
อกุศลจิต ที่มีจำนวนเจตสิกประกอบ ๑๙ คือ โลภมูลจิตดวงที่ ๑ กับดวงที่ ๓
อกุศลจิต ที่มีจำนวนเจตสิกประกอบ ๒๐ คือ โลภมูลจิตดวงที่ ๖ กับดวงที่ ๘ โทสมูลจิตดวงที่ ๑
อกุศลจิต ที่มีจำนวนเจตสิกประกอบ ๒๑ คือ โลภมูลจิตดวงที่ ๒ กับดวงที่ ๔
อกุศลจิต ที่มีจำนวนเจตสิกประกอบ ๒๒ คือ โทสมูลจิตดวงที่ ๒

๘๐. ให้แสดงสังคหณัย ในจิตดังต่อไปนี้มาว่า มีเจตสิกประกอบได้เท่าไร คืออะไรบ้าง

ก. โลภมูลจิตดวงที่ ๑ ข. มหากุศลจิตดวงที่ ๑ ค. มหากุศลจิตดวงที่ ๒

ตอบ ก. โลภมูลจิตดวงที่ ๑ มีเจตสิกประกอบได้ ๑๙ ดวง คือ (1/43, 2/47)

อัญญสมานเจตสิก ๑๓ โมจตุกะ ๔ โลภะ ทิฏฐิ

ข. มหากุศลจิตดวงที่ ๑ มีเจตสิกประกอบได้ ๓๘ ดวง คือ อัญญสมานเจตสิก ๑๓ โสภณเจตสิก ๒๕

ค. มหากุศลจิตดวงที่ ๒ มีเจตสิกประกอบได้ ๓๘ ดวง คือ อัญญสมานเจตสิก ๑๓ โสภณเจตสิก ๒๕

๘๑. จงแสดงสังคหะ ในจิตดังต่อไปนี้ ว่ามีเจตสิกประกอบได้เท่าไร คืออะไรบ้าง

ก. มหากุศลจิตดวงที่ ๘

ข. มหากริยาจิตดวงที่ ๖

ค. กามจิต ๕๔

ง. ฌานจิต ๖๗

ตอบ (1/47, 2/49, 2/63, 2/65)

ก. มหากุศลจิตดวงที่ ๘ มีเจตสิกประกอบได้ ๓๖ ดวง คือ อัญญาสมานเจตสิก ๑๒ (เวทนาปีติ) โสภณเจตสิก ๒๔ (เวทนาปัญญา)

ข. มหากริยาจิตดวงที่ ๖ มีเจตสิกประกอบได้ ๓๔ ดวง คือ อัญญาสมานเจตสิก ๑๒ (เวทนาปีติ) โสภณเจตสิก ๒๒ (เวทนาวิริตี ๓)

ค. กามจิต ๕๔ มีเจตสิกประกอบได้ ๕๒ ดวง คือ อัญญาสมานเจตสิก ๑๓ อกุศลเจตสิก ๑๔ โสภณเจตสิก ๒๕

ง. ฌานจิต ๖๗ มีเจตสิกประกอบได้ ๓๘ ดวง คือ อัญญาสมานเจตสิก ๑๓ โสภณเจตสิก ๒๕

๘๒. ให้แสดงสังคหะ ในจิตดังต่อไปนี้มาดูว่า มีเจตสิกประกอบได้เท่าไร คืออะไรบ้าง

ก. โมหมูลจิตดวงที่ ๒

ข. ทวิปัญญาวินญาณจิต ๑๐ (1/51, 2/58).....หน้า 51)

ตอบ

ก. โมหมูลจิตดวงที่ ๒ มีเจตสิกประกอบได้ ๑๕ ดวง คือ อัญญาสมานเจตสิก ๑๑ (เวทนาปีติ จันทะ) โมจตุกเจตสิก ๔

ข. ทวิปัญญาวินญาณจิต ๑๐ มีเจตสิกประกอบได้ ๗ ดวง คือ สัพพจิตตสาธารณเจตสิก ๗

๘๓. จงแสดงสังคหะในจิตดังต่อไปนี้มาดูว่า มีเจตสิกประกอบได้เท่าไร คืออะไรบ้าง

ก. อกุศลจิต ๑๒

ข. โลกมูลจิตดวงที่ ๒

ค. มหาวิปากจิตดวงที่ ๓

ง. (รูปาวจร) ปฐมฌานจิต ๓

จ. (โลกุตตร) ปฐมฌานจิต ๘

(2/44, 2/61, 1/62, 2/62).....หน้า 50)

ตอบ ก. อกุศลจิต ๑๒ มีเจตสิกประกอบได้ ๒๗ ดวง คือ

อัญญาสมานเจตสิก ๑๓ อกุศลเจตสิก ๑๔

ข. โลกมูลจิตดวงที่ ๒ มีเจตสิกประกอบได้ ๒๑ ดวง คือ

อัญญาสมานเจตสิก ๑๓ โมจตุก ๔ โลภะ ทิฏฐิ ถิฏฐะ ๒

ค. มหาวิปากจิตดวงที่ ๓ มีเจตสิกประกอบได้ ๓๒ ดวง คือ

อัญญาสมานเจตสิก ๑๓ โสภณสาธารณเจตสิก ๑๙

ง. (รูปาวจร) ปฐมฌานจิต ๓ มีเจตสิกประกอบได้ ๓๕ ดวง คือ

อัญญาสมานเจตสิก ๑๓ โสภณเจตสิก ๒๒ (เวทนาวิริตี ๓)

จ. (โลกุตตร) ปฐมฌานจิต ๘ มีเจตสิกประกอบได้ ๓๖ ดวง คือ

อัญญาสมานเจตสิก ๑๓ โสภณเจตสิก ๒๓ (เวทนาปัณณญา ๒)

๘๔. จงแสดงสังคหะ ในจิตดังต่อไปนี้มาคู่ๆ มีเจตสิกประกอบได้เท่าไร คืออะไรบ้าง

ก. โทสมูลจิตดวงที่ ๒

ข. มหากุศลจิตดวงที่ ๓

ค. ทุติยฌานจิต ๓

ง. ทุติยฌานจิต ๑๑

ตอบ

(2/50, 2/60, 1/61, 1/66).....หน้า 51)

ก. โทสมูลจิตดวงที่ ๒

มีเจตสิกประกอบได้ ๒๒ ดวง คือ อัญญสมานเจตสิก ๑๒ (เว้นปีติ) โมจตุกเจตสิก ๔ โทจตุกเจตสิก ๔ ถิทุกเจตสิก ๒

ข. มหากุศลจิตดวงที่ ๓

มีเจตสิกประกอบได้ ๓๗ ดวง คือ
อัญญสมานเจตสิก ๑๓ โสภณเจตสิก ๒๔ (เว้นปัญญา)

ค. ทุติยฌานจิต ๓

มีเจตสิกประกอบได้ ๓๔ ดวง คือ
อัญญสมานเจตสิก ๑๒ (เว้นวิตก) โสภณเจตสิก ๒๒ (เว้นวิรตี ๓)

ง. ทุติยฌานจิต ๑๑

มีเจตสิกประกอบได้ ๓๗ ดวง คือ
อัญญสมานเจตสิก ๑๒ (เว้นวิตก) โสภณเจตสิก ๒๕

๘๕. จงแสดงสังคหะ ในจิตดังต่อไปนี้

(1/51, 2/60, 1/61, 2/64)

ก. โลภมูลจิตดวงที่ ๒ และดวงที่ ๘

ข. โมหมูลจิตดวงที่ ๑

ค. มหาวิปากจิตดวงที่ ๒

ง. (โลภี) ปฐมฌานจิต ๓

จ. ปฐมฌานจิต ๘

ฉ. ปฐมฌานจิต ๑๑

ตอบ แสดงสังคหะในจิตดังต่อไปนี้

ก. โลภมูลจิตดวงที่ ๒

มีเจตสิกประกอบได้ ๒๑ ดวง คือ
อัญญสมานเจตสิก ๑๓ โมจตุกะ ๔ โลภะ ทิฏฐิ ถิทุกะ ๒

โลภมูลจิตดวงที่ ๘

มีเจตสิกประกอบได้ ๒๐ ดวง คือ อัญญสมานเจตสิก ๑๒ (เว้นปีติ) โมจตุกะ ๔ โลภะ มานะ ถิทุกะ ๒

ข. โหมมูลจิตดวงที่ ๑

มีเจตสิกประกอบได้ ๑๕ ดวง คือ
อัญญสมานเจตสิก ๑๐ (เว้นอธิโมกข์ ปีติ ฉันทะ)
โมจตุกะ ๔ วิจิกิจฉา ๑

ค. มหาวิปากจิตดวงที่ ๒

มีเจตสิกประกอบได้ ๓๓ ดวง คือ อัญญสมานเจตสิก ๑๓
โสภณสาธารณเจตสิก ๑๙ ปัญญาเจตสิก ๑

ง. (โลภี) ปฐมฌานจิต ๓

มีเจตสิกประกอบได้ ๓๕ ดวง คือ
อัญญสมานเจตสิก ๑๓ โสภณเจตสิก ๒๒ (เว้นวิรตี ๓)

จ. ปฐมฌานจิต ๘

มีเจตสิกประกอบได้ ๓๖ ดวง คือ
อัญญสมานเจตสิก ๑๓ โสภณเจตสิก ๒๓ (เว้นอัปปมัญญา ๒)

ฉ. ปฐมฌานจิต ๑๑

มีเจตสิกประกอบได้ ๓๘ ดวง คือ
อัญญสมานเจตสิก ๑๓ โสภณเจตสิก ๒๕

๘๖.	ก. โลกมูลจิตดวงที่ ๔	มีเจตสิกประกอบได้เท่าไร	คืออะไรบ้าง
	ข. หสิตุปปาทจิต	มีเจตสิกประกอบได้เท่าไร	คืออะไรบ้าง
	ค. มหากุศลจิตดวงที่ ๕	มีเจตสิกประกอบได้เท่าไร	คืออะไรบ้าง
	ง. ตติยฌานจิต ๓	มีเจตสิกประกอบได้เท่าไร	คืออะไรบ้าง
	จ. ตติยฌานจิต ๘	มีเจตสิกประกอบได้เท่าไร	คืออะไรบ้าง

ตอบ

(2/52, 1/57, 2/58, 2/66)

ก. โลกมูลจิตดวงที่ ๔	มีเจตสิกประกอบได้ ๒๑ ดวง คือ อัญญุสमानเจตสิก ๑๓ โมจิตุกะ ๔ โลภะ มานะ ถิฏฐะ ๒
ข. หสิตุปปาทจิต	มีเจตสิกประกอบได้ ๑๒ ดวง คือ อัญญุสमानเจตสิก ๑๒ (เว้นฉันทะ)
ค. มหากุศลจิตดวงที่ ๕	มีเจตสิกประกอบได้ ๓๗ ดวง คือ อัญญุสमानเจตสิก ๑๒ (เว้นปีติ) โสภณเจตสิก ๒๕
ง. ตติยฌานจิต ๓	มีเจตสิกประกอบได้ ๓๓ ดวง คือ อัญญุสमानเจตสิก ๑๑ (เว้นวิตก วิจาร) โสภณเจตสิก ๒๒ (เว้นวิรตี ๓)
จ. ตติยฌานจิต ๘	มีเจตสิกประกอบได้ ๓๔ ดวง คือ อัญญุสमानเจตสิก ๑๑ (เว้นวิตก วิจาร) โสภณเจตสิก ๒๓ (เว้นอัปปมัญญา ๒)

ตทกยมิสสกนัย

(ข้อสอบเก่า เก็บเอาไว้ดูเล่น)

๘๗. ให้แสดงจำนวนเจตสิก ที่เกิดขึ้นพร้อมกับเจตสิก ดังต่อไปนี้
วิตก โมหะ (1/46).....หน้า 61

ตอบ เจตสิกที่เกิดพร้อมกับวิตกเจตสิก มีจำนวน ๕๑ ดวง (เว้นตัวเอง)
เจตสิกที่เกิดพร้อมกับโมหเจตสิก มีจำนวน ๒๖ ดวง (เว้นตัวเอง)

๘๘. จงแสดงตทกยมิสสกนัยในเจตสิกต่อไปนี้ (2/55).....หน้า 60

ชีวิตินทรีย์ อธิโมกข์ อโนตตปปะ วิจิกิจฉา ปัญญา

ตอบ ชีวิตินทรีย์ มีเจตสิกประกอบ ๕๑ (เว้นตัวเอง)
อธิโมกข์ มีเจตสิกประกอบ ๕๐ (เว้นวิจิกิจฉาและเว้นตัวเอง)
อโนตตปปะ มีเจตสิกประกอบ ๒๖ (เว้นตัวเอง)
วิจิกิจฉา มีเจตสิกประกอบ ๑๔ (เว้นตัวเอง)
ปัญญา มีเจตสิกประกอบ ๓๗ (เว้นตัวเอง)

๘๙. ให้แสดงจำนวนเจตสิก ที่เกิดขึ้นพร้อมกับเจตสิก ดังต่อไปนี้

เวทนา ทิฏฐิ อิสสา ถีนะ สัทธา กรุณา (2/48)

<u>ตอบ</u>	เจตสิกที่เกิดพร้อมกับเวทนาเจตสิก	มีจำนวน	๕๑ ดวง
	เจตสิกที่เกิดพร้อมกับทิฏฐิเจตสิก	มีจำนวน	๒๐ ดวง
	เจตสิกที่เกิดพร้อมกับอิสสาเจตสิก	มีจำนวน	๑๙ ดวง
	เจตสิกที่เกิดพร้อมกับถีนะเจตสิก	มีจำนวน	๒๕ ดวง
	เจตสิกที่เกิดพร้อมกับสัทธาเจตสิก	มีจำนวน	๓๗ ดวง
	เจตสิกที่เกิดพร้อมกับกรุณาเจตสิก	มีจำนวน	๓๓ ดวง

๙๐. ๑. ผัสสเจตสิก มีเจตสิกประกอบเท่าไร คืออะไรบ้าง
 ๒. ปิตติเจตสิก มีเจตสิกประกอบเท่าไร คืออะไรบ้าง
 ๓. จันทเจตสิก มีเจตสิกประกอบเท่าไร คืออะไรบ้าง (1/43)

<u>ตอบ</u>	๑. ผัสสเจตสิก	มีเจตสิกประกอบ	๕๑ (เว้นตัวเอง)
	๒. ปิตติเจตสิก	มีเจตสิกประกอบ	๔๖ (เว้นตัวเอง โทจตุกะ ๔ และวิจิกิจนา ๑)
	๓. จันทเจตสิก	มีเจตสิกประกอบ	๕๐ (เว้นตัวเอง และวิจิกิจนา ๑)

๙๑. จงจำแนกจิตดังต่อไปนี้ (1/43)

๑. จิตที่ประกอบกับวิตกได้ แต่ประกอบกับวิจารณ์ไม่ได้
 ๒. จิตที่ประกอบกับวิจารณ์ได้ แต่ประกอบกับวิตกไม่ได้
 ๓. จิตที่ประกอบกับวิตกและวิจารณ์ ได้ทั้งสอง
 ๔. จิตที่ประกอบกับวิตกและวิจารณ์ ไม่ได้ทั้งสอง

<u>ตอบ</u>	๑. ไม่มี	
	๒. มี ๑๑ ดวง	คือ ทุติยฌานจิต ๑๑
	๓. มี ๕๕ ดวง	คือ กามจิต ๔๔ (เว้นทวิปัญญจริญญานจิต ๑๐) ปฐมฌานจิต ๑๑
	๔. มี ๕๕ ดวง	คือ ทวิปัญญจริญญานจิต ๑๐
		ตติยฌานจิต ๑๑ จตุตถฌานจิต ๑๑ ปัญจฌานจิต ๒๓

ข้อ ๘

(รูปปรมัตถ์)

๙๒. ให้แสดงคาถารูปปรมัตถ์ พร้อมคำแปล (2/62, 2/63, 2/64, 2/65).....หน้า 70)

ตอบ แสดงคาถารูปปรมัตถ์พร้อมคำแปล

สมุทฺเทสา วิภาคา จ สมุฏฺฐานา กลาปโต
ปวตฺตติกกมโต เจติ ปญฺจธา ตตฺถ สงฺคโห.

การแสดงสงเคราะห์รูปในรูปปริจเฉทนี้ พระอนุรุทธาจารย์แสดงเป็น ๕ นัย คือ

๑. รูปสมุทเทสนัย	การแสดงรูปโดยสังเขป
๒. รูปวิภาคนัย	การจำแนกรูปโดยพิสดาร
๓. รูปสมุฏฐานนัย	การแสดงสมุฏฐานของรูป
๔. รูปกลาปนัย	การแสดงรูปที่เกิดขึ้นเป็นหมวด ๆ
๕. รูปปวตติกกมนัย	การแสดงความคิดเห็นพร้อมด้วยความดับของรูปตามลำดับ

๙๓. ให้แสดงคาถาที่แสดงการสงเคราะห์รูป ๕ นัย พร้อมทั้งคำแปล (2/52 1/56 1/57)

ตอบ แสดงคาถาแสดงการสงเคราะห์รูป ๕ นัย พร้อมทั้งคำแปลดังนี้ (หน้า 70)
(ตอบเหมือนข้อ ๙๒)

94. พระอนุรุทธาจารย์แสดงการสงเคราะห์รูป ในรูปปรมัตถ์ (รูปปริจเฉท) ไว้กี่นัย
อะไรบ้าง (1/62, 1/66, 2/66)

๙๔. การแสดงรูปปรมัตถ์นี้ แบ่งออกเป็นกี่นัย คืออะไรบ้าง
และให้แสดงความหมายของนัยนั้น ๆ มาด้วย (2/44, 1/49, 1/50).....หน้า 70)

ตอบ การแสดงรูปปรมัตถ์นี้ แบ่งออกเป็น ๕ นัย คือ

๑. รูปสมุทเทสนัย	หมายถึง	การแสดงรูปโดยสังเขป
๒. รูปวิภาคนัย	หมายถึง	การแสดงรูปโดยพิสดาร
๓. รูปสมุฏฐานนัย	หมายถึง	การแสดงสมุฏฐานของรูป
๔. รูปกลาปนัย	หมายถึง	การแสดงรูปที่เกิดขึ้นเป็นหมวด ๆ
๕. รูปปวตติกกมนัย	หมายถึง	การแสดงความคิดเห็น
พร้อมด้วยความดับของรูป ตามลำดับ

๙๕. รูปมีจำนวนเท่าใด คืออะไรบ้าง ให้แสดงชื่อของรูปเหล่านั้น
 มาตามลำดับโดยเฉพาะๆ (2/52 1/56 1/57).....หน้า 71)

ตอบ รูป มีจำนวน ๒๘ คือ

ปถวี	อาโป	เตโช	วาโย	
จักขุปสาท	โสตปสาท	ฆานปสาท	ชีวหาปสาท	กายปสาท
รูปารมณ	สัททารมณ	คันธารมณ	รสารมณ	โณฏฐัพพารมณ
อิตถิภาวะ	ปฐิสภาวะ			
หทยะ	ชีวิตะ	อาหาระ		
ปริจเฉทะ	กายวิญญูติ	วจีวิญญูติ		
ลหุตา	มุกตา	กัมมัญญูตา		
อุปจยะ	สันตติ	ชรตา	อนิจจตา	

๙๖. รูป ๒๘ นั้น เมื่อจัดเป็นประเภทใหญ่แล้ว มีเท่าใด คืออะไรบ้าง (.....หน้า 72)
 และเมื่อจัดเป็นประเภทเล็กแล้ว มีเท่าใด คืออะไรบ้าง (62, 63, 64, 65, 1/66)

ตอบ ในรูป ๒๘ นั้น เมื่อจัดเป็นประเภทใหญ่แล้ว มี ๒ คือ

๑. นิปผันนรูป ๑๘ ๒. อนิปผันนรูป ๑๐

เมื่อจัดเป็นประเภทเล็กแล้ว มี ๑๑ คือ

๑. มหาภูตรูป ๔	๒. ปสาทรูป ๕	๓. วิสยรูป ๗ หรือ ๔	๔. ภาวรูป ๒
๕. หทยรูป ๑	๖. ชีวิตรูป ๑	๗. อาหารรูป ๑	๘. ปริจเฉทรูป ๑
๙. วิญญูติรูป ๒	๑๐. วิการรูป ๕ หรือ ๓	๑๑. ลักขณรูป ๔	

๙๗. ให้แสดงองค์ธรรมของรูปดังต่อไปนี้ (1/60).....หน้า 74)

โสตปสาท	คันธารมณ	โณฏฐัพพารมณ	กายวิญญูติ
กัมมัญญูตา	อุปจยะ	สันตติ	ชรตา

ตอบ แสดงองค์ธรรมของรูปดังต่อไปนี้

โสตปสาท	ได้แก่	ความใสที่สามารถรับสัททารมณได้
คันธารมณ	ได้แก่	กลิ่นต่างๆ
โณฏฐัพพารมณ	ได้แก่	เย็น ร้อน อ่อน แข็ง หย่อน ตึง
กายวิญญูติ	ได้แก่	การเคลื่อนไหวต่างๆ ของร่างกาย
กัมมัญญูตา	ได้แก่	ความควรแก่การงานของนิปผันนรูป
อุปจยะ	ได้แก่	ความเกิดขึ้นครั้งแรกและเกิดขึ้นครั้งหลังๆ จนครบรูปที่ควรเกิดขึ้นได้ของนิปผันนรูป
สันตติ	ได้แก่	ความเกิดขึ้นสืบต่อกันของนิปผันนรูปจนถึงตาย
ชรตา	ได้แก่	ความแก่ของนิปผันนรูป

๙๘. ให้แสดงองค์ธรรมของรูปดังต่อไปนี้ (1/47, 2/61, 1/66).....หน้า 74)

ก. มหากฎรูป ๔ ข. ปสาทรูป ๕ ค. วิญญูตรูป ๒

ง. วิการรูป ๓ จ. ลักขณรูป ๔

ตอบ

ก. องค์กรรมของมหาภูตรูป ๔ คือ

ปถวิ ไต่แก รูปแข็งและอ่อน

อาโป ได้แก่ รูปที่ไหลหรือเกาะกุม

เตโช ได้แก่ รูปที่เย็น ร้อน

วาโย ไ้ได้แก่ รูปที่หย่อน ดัง

ข. องค์กรรมของปสาทรูป ๕ คือ

จักขุปสาท ได้แก่ ความใสที่สามารถรับ รปารมณฺ์ ได้

โสตตปสาท ได้แก่ ความใสที่สามารถรับ สัททารมณ ได้

ชานปสาท ได้แก่ ความใสที่สามารถรับ คันธารมณ ได้

ชีวภาพสาท ุได้แก่ ความใสที่สามารถรับ รสารมณั ุได้

กายปสาท ๒ ได้แก่ ความใสที่สามารถรับ โฟลจัพพารมณได้

ค. องค์กรรมของวิญญูติรูป ๒ คือ

กายวิญญูติ ได้แก่ การเคลื่อนไหวต่างๆ ของร่างกาย

วชิวิมลนิติ ได้แก่ การเคลื่อนไหวต่างๆ ของวจา

ง. องค์ธรรมของวิการรูป ๓ คือ

ลหุตา ได้แก่ ความเบาของนิพผันนรูป

มุกดา ได้แก่ ความอ่อนของนิพผันนรูป

กัมมัญญาตา ได้แก่ ความควรแก่การงานของนิปผันนรูป

จ. องค์กรรมของลักษณะรูป ๔ คือ

อุปจยะ ๖ ได้แก่ ความเกิดขึ้นครั้งแรก และเกิดขึ้นครั้งหลัง ๆ

จนครบรูปที่ควรเกิดขึ้นได้ของนิปผันนรูป

สันตติ ได้แก่ ความเกิดขึ้นสืบต่อกันของนิปผันนรูปจนถึงตาย

ชรรตา ได้แก่ ความแก่ ของนิปผันนรูป

อนิจจตา ได้แก่ ความดับ ของนิพผันนรูป

ข้อ ๙

(รูปปรมัตถ์)

๑๐๑. จงแสดงรูปวิภาคหัย คู่ที่ ๑ คู่ที่ ๕ คู่ที่ ๑๑ มาให้ถูกต้อง (1/52).....หน้า 93)

<u>ตอบ</u>	คู่ที่ ๑	อัมมัตติกรูป	คือ รูปภายใน	มี ๕	ได้แก่ ปสาทรูป ๕
		พาหิรรูป	คือ รูปภายนอก	มี ๒๓	ได้แก่ รูปที่เหลือ ๒๓
	คู่ที่ ๕	โอฬาริกรูป	คือ รูปหยาบ หมายถึง รูปที่ปรากฏชัด		
			มี ๑๒	ได้แก่ ปสาทรูป ๕	วิสัยรูป ๗
		สุขุมรูป	คือ รูปละเอียด หมายถึง รูปที่ไม่ปรากฏชัด		
			มี ๑๖	ได้แก่ รูปที่เหลือ ๑๖	
	คู่ที่ ๑๑	อวินิพโกกรูป	คือ รูปที่แยกกันไม่ได้	มี ๘	ได้แก่ มหาภูตรูป ๔
			รูปารมณฺ์ คันถารมณฺ์ รสารมณฺ์ อาหารรูป		
		วินิพโกกรูป	คือ รูปที่แยกกันได้	มี ๒๐	ได้แก่ รูปที่เหลือ ๒๐

๑๐๒. อัมมัตติกรูป วัตถุรูป ทวารรูป อินทริยรูป โอฬาริกรูป ที่เกิดในศีระะของท่าน
มีจำนวนเท่าไร คืออะไรบ้าง ให้แสดงมาโดยเฉพาะ ๆ (1/45, 2/52, 1/57).....หน้า 93)

<u>ตอบ</u>	อัมมัตติกรูป	ที่เกิดในศีระะของข้าพเจ้า	มี ๕	คือ ปสาทรูป ๕
	วัตถุรูป	ที่เกิดในศีระะของข้าพเจ้า	มี ๕	คือ ปสาทรูป ๕
	ทวารรูป	ที่เกิดในศีระะของข้าพเจ้า	มี ๗	คือ ปสาทรูป ๕ วิญญูติรูป ๒
	อินทริยรูป	ที่เกิดในศีระะของข้าพเจ้า	มี ๗	คือ ปสาทรูป ๕
				อิตถิภาวรูป หรือปุริสภาวรูป ๑ ชีวีตรูป ๑
	โอฬาริกรูป	ที่เกิดในศีระะของข้าพเจ้า	มี ๑๒	คือ ปสาทรูป ๕ วิสัยรูป ๗

๑๐๓. ให้ออกความหมาย พร้อมองค์ธรรมของรูป ดังต่อไปนี้ (1/58 1/60 1/61)
ก. อัชฌัตติกรูป	ข. ทวารรูป	ค. อินทริยรูป
ง. โสฬสรูป	จ. อุปาทินนรูป	ฉ. อวินิปโกครูป

ตอบ

- ก. อัชฌัตติกรูป คือ รูปภายใน มี ๕ ได้แก่ ปสาทรูป ๕
- ข. ทวารรูป คือ รูปที่เป็นเหตุแห่งการเกิดขึ้นของปัญญาทวารวิจิตร และกายกรรม วจีกรรม มี ๗ ได้แก่ ปสาทรูป ๕ วิญญูติรูป ๒
- ค. อินทริยรูป คือ รูปที่เป็นใหญ่ เป็นผู้ปกครอง ในการเห็นเป็นต้น มี ๘ ได้แก่ ปสาทรูป ๕ ภารูป ๒ ชีวีตรูป ๑
- ง. โสฬสรูป คือ รูปหยาบ หมายถึงรูปที่ปรากฏชัด มี ๑๒ ได้แก่ ปสาทรูป ๕ วิสยรูป ๗
- จ. อุปาทินนรูป คือ รูปที่เกิดจากอกุศลกรรมและโลภียกุศลกรรม มี ๑๘ ได้แก่ กัมมชรูป ๑๘
- ฉ. อวินิปโกครูป คือ รูปที่แยกกันไม่ได้ มี ๘ ได้แก่ มหาภูตรูป ๔ รูปารมณ คันธารมณ รัสสารมณ อาหาระ

๑๐๔. ให้แสดงจำนวนของกรรม จิต อุตฺต อาหาร ที่สามารถทำให้รูปเกิดขึ้นได้โดยเฉพาะ (2/45, 1/52, 2/54, 2/64, 1/65, 2/65).....หน้า 100)

- ตอบ กรรม ได้แก่ กรรม ๒๕ คือ เจตนาที่อยู่ในอกุศลจิต ๑๒ มหากุศลจิต ๘ รูปาวจรกุศลจิต ๕ รวมเป็นกรรม ๒๕
- จิต ได้แก่ จิต ๗๕ (เว้นทวิปัญจวิญญูณจิต ๑๐ อรูปวิบาก ๔ ปฏิสนธิจิตของสัตว์ทั้งหลาย และจุติจิตของพระอรหันต์) เจตสิก ๕๒ ที่ในปัจจุบันภพ
- อุตฺต ได้แก่ สีสเตโช ความเย็น อุณหเตโช ความร้อน ที่อยู่ภายในและภายนอกสัตว์
- อาหาร ได้แก่ โอชาที่อยู่ในอาหารต่างๆ

๑๐๕. รูปกลาปมีจำนวนเท่าใด คืออะไรบ้าง (2/43).....หน้า 119)

- ตอบ รูปกลาป มีจำนวน ๒๓ กลาป คือ
- กัมมชกลาป ๙ จิตตชกลาป ๘ อุตฺตชกลาป ๔ อาหารชกลาป ๒

๑๐๖. ให้ออกความหมาย พร้อมองค์ธรรมของรูปดังต่อไปนี้ (1/46, 1/59, 1/60, 2/62)
- ก. กัมมชรูป ข. จิตตชรูป ค. จักขุทสกกลาป ง. ชีวิตนวกกลาป
- จ. สัททนวกกลาป ฉ. กายวิญญูติลหุตาทิตทวาทสกกลาป
- ช. วจวิญญูติสัททลหุตาทิตเรสกกลาป (หน้า 103, 116, 118)

ตอบ

- ก. กัมมชรูป หมายความว่า รูปที่เกิดจากกรรม มี ๑๘
องค์ธรรมได้แก่ ปสาทรูป ๕ ภาวรูป ๒ หทยรูป ๑ ชีวิตรูป ๑
อวินิพโกรูป ๘ ปริจเฉทรูป ๑
- ข. จิตตชรูป หมายความว่า รูปที่เกิดจากจิต มี ๑๕
องค์ธรรมได้แก่ วิญญูติรูป ๒ สัททารมณ ๑ วิการรูป ๓
อวินิพโกรูป ๘ ปริจเฉทรูป ๑
- ค. จักขุทสกกลาป หมายถึง กลาปที่มีจำนวนรูป ๑๐ มีจักขุปสาทเป็นประธาน
องค์ธรรมได้แก่ อวินิพโกรูป ๘ ชีวิตรูป ๑ จักขุปสาท ๑
- ง. ชีวิตนวกกลาป หมายถึง กลาปที่มีจำนวนรูป ๙ มีชีวิตรูปเป็นประธาน
องค์ธรรมได้แก่ อวินิพโกรูป ๘ ชีวิตรูป ๑
- จ. สัททนวกกลาป หมายถึง กลาปที่มีจำนวนรูป ๘
องค์ธรรมได้แก่ อวินิพโกรูป ๘ สัททะ ๑
- ฉ. กายวิญญูติลหุตาทิตทวาทสกกลาป หมายถึง กลาปที่มีจำนวนรูป ๑๒
องค์ธรรมได้แก่ อวินิพโกรูป ๘ กายวิญญูติ ๑ วิการรูป ๓
- ช. วจวิญญูติสัททลหุตาทิตเรสกกลาป หมายถึง กลาปที่มีจำนวนรูป ๑๓
องค์ธรรมได้แก่ อวินิพโกรูป ๘ วจวิญญูติ ๑ สัททะ ๑ วิการรูป ๓

๑๐๗. ให้แสดงความหมายและจำนวนของสมมุฐานของรูป ว่ามีจำนวนเท่าไร
คืออะไรบ้าง ดังนี้ (2/44, 2/58, 2/59, 2/63).....หน้า 105)

ก. เอกสมมุฐานิกรูป ข. ทวิสมมุฐานิกรูป ค. ติสสมมุฐานิกรูป
ง. จตุสมมุฐานิกรูป จ. นกฺโตจิสสมมุฐานิกรูป

ตอบ

ก. เอกสมมุฐานิกรูป หมายถึง รูปที่เกิดจากสมมุฐานอย่างเดียว
มี ๑๑ คือ ปสาทรูป ๕ ภาวรูป ๒ หทยรูป ๑ ชีวีตรูป ๑
รวม ๙ รูปนี้ เกิดจากกรรมเป็นสมมุฐานอย่างเดียว
วิญญูติรูป ๒ เกิดจากจิตเป็นสมมุฐานอย่างเดียว

ข. ทวิสมมุฐานิกรูป หมายถึง รูปที่เกิดจากสมมุฐานทั้ง ๒ ได้
มี ๑ คือ สัททารมณฺ์ เกิดจากจิตหรืออุตุเป็นสมมุฐาน

ค. ติสสมมุฐานิกรูป หมายถึง รูปที่เกิดจากสมมุฐานทั้ง ๓ ได้
มี ๓ คือ วิการรูป ๓ เกิดจากจิต อุตุ อาหารเป็นสมมุฐาน

ง. จตุสมมุฐานิกรูป หมายถึง รูปที่เกิดจากสมมุฐานทั้ง ๔ ได้
มี ๙ คือ อวินิพโกรูป ๘ ปริจเฉทรูป ๑
เกิดจากกรรม จิต อุตุ อาหารเป็นสมมุฐาน

จ. นกฺโตจิสสมมุฐานิกรูป หมายถึง รูปที่ไม่ได้เกิดจากสมมุฐาน อย่างหนึ่งอย่างใด
มี ๔ คือ ลักขณรูป ๔

๑๐๘. ให้แปลคาถาดังต่อไปนี้ (1/44, 2/53, 2/56, 2/63, 1/66).....หน้า 122)

อฏฺฐวิสติ กาเมสุ โหนฺติ เตวีส รูปิสุ
สตุตฺตเสวสณฺณินํ อรูปเ นตฺถิ กิณฺณปิ.

ตอบ แปลคาถาดังต่อไปนี้

ในกามภูมิ ๑๑ รูปทั้ง ๒๘ ย่อมเกิดได้
ในรูปภูมิ ๑๕ (เว้นอสังญีสัตตภูมิ ๑)
รูป ๒๓ (เว้นฆานะ ชิวหา กายะ ภาวรูป ๒) ย่อมเกิดได้
ในอสังญีสัตตภูมิ ๑ รูป ๑๗ (เว้นปสาทรูป ๕ สัททรูป ๑ ภาวรูป ๒
หทยรูป ๑ วิญญูติรูป ๒) ย่อมเกิดได้
ในอรุปปภูมิ ๔ ไม่มีรูปอย่างใดอย่างหนึ่งเกิดเลย

๑๐๙. รูปที่เกิดอยู่ในอสังญีสัตตพรหมนั้น มีกี่สมมุฐาน
รูปที่เกิดในมนุษย มีกี่สมมุฐาน คืออะไรบ้าง (1/47, 1/58, 1/62).....หน้า 124)

ตอบ รูปที่เกิดอยู่ในอสังญีสัตตพรหมนั้น มี ๒ สมมุฐาน คือ กัมมชรูป อุตุชรูป
รูปที่เกิดอยู่ในมนุษย มี ๔ สมมุฐาน คือ กัมมชรูป จิตตชรูป อุตุชรูป อาหารชรูป

๑๑๐. ให้จำแนกสุขุมรูป ๑๖ โดยสมมุตฐานทั้ง ๔ (1/43)

ตอบ สุขุมรูป ๑๖ นั้น

ภาวรูป ๒ หทยรูป ๑ ชีวิตรูป ๑ มีกรรม เป็นสมมุตฐาน
 วิญญูติรูป ๒ มีจิต เป็นสมมุตฐาน
 วิการรูป ๓ มีจิต อุตุ อาหาร เป็นสมมุตฐาน
 อาโป อาหาร ปริจเฉท มีกรรม จิต อุตุ อาหาร เป็นสมมุตฐาน
 ลักษณะรูป ๔ ไม่ได้เกิดจากสมมุตฐานอย่างใดอย่างหนึ่ง เป็น นกฺโคติจิสสมมุตฐานิกรูป

๑๑๑. ให้แปลคาถาดังต่อไปนี้ (1/45).....หน้า 126)

สทฺโท วิกาโร ชรตา มรณญโจบปตฺตยํ
 น ลพฺภนฺติ ปวตฺเต ตํ น กิณฺจิปิ น ลพฺภติ.

ตอบ แปลว่า สัตฺหรูป ๑ วิการรูป ๕ ชรตารูป ๑ อนิจจตารูป ๑
 รวม ๘ รูปนี้ เกิดไม่ได้ในปฏิสนธิกาล คือ อุปาทักขณะของปฏิสนธิกาล
 ส่วนในปวัตติกาลนั้น รูปใดรูปหนึ่งที่จะเกิดไม่ได้นั้นไม่มีเลย ย่อมเกิดได้ทั้งหมด

๑๑๒. กำเนิดของสัตว์ทั้งหลายมีจำนวนเท่าใด คืออะไรบ้าง จงแสดงพร้อมด้วยความหมาย

ตอบ กำเนิดของสัตว์ทั้งหลาย มี ๔ คือ (2/61, 1/62, 2/65, 2/66).....หน้า 127)

๑. สังเสทชะกำเนิด หมายถึง เกิดในที่ที่มียางเหนียว
๒. โอปปาทิกะกำเนิด หมายถึง เกิดผุดขึ้นโตทันที คล้ายกับว่าตกลงมาจากที่สูง
๓. อัณฑชะกำเนิด หมายถึง เกิดในฟอง
๔. ชลาพุชะกำเนิด หมายถึง เกิดในมดลูก

๑๑๓. สัตว์ที่เป็นโอปปาติกะกำเนิดได้อย่างไร มีกี่จำพวก คืออะไรบ้าง (1/55)

ตอบ สัตว์ที่เป็นโอปปาติกะกำเนิดได้อย่างไร มี ๒๔ จำพวก คือ (หน้า 127)

สัตว์นรก ๑ นิชฌามัตถนิกเปรต ๑
 เทวดาที่อยู่ในจาตุมหาราชิกา ๑ (เว้นพวกกุมมฏฐเทวดา)
 เทวดาที่อยู่ในเทวภูมิเบื้องบน ๕ รูปพรหม ๑๖

๑๑๔. สัตว์ที่เกิดขึ้นโตทีเดียวโดยแน่นอน มีกี่จำพวก คืออะไรบ้าง (2/61, 1/62, 1/65, 2/66)

ตอบ สัตว์ที่เกิดขึ้นโตทีเดียวโดยแน่นอน มี ๒๔ จำพวก คือ
 สัตว์นรก ๑ นิชฌามัตถนิกเปรต ๑
 เทวดาที่อยู่ในจาตุมหาราชิกา ๑ (เว้นพวกกุมมฏฐเทวดา)
 เทวดาที่อยู่ในเทวภูมิเบื้องบน ๕ รูปพรหม ๑๖

ข้อสอบเก่า เก็บเอาไว้ดูเล่น

เรื่องรูป (รูปวิถิ) จะได้เรียนอีกครั้ง ชั้นมัธยมศึกษาภูมิกระ - ตรี (สู้ๆ)

๑๑๕. ให้แสดงที่เกิดของรูป ๒๘ ในร่างกายของสัตว์ (1/44).....(หน้า 75)

ตอบ ในร่างกายของสัตว์ทั้งหลายนั้น ย่อมพิจารณาที่เกิดของรูป ๒๘ แต่ละรูปได้ดังต่อไปนี้

มหาภูตรูป ๔	เกิดอยู่ในร่างกายทั่วไป	
จักขุปสาท	เกิดอยู่ในลูกตา	
โสตปสาท	เกิดอยู่ในหู	
ฆานปสาท	เกิดอยู่ในจมูก	
ชีวหปสาท	เกิดอยู่ที่ลิ้น	
กายปสาท	เกิดอยู่ในร่างกายทั่วไป	
รูปารมณ	เกิดอยู่ในร่างกายทั่วไป	
คันธารมณ	เกิดอยู่ในร่างกายทั่วไป	
รสารมณ	เกิดอยู่ในร่างกายทั่วไป	
โผฏฐัพพารมณ	เกิดอยู่ในร่างกายทั่วไป	
สัททารมณ	เกิดได้ในร่างกายทั่วไป	
อิตถิภาวะ	เกิดอยู่ในร่างกายทั่วไป	ของเพศหญิง
บุริสภาวะ	เกิดอยู่ในร่างกายทั่วไป	ของเพศชาย
หทยวัตถุ	เกิดอยู่ที่รูปหัวใจ	
ชีวิตินทรีย์	เกิดอยู่ในร่างกายทั่วไป	
กฬพิการาหาร	เกิดอยู่ในร่างกายทั่วไป	
อากาศรูป	เกิดอยู่ในร่างกายทั่วไป	
กายวิญญูติ	เกิดได้ในร่างกายทั่วไป	
วจิวิญญูติ	เกิดได้ที่ปาก	
วิการรูป ๓	เกิดได้ในร่างกายทั่วไป	
ลักขณรูป ๔	เกิดอยู่ในร่างกายทั่วไป	

๑๑๖. ให้แสดงความเจริญแห่งร่างกายของท่านตามลำดับ นับตั้งแต่ปฏิสนธิจนเป็นต้นมา จนมีอวัยวะครบถ้วน (2/45, 1/65)

ตอบ แสดงความเจริญแห่งร่างกายของข้าพเจ้า (คัมภีรเสวยกะ) ตามลำดับ นับตั้งแต่ปฏิสนธิจนถึงมีอวัยวะครบถ้วน มีดังนี้

ในสัปดาห์แรกแห่งการปฏิสนธินั้น เกิดเป็นกลรูป คือหยาดน้ำใสเหมือนน้ำมันงา
 ในสัปดาห์ที่ ๒ หลังจากกลรูป เกิดเป็นอัมพุทรูป มีลักษณะเป็นฟอง สีเหมือนน้ำล้างเนื้อ
 ในสัปดาห์ที่ ๓ หลังจากอัมพุทรูป เกิดเป็นเปสิรูป มีลักษณะเหมือนชิ้นเนื้อที่เหลวๆ สีแดง
 ในสัปดาห์ที่ ๔ หลังจากเปสิรูปแล้ว เกิดเป็นฆนรูป มีลักษณะเป็นก้อน มีสัณฐานเหมือนไข่ไก่
 ในสัปดาห์ที่ ๕ หลังจากฆนรูป เกิดเป็นปัญจสาขา คือ รูปนั้นแตกออกเป็นปุม ๕ ปุม
 ต่อจากนั้น คือ ระหว่างสัปดาห์ที่ ๑๒ ถึงสัปดาห์ที่ ๔๒ ผม ขน เล็บ เหล่านี้ก็ปรากฏขึ้น

๑๑๗. ให้แสดงการเกิดขึ้นครั้งแรกและครั้งสุดท้ายของรูป ดังต่อไปนี้

กัมมรูป จิตตรูป อุตฺตรูป อาหารรูป (1/43)

ตอบ กัมมรูป เกิดขึ้นครั้งแรก ตั้งแต่อุปาทกขณะของปฏิสนธิจิต และเกิดขึ้นครั้งสุดท้าย ที่อุปาทกขณะของจิตดวงที่ ๑๗ ที่นับถอยหลังจากจิตจิตขึ้นไป

จิตตรูป เกิดขึ้นครั้งแรก ตั้งแต่อุปาทกขณะของปฐมภวังค์ และเกิดครั้งสุดท้าย ที่อุปาทกขณะของจิตจิต สำหรับพระอรหันต์เกิดครั้งสุดท้ายที่อุปาทกขณะของจิตดวงที่ ๒ ที่นับถอยหลังจากจิตขึ้นไป

อุตฺตรูป เกิดขึ้นครั้งแรกที่ฐิติขณะของปฏิสนธิจิต และเกิดเรื่อยไปแม้สัตว์นั้นตายแล้ว เป็นซากศพ เป็นกระดูก ขี้เถา หรือดินก็ตาม เกิดไปจนกระทั่งโลกถูกทำลาย

อาหารรูป เกิดขึ้นตั้งแต่โอชาที่ซึมซาบทั่วไป (ในสัปดาห์ที่ ๒-๓) และเกิดขึ้นครั้งสุดท้าย ที่ภังคกขณะของจิตจิต

๑๑๘. รูปทั้ง ๔ มีกัมมรูปเป็นต้น ที่เกิดอยู่ในร่างกายของท่าน จะดับเวลาไหน

ให้แสดงโดยเฉพาะๆ และท่านพระอรธรรกถาจารย์ พระภิกษุจารย์ทั้งหลายกล่าวว่า

ในมนุษย์ภูมิ กินอาหารครั้งหนึ่งอยู่ไปได้ ๗ วัน

ในเทวภูมินั้น กินอาหารครั้งหนึ่งอยู่ไปได้ ๑ เดือน หรือ ๒ เดือน

แต่พระอนุรุทธาจารย์กล่าวว่า มนุษย์ไม่ได้กินอาหารก็อยู่ไปได้ ๗ เดือนหรือ ๑๐ เดือนก็มี
 อยากทราบว่ มนุษย์ชนิดนี้ได้แก่มนุษย์ชนิดจำพวกไหน อยู่ได้โดยอาศัยอะไร (2/48)

ตอบ แสดงการดับของรูปทั้ง ๔ คือ

กัมมรูป ดับที่ภังคกขณะของจิตจิต

จิตตรูป ของปุถุชนหรือพระเสกขบุคคล ๓ เมื่อตายแล้ว จิตตรูปจะตั้งอยู่ เท่ากับจิต ๑๖ ดวงจึงดับลง

อุตฺตรูป จะดับลงเมื่อโลกถูกทำลาย

อาหารชรูป เมื่อตายแล้วยังตั้งอยู่เท่ากับจิต ๑๗ ดวง แต่ไม่เต็มที
คือ เท่ากับ ๕๐ ขณะเล็กจึงดับลง

ตามที่พระอนุรุทธาจารย์กล่าวว่า มนุษย์ไม่ได้กินอาหารก็อยู่ได้ตลอด ๗ เดือนหรือ ๑๐ เดือน
ก็มีนั้น ได้แก่ ทารกที่อยู่ในครรภ์มารดา โดยอาศัยอาหารที่มารดาบริโภคเข้าไป

๑๑๙. ลักษณะรูปทั้ง ๔ นั้น ท่านกล่าวว่าไม่ได้เกิดจากสมุฏฐานอย่างใดอย่างหนึ่ง
เมื่อเป็นเช่นนี้จะกล่าวได้หรือไม่ว่า ลักษณะรูปทั้ง ๔ นั้น เกิดขึ้นโดยพระเจ้าเป็นผู้สร้าง
ให้อธิบายตามความเข้าใจของท่าน (2/45)

ตอบ ลักษณะรูปทั้ง ๔ ไม่ได้เกิดจากสมุฏฐานอย่างใดอย่างหนึ่ง แต่เป็นสภาพของนิปผันนรูป ๑๘
ที่เกิดจากสมุฏฐานทั้ง ๔ เมื่อนิปผันนรูปเกิดขึ้น โดยอาศัยสมุฏฐานอย่างใดอย่างหนึ่งแล้ว
ก็มีลักษณะรูปทั้ง ๔ ติดอยู่ด้วย คือ การเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไปของรูปนั้น
เหมือนกับคนเราเกิดมามีลักษณะ ๔ ประการติดประจำมาด้วย คือ การเกิด การเติบโต
การแก่ การตาย และอาการเหล่านี้ไม่ได้มีขึ้นโดยเฉพาะ ต้องอาศัยร่างกายของคนหรือสัตว์
ถ้าไม่มีร่างกายของคนหรือสัตว์แล้ว เครื่องหมายทั้ง ๔ ก็จะไม่ปรากฏ ข้อนั้นฉันใด
ร่างกายของคนหรือสัตว์ ก็เปรียบได้กับนิปผันนรูปที่เกิดจากสมุฏฐานทั้ง ๔ อย่างหนึ่งอย่างใด
การเกิด การเติบโต การแก่ การตาย ของคนหรือสัตว์นั้น ก็เปรียบเหมือนกับลักษณะรูปทั้ง ๔
ฉันนั้น ฉะนั้นลักษณะรูปทั้ง ๔ นี้จึงไม่ได้เกิดขึ้นโดยอาศัยสมุฏฐานอย่างใดอย่างหนึ่ง และ
ไม่ได้เกิดขึ้นโดยมีพระเจ้าเป็นผู้สร้าง

๑๒๐. อรหัตตผลจิตและเจตสิกที่ประกอบนี้ เป็นธรรมที่พ้นจากโลกทั้ง ๓ ไม่ใช่เป็นอารมณ์
ของตัณหา ไม่ได้ประกอบกับตัณหา และผู้ที่พ้นจากจิตนั้นก็ไม่มีกิเลสแล้ว
แต่ทำไม อรหัตตผลจิต จึงเรียกว่า อปฺปณฺหิตนิพพานไม่ได้ ให้อธิบาย (2/49)

ตอบ อรหัตตผลจิตและเจตสิกที่ประกอบเหล่านั้น แม้ว่าจะไม่มีอารมณ์ที่น่าปรารถนา ด้วยอำนาจ
โลภะ และไม่ประกอบด้วยตัณหากิจจริง แต่ก็ยังไม่พ้นจากความเป็นอปฺปณฺหิตธรรม
เพราะต้องเกิดอยู่กับบุคคล ส่วนนิพพานนั้นไม่ได้เกิดอยู่ภายในบุคคล ฉะนั้นจึงเรียก
อรหัตตผลจิตและเจตสิกที่ประกอบว่า อปฺปณฺหิตนิพพาน ไม่ได้

ข้อ ๑๐

(นิพพานปรมัตถ์)

๑๒๑. ให้แปลคุณของพระนิพพาน ๕ บท ดังต่อไปนี้ (2/52, 1/56, 1/57, 1/65)

ปทํ อจุจตุํ อจุจนตุํ อสงฺขตํ อนุตฺตรํ (.....หน้า 144)

ตอบ แปลคุณของพระนิพพานดังต่อไปนี้

ปทํ แปลว่า ส่วนหนึ่ง

อจุจตุํ แปลว่า ธรรมที่ไม่ตาย

อจุจนตุํ แปลว่า ธรรมที่ก้าวล่วงขั้น ๕ ที่เป็นอดีตและอนาคต

อสงฺขตํ แปลว่า ธรรมที่ไม่ได้ถูกปรุงแต่งด้วยปัจจัย ๔ อย่างใดอย่างหนึ่ง

อนุตฺตรํ แปลว่า เป็นธรรมที่ประเสริฐ

๑๒๒. คำว่า นิพพาน หมายความว่าอย่างไร มีฉันทะแสดงว่าอย่างไร

(1/44, 1/54, 2/57).....หน้า 11, 145)

ตอบ คำว่า นิพพาน หมายความว่า เป็นธรรมชาติที่สงบจากอุปทานขั้น ๕

ดังมีฉันทะแสดงว่า วานโต นิคุขนฺตฺนติ = นิพพาน

ธรรมชาติโดยย่อพ้นจากเครื่องเกี่ยวโยง คือตัณหา ฉะนั้น ธรรมชาตินั้นชื่อว่า นิพพาน

๑๒๓. คำว่า นิพพาน เมื่อตัดบทออกแล้ว มีกี่บท และให้บอกความหมายของบทนั้น ๆ ด้วย

และจงแปลฉันทะดังต่อไปนี้ (1/43, 2/44, 2/60, 2/66)

วินติ สสึพฺพตีติ = วานํ

วานโต นิคุขนฺตฺนติ = นิพพานํ

ตอบ คำว่า นิพพาน เมื่อตัดบทออกแล้วมี ๒ บท คือ นิ + วาน

นิ แปลว่า พ้น

วาน แปลว่า ธรรมที่เป็นเครื่องเกี่ยวโยงไว้ หมายถึง ตัณหา

เมื่อรวม ๒ บทเข้ากันแล้วเป็น นีวาน แปลว่า ธรรมที่พ้นจากเครื่องเกี่ยวโยง

หมายถึง พ้นจากตัณหา ดังมีฉันทะแสดงว่า

วินติ สสึพฺพตีติ = วานํ

ธรรมชาติโดยย่อเป็นผู้เกี่ยวไว้ ฉะนั้น ธรรมชาตินั้นชื่อว่า วาน ได้แก่ ตัณหา

วานโต นิคุขนฺตฺนติ = นิพพานํ

ธรรมชาติโดยย่อพ้นจากเครื่องเกี่ยวโยง คือตัณหา ฉะนั้น ธรรมชาตินั้นชื่อว่า นิพพาน

๑๒๔. พระนิพพาน เมื่อว่าโดยสภาวะลักษณะแล้ว มีเท่าไร คืออะไรบ้าง

จงแสดงมาดู (2/43, 1/57, 2/61, 1/66).....หน้า 146)

ตอบ พระนิพพาน เมื่อว่าโดยสภาวะลักษณะแล้ว มีอย่างเดียว คือ สันติลักษณะ
หมายถึง สงบจากกิเลสและขันธ ๕ ทั้งหมด

๑๒๕. พระนิพพาน เมื่อว่าโดยปริยายแห่งเหตุแล้ว มีกี่อย่าง คืออะไรบ้าง

ให้แสดงความหมายด้วย (1/44, 2/57, 1/59)

ตอบ พระนิพพาน เมื่อว่าโดยปริยายแห่งเหตุแล้ว มี ๒ คือ

๑. สอุปาทิเสสนิพพาน หมายความว่า นิพพานที่เป็นไปกับขันธ ๕ คือ วิบากและกัมมชรูป
ที่เหลือจากกิเลสทั้งหลาย ได้แก่ นิพพานของพระอรหันต์ที่ยังมีชีวิตอยู่
๒. อนุปาทิเสสนิพพาน หมายความว่า นิพพานที่ไม่มีขันธ ๕ คือ วิบากและกัมมชรูปเหลืออยู่
ได้แก่ นิพพานของพระอรหันต์ที่ปรินิพพานแล้ว

๑๒๖. ให้แสดงความแตกต่างกันระหว่าง สอุปาทิเสสนิพพาน กับอนุปาทิเสสนิพพาน
และจงจำแนกนิพพานทั้ง ๒ อย่างนี้โดยบุคคล (1/62, 2/62, 2/64).....หน้า 147)

ตอบ

สอุปาทิเสสนิพพาน หมายความว่า นิพพานที่เป็นไปกับขันธ ๕ คือ วิบากและกัมมชรูป
ที่เหลือจากกิเลสทั้งหลาย

เมื่อว่าโดยบุคคลแล้ว ก็ได้แก่พระอรหันต์ที่ยังมีชีวิตอยู่

อนุปาทิเสสนิพพาน หมายความว่า นิพพานที่ไม่มีขันธ ๕ คือ วิบากและกัมมชรูปเหลืออยู่
เมื่อว่าโดยบุคคล ได้แก่พระอรหันต์ที่ปรินิพพานแล้ว

๑๒๗. คำว่า อุปาทิ มีในบทว่า สอุปาทิเสสนิพพานนั้น องค์ธรรมได้แก่อะไร
จัดเป็นขันธได้เท่าไร (1/51, 1/61, 1/62, 2/62)

ตอบ องค์ธรรมได้แก่ วิบากและกัมมชรูป
จัดเป็นขันธได้ ๕ ขันธ

๑๒๘. ให้แสดงความหมายใน ทิฏฐธัมมนิพพาน และสัมปรายิกนิพพาน

ตอบ ทิฏฐธัมมนิพพาน หมายถึง พระอรหันต์ทั้งหลาย ผู้ซึ่งเข้าไปรู้แจ้งพระนิพพานนั้น
ยังมีชีวิตอยู่ ยังไม่ได้ปรินิพพาน

สัมปรายิกนิพพาน หมายถึง พระอรหันต์ทั้งหลาย เมื่อปรินิพพานแล้ว

จึงเข้าถึงพระนิพพานนั้น (1/43, 1/58, 1/60).....หน้า 148)

๑๒๙. พระนิพพาน เมื่อว่าโดยอาการที่เป็นอยู่แล้ว มีกี่อย่าง คืออะไรบ้าง
ให้แสดงความหมายด้วย (1/52, 1/59, 2/62, 1/66)

ตอบ พระนิพพาน เมื่อว่าโดยอาการที่เป็นอยู่แล้ว มี ๓ คือ

๑. สุญญตนิพพาน หมายความว่า ความเป็นอยู่ของพระนิพพานนั้น
สูญสิ้นจากกิเลสและขันธ ๕ ไม่มีอะไรเหลืออยู่แล้ว
๒. อนิมิตตนิพพาน หมายความว่า ความเป็นอยู่ของพระนิพพานนั้น ไม่มีนิมิต
เครื่องหมาย รูปร่างสัณฐาน สีสังวรณะ อย่างใดเลย
๓. อัปปณิหิตนิพพาน หมายความว่า ความเป็นอยู่ของพระนิพพานนั้น
ไม่มีอารมณ์ที่น่าปรารถนาด้วยโลกะ
และไม่มีตัณหาที่เป็นตัวต้องการ อยู่ในนิพพานนั้น

๑๓๐. จงแสดงนิพพาน ๑ นิพพาน ๒ และนิพพาน ๓ พร้อมความหมายตามลำดับ

ตอบ พระนิพพาน มี ๑ คือ (2/58, 2/63, 2/65).....หน้า 146, 148)

พระนิพพาน เมื่อว่าโดยสภาวะลักษณะแล้ว มีอยู่อย่างเดียว คือ สันติลักษณะ
หมายถึง สงบจากกิเลสและขันธ ๕ ทั้งหมด

นิพพาน มี ๒ คือ

๑. สอุปาทิเสสนิพพาน หมายความว่า นิพพานที่เป็นไปกับขันธ ๕
คือ วิบากและกัมมชรูป ที่เหลือจากกิเลสทั้งหลาย
ได้แก่ นิพพานของพระอรหันต์ที่มีชีวิตอยู่
๒. อนุปาทิเสสนิพพาน หมายความว่า นิพพานที่ไม่มีขันธ ๕
คือ วิบากและกัมมชรูปเหลืออยู่
ได้แก่ นิพพานของพระอรหันต์ที่ปรินิพพานแล้ว

นิพพาน มี ๓ คือ

๑. สุญญตนิพพาน หมายความว่า ความเป็นอยู่ของพระนิพพานนั้น
สูญสิ้นจากกิเลสและขันธ ๕ ไม่มีอะไรเหลืออยู่แล้ว
๒. อนิมิตตนิพพาน หมายความว่า ความเป็นอยู่ของพระนิพพานนั้น ไม่มีนิมิต
เครื่องหมาย รูปร่างสัณฐาน สีสังวรณะ อย่างใดเลย
๓. อัปปณิหิตนิพพาน หมายความว่า ความเป็นอยู่ของพระนิพพานนั้น
ไม่มีอารมณ์ที่น่าปรารถนาด้วยโลกะ
และไม่มีตัณหาที่เป็นตัวต้องการ อยู่ในนิพพานนั้น

๑๓๑. สัพเพ ธัมมา อนัตตา ธรรมทั้งหมดเป็นอนัตตา

องค์ธรรมได้แก่ ปรมัตถธรรมอะไรบ้าง (1/43)

ตอบ องค์ธรรมได้แก่ จิต เจตสิก รูป นิพพาน

เพิ่มเติม ข้อสอบใหม่

(2565 - 2566)

.....(ข้อเขียน)

๒. ข. ให้แสดงความหมายชื่อจิต ดังต่อไปนี้ โสภณจิต (1/66)

ตอบ โสภณจิต หมายความว่า จิตที่เกิดพร้อมกันกับโสภณเจตสิก
หรือ เป็นจิตที่สวยงาม

๓. จงแสดงบาลีพร้อมทั้งคำแปล ในจิตดังต่อไปนี้ (2/65)

จ. ตติยฆานวิปากจิต ๑

ตอบ จ. ตติยฆานวิปากจิต ๑

ปีติสุขเอกกุตตาสหิตํ ตติยฆานวิปากจิตํ

ตติยฆานวิปากจิต ๑ ที่เกิดพร้อมด้วยองค์ฆาน ๓ คือ ปีติ สุข เอกกุตตา

๓. จงแสดงบาลี พร้อมทั้งคำแปล ในจิตดังต่อไปนี้ (1/66)

ก. โทสมูลจิตตวงที่ ๑

ค. มหากุศลจิตตวงที่ ๒

จ. ตติยฆานอรหัตตมรรคจิต ๑

ตอบ แสดงบาลี พร้อมทั้งคำแปล ดังต่อไปนี้

ก. โทมนัสสสหคํ ปฏิฆสมปยุตฺตํ อสงฺขาริกํ

จิตที่เกิดขึ้นโดยไม่มีการชักชวน พร้อมด้วยความเสียใจ ประกอบด้วยความโกรธ

ค. โสมนัสสสหคํ ฌาณสมปยุตฺตํ สสงฺขาริกํ

จิตที่เกิดขึ้นโดยมีการชักชวน พร้อมด้วยความดีใจ ประกอบด้วยปัญญา

จ. ปีติสุขเอกกุตตาสหิตํ ตติยฆาน อรหตุตมคฺคจิตฺตํ

ตติยฆาน อรหัตตมรรคจิต ๑ ที่เกิดพร้อมด้วยองค์ฆาน ๓ คือ ปีติ สุข เอกกุตตา

๖. จงแสดงสัมปโยคหัย ในปกิณณกเจตสิก ๖ (1/66)

ตอบ (ดูเฉลยข้อ 65, 68)

วิตกเจตสิก	ประกอบได้ในจิต ๕๕ ดวง คือ กามจิต ๔๔ (เว้นทวิปัญญจริยญาณจิต ๑๐) ปฐมฌานจิต ๑๑
วิจารณ์เจตสิก	ประกอบได้ในจิต ๖๖ ดวง คือ กามจิต ๔๔ (เว้นทวิปัญญจริยญาณจิต ๑๐) ปฐมฌานจิต ๑๑ ทุติยฌานจิต ๑๑
อธิโมกข์เจตสิก	ประกอบได้ในจิต ๑๑๐ ดวง คือ กามจิต ๔๓ (เว้นทวิปัญญจริยญาณจิต ๑๐, วิจิกิจฉาสัมปยุตตจิต ๑) มหัคคตจิต ๒๗ โลกุตตรจิต ๔๐
วิริยเจตสิก	ประกอบได้ในจิต ๑๐๕ ดวง คือ กามจิต ๓๘ (เว้นอเหตุกวิปากจิต ๑๕ ปัญจทวาราวรรณจิต ๑) มหัคคตจิต ๒๗ โลกุตตรจิต ๔๐
ปีติเจตสิก	ประกอบได้ในจิต ๕๑ ดวง คือ กามโสมนัสสหคตจิต ๑๘ ปฐมฌานจิต ๑๑ ทุติยฌานจิต ๑๑ ตติยฌานจิต ๑๑
ฉันทเจตสิก	ประกอบได้ในจิต ๑๐๑ ดวง คือ กามจิต ๓๔ (เว้นโมหมูลจิต ๒ อเหตุกจิต ๑๘) มหัคคตจิต ๒๗ โลกุตตรจิต ๔๐

๗. จงแสดงหลัก.....สังคหัย ดังต่อไปนี้ (1/65)

จ. มหากุศลจิตดวงที่ ๔ มีเจตสิกประกอบได้เท่าไร? คืออะไรบ้าง?

ตอบ จ. มหากุศลจิตดวงที่ ๔ มีเจตสิกประกอบได้ ๓๗ ดวง คือ
อัญญุสमानเจตสิก ๑๓ โสภณเจตสิก ๒๔ (เว้นปัญญา)

๗. จงแสดงสังคหัย ในจิตดังต่อไปนี้มาดว่า มีเจตสิกประกอบได้เท่าไร คืออะไรบ้าง

จ. จตุตถฌานจิต ๘ (1/66)

ตอบ จ. จตุตถฌานจิต ๘ มีเจตสิกประกอบได้ ๓๓ ดวง คือ
อัญญุสमानเจตสิก ๑๐ (เว้นวิตก วิจารณ์ ปีติ)
โสภณเจตสิก ๒๓ (เว้นอัปปมัญญา ๒)

๗. จงแสดงสังคหัย ในจิตดังต่อไปนี้ ว่ามีเจตสิกประกอบได้เท่าไร คืออะไรบ้าง

จ. โลกุตตรปัญญาจกฌานจิต ๘ (2/66)

ตอบ แสดงสังคหัย ดังนี้

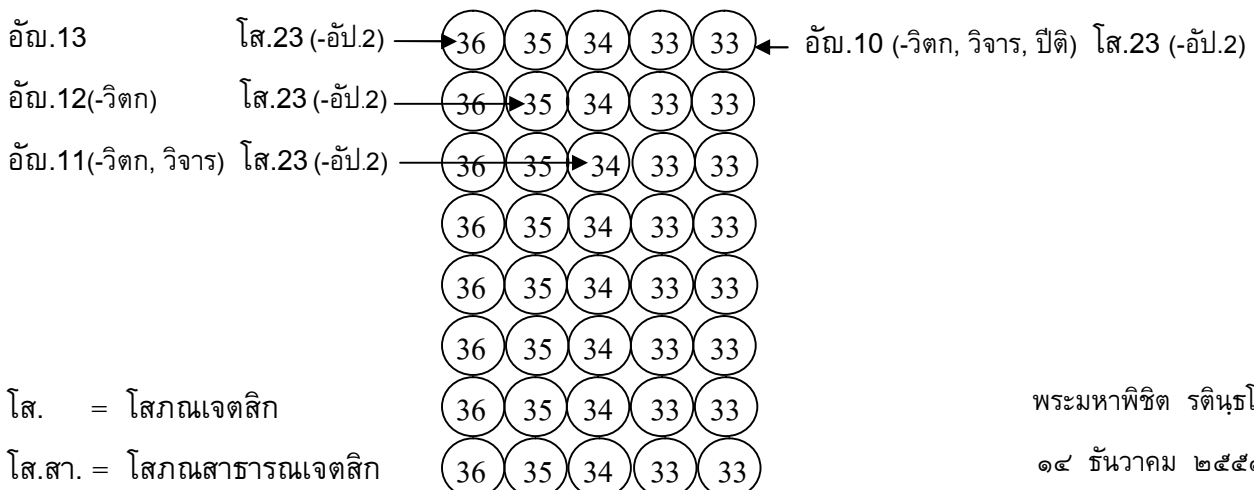
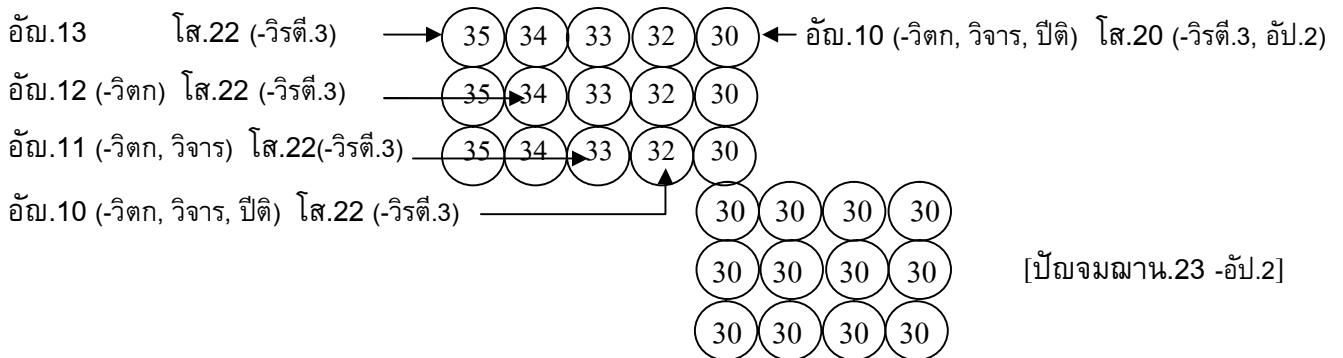
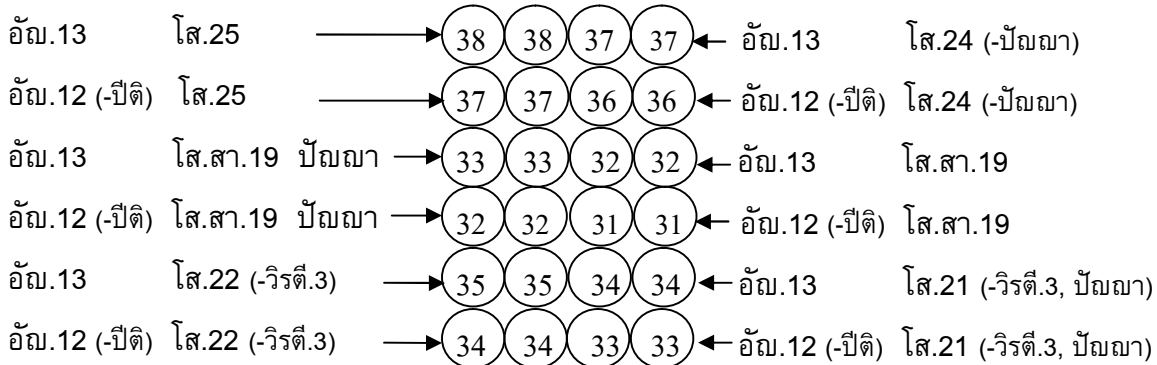
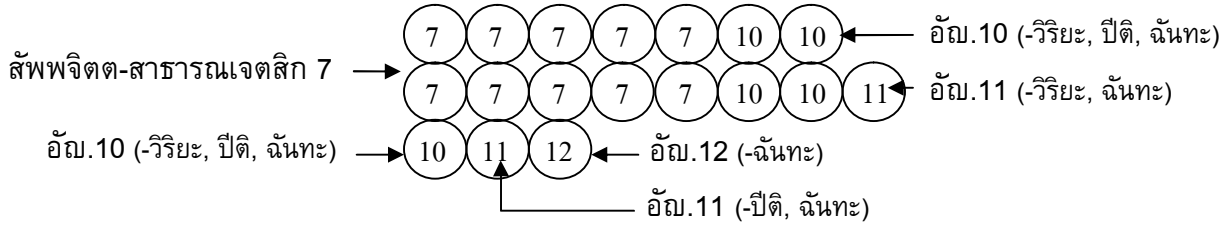
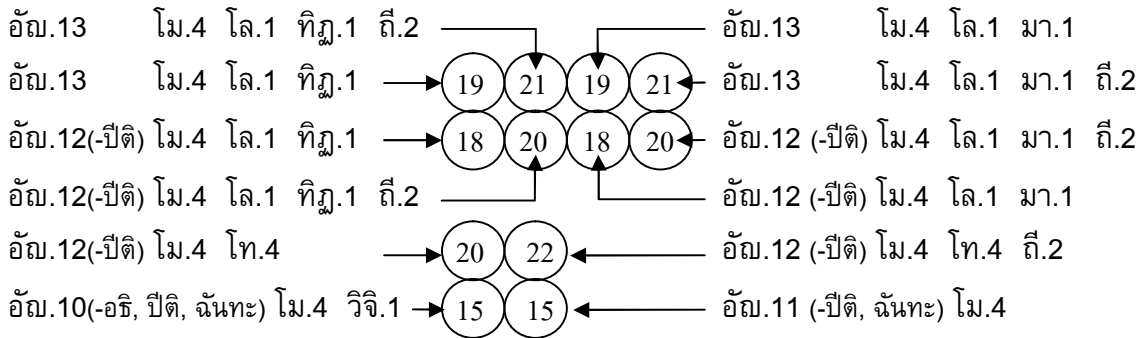
จ. โลกุตตรปัญญาจกฌานจิต ๘ มีเจตสิกประกอบได้ ๓๓ ดวง คือ
อัญญุสमानเจตสิก ๑๐ (เว้นวิตก วิจารณ์ ปีติ)
โสภณเจตสิก ๒๓ (เว้นอัปปมัญญาเจตสิก ๒)

เอกสารชุดนี้จัดทำขึ้น
โดยใช้ชื่อว่า

“ รุ่่นพีแบ่งปัน เติมฝันรุ่่นน้อง ”
ปีที่ ๙

ขออนุโมทนา ขอบคุณ ขอบใจ ทุกๆ ท่าน
ที่เอื้อเฟื้อข้อมูล เอกสารต่างๆ
พร้อมทั้งคำแนะนำอันเป็นประโยชน์ในการจัดทำ
ขอให้ทุกๆ ท่าน จงประสบแต่ความสุข ความเจริญ
ในชีวิต หน้าที่ การงาน
และจงเป็นผู้มีส่วนแห่งธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า
โดยทั่วถึงกัน เทอญ

สังคหัย

สังคหัญ

๑. สัพพจิตต.๗	ประกอบด้วย จิตทุกดวง
๒. ปกิณณก.๖	ประกอบด้วย จิตบางดวง (ถ้าเป็น โสมนัส ประกอบได้ทั้งหมด) (ถ้าเป็น อุเบกขา - โทมนัส เว้นปีติ)
๓. โมจตุก.๔	ประกอบด้วย อกุศลจิต ๑๒
๔. โลกะ	ประกอบด้วย โลกมูลจิต ๘
ทิวฐิ	ประกอบด้วย ทิวฐิตสัมปยุตตจิต ๔
มานะ	ประกอบด้วย ทิวฐิตวิปปยุตตจิต ๔
๕. โทจตุก.๔	ประกอบด้วย โทสมูลจิต ๒
๖. ถิทุก.๒	ประกอบด้วย อกุศลจิต สสังขาริก ๕
๗. วิจิกิจฉา.	ประกอบด้วย วิจิกิจฉาสัมปยุตตจิต ๑
๘. โสภณ.๑๙	ประกอบด้วย โสภณจิต
๙. วิรตี.๓	ประกอบด้วย มหากุศลจิต และโลกุตตรจิต
๑๐. อัปป.๒	ประกอบด้วย มหากุศลจิต มหาภิรียาจิต และรูปาวจรจิต ๑๒ (เว้นปัญจมฆานจิต ๓)
๑๑. ปัญญา	ประกอบด้วย โสภณจิต ญาณสัมปยุตต์

ปัญหา - เฉลย

ข้อสอบสัมภาษณ์

(๒๕๔๓ - ๒๕๖๖)

ชั้น จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เก็บทุกรายละเอียด ที่จำเป็น
เก็บทุกประเด็น ที่สำคัญ
เก็บไว้ทุกความต้องการ เพื่อคนพิเศษเช่นคุณ

เหมาะสำหรับนักศึกษาพระอภิธรรม
ชั้น จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ใช้เป็นคู่มือประกอบการเรียน
ทบทวนเรื่องที่เรียนแล้ว
เตรียมตัวสอบ

พิมพ์ครั้งที่ ๑ (๑/๒๕๖๑)	จำนวน ๑๕๐ เล่ม / ชุด
พิมพ์ครั้งที่ ๒ (๒/๒๕๖๑)	จำนวน ๑๕๐ เล่ม / ชุด
พิมพ์ครั้งที่ ๓ (๑/๒๕๖๒)	จำนวน ๑๕๐ เล่ม / ชุด
พิมพ์ครั้งที่ ๔ (๒/๒๕๖๒)	จำนวน ๑๕๐ เล่ม / ชุด
พิมพ์ครั้งที่ ๕ (๑/๒๕๖๓)	จำนวน ๑๕๐ เล่ม / ชุด
พิมพ์ครั้งที่ ๖ (๑/๒๕๖๔)	จำนวน ๑๕๐ เล่ม / ชุด
พิมพ์ครั้งที่ ๗ (๑/๒๕๖๕)	จำนวน ๑๕๐ เล่ม / ชุด
พิมพ์ครั้งที่ ๘ (๒/๒๕๖๕)	จำนวน ๑๕๐ เล่ม / ชุด
พิมพ์ครั้งที่ ๙ (๑/๒๕๖๖)	จำนวน ๑๕๐ เล่ม / ชุด
พิมพ์ครั้งที่ ๑๐ (๒/๒๕๖๖)	จำนวน ๑๕๐ เล่ม / ชุด
พิมพ์ครั้งที่ ๑๑ (๑/๒๕๖๗)	จำนวน ๑๕๐ เล่ม / ชุด

รวบรวมโดย

พระมหาพิชิต รตินฺธโร ป.ธ. ๙ / ๒๕๕๖

อภิธรรมบัณฑิต รุ่นที่ ๕๙ / ๒๕๖๕

ข้อ ๑

.....(สัมภาษณ์)

๑. ให้แปลคาถาดังต่อไปนี้ (2/51).....หน้า 3)

สมุมาสมพุทฺธมตฺถํ สสทฺธมฺมคณฺตุตมํ
อภิวาทิย ภาสิสฺสํ อภิธมฺมตฺถสํคหํ.

ตอบ ข้าพระพุทธเจ้า (พระอนุรุธาจารย์) ขอนอบน้อมถวายอภิวันทนาการ
แด่พระพุทธองค์ ผู้ตรัสรู้เญยยธรรมทั้งหลายเอง ไม่มีผู้เปรียบปาน
พร้อมด้วยพระสัทธรรม และคณะพระอริยสงฆ์เจ้าทั้งหลาย ซึ่งเป็นผู้
อุดมแล้ว จักแต่งคัมภีร์ที่มีนาม อภิธัมมตถสังคหะ ต่อไป

๒. สำหรับในคาถาที่ว่า สมุมาสมพุทฺธมตฺถํ เป็นต้นนี้
พระอนุรุธาจารย์กล่าวคำปฎิญา รับรองว่าจะแต่งปกรณ์นี้ด้วยบาลี ว่าอย่างไร ?
และกล่าวคำนอบน้อมนมัสการแด่พระรัตนตรัยด้วยคำบาลี ว่าอย่างไร ? (2/43)

ตอบ สำหรับในคาถานี้
พระอนุรุธาจารย์กล่าวคำปฎิญาจะแต่งปกรณ์นี้ด้วยบาลีว่า “ภาสิสฺสํ อภิธมฺมตฺถสํคหํ”
และกล่าวคำนอบน้อมนมัสการแด่พระรัตนตรัยด้วยบาลีว่า “สมุมาสมพุทฺธมตฺถํ สสทฺธมฺม-
คณฺตุตมํ อภิวาทิย” ฯ

๓. สัทธรรมมีกี่อย่าง คืออะไรบ้าง ให้แสดงความหมายด้วย
(2/60, 1/61, 2/61, 2/63, 1/65, 2/65, 2/66).....หน้า 4)

ตอบ สัทธรรม มี ๓ อย่าง คือ

๑. ปริยัติสัทธรรม ได้แก่ พระบาลีและอรรถกถา
๒. ปฏิบัติสัทธรรม ได้แก่ การรักษาศีล การถือธุดงค์ การเจริญสมถกรรมฐาน
และวิปัสสนากรรมฐาน
๓. ปฏิเวธสัทธรรม ได้แก่ มรรค ผล นิพพาน ฌาน อภิญญา

๔. คำว่า “ปรมัตถ์” หมายความว่าอย่างไร มีกี่อย่าง คืออะไรบ้าง (2/45).....หน้า 5)

ตอบ คำว่า “ปรมัตถ์” หมายความว่า สภาพของนามรูป ที่เป็นองค์ธรรมอันประเสริฐ ไม่มีการเปลี่ยนแปลง ผันแปรแต่อย่างใด และเป็นธรรมที่เป็นประธานในอรรถบัญญัติ และนามบัญญัติ ชื่อว่า ปรมัตถ์ มี ๔ อย่าง คือ จิต เจตสิก รูป นิพพาน

๕. คำว่า จิต หมายความว่าอย่างไร มีวจนัตถะว่าอย่างไร? (2/44, 1/47).....หน้า 7)

ตอบ คำว่า จิต หมายความว่า ธรรมชาติที่รู้อารมณ์ (อารมฺมณวิชานนลกฺขณ) มีวจนัตถะแสดงว่า อารมฺมณ จินฺเตตฺติ จิตฺตํ ธรรมชาติใดรู้อารมณ์ คือได้รับอารมณ์อยู่เสมอ ฉะนั้น ธรรมชาตินั้นชื่อว่า จิต

๖. จิต เมื่อว่าโดยสรุปแล้วมีเท่าไร คืออะไรบ้าง (2/54, 1/57, 2/60, 1/66)

ตอบ จิต เมื่อว่าโดยสรุปแล้ว มี ๓ อย่าง คือ

๑. มีการรับอารมณ์อยู่เสมอ
๒. เป็นเหตุให้เจตสิกทั้งหลายรู้อารมณ์ได้ คล้ายๆ กับผู้นำ
๓. ทำให้สิ่งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต วิจิตรพิสดาร

๗. เมื่อว่าโดยสรุปแล้ว ธรรมชาติของจิตนั้นมีอยู่ที่ประการ คืออะไรบ้าง

ตอบ มีอยู่ ๓ ประการ คือ (1/61, 2/62, 2/63, 2/65).....หน้า 8)

๑. มีการรับอารมณ์อยู่เสมอ
๒. เป็นเหตุให้เจตสิกทั้งหลายรู้อารมณ์ได้ คล้ายๆ กับผู้นำ
๓. ทำให้สิ่งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต วิจิตรพิสดาร

๘. จงแสดงธรรมชาติของจิต เจตสิก รูป นิพพาน โดยสังเขป

(แสดงบาลีโดยเฉพาะด้วย) (1/48, 1/59, 1/62, 2/64).....หน้า 7 - 11)

ตอบ แสดงธรรมชาติของจิต เจตสิก รูป นิพพาน ดังต่อไปนี้

จิต	เป็นธรรมชาติที่รู้อารมณ์ (อารมฺมณวิชานนลกฺขณ)
เจตสิก	เป็นธรรมชาติที่อาศัยจิตเกิด (จิตฺตนิสฺสิตลกฺขณ)
รูป	เป็นธรรมชาติที่มีการผันแปรเปลี่ยนแปลงสลายไป (รูปปนลกฺขณ)
นิพพาน	เป็นธรรมชาติที่สงบจากรูป นาม ชันธ์ ๕ (สนฺตลกฺขณ)

ข้อ ๒

.....(สัมภาษณ์)

๙. จิตมีกี่ประเภท คืออะไรบ้าง ยกบาลีขึ้นแสดงด้วย

(2/61, 2/63, 1/65, 1/66).....หน้า 12)

ตอบ จิตมี ๔ ประเภท คือ กามาวจรจิต รูปาวจรจิต อรูปาวจรจิต โลกุตตรจิต
ดั่งมีบาลีแสดงว่า ตตฺถ จิตฺตํ ตาว จตุพฺพิรํ โหติ กามาวจรํ รูปาวจรํ
อรูปาวจรํ โลกุตฺตรญฺเจติ.

๑๐. ให้แปลบาลีของชื่อจิตดังต่อไปนี้ (2/45)

๑. โสมนัสสหคตํ ทิฏฺฐิจิตฺตสมฺปยุตฺตํ อสงฺขาริกํ

๒. โทมนัสสหคตํ ปฏฺิขสมฺปยุตฺตํ สสงฺขาริกํ

๓. อุเปกฺขาสหคตาสหิตํ ปญฺจมชฺฌานโสตาปัตติผลจิตฺตํ

ตอบ ๑. จิตที่เกิดขึ้นโดยไม่มีการชักชวน พร้อมด้วยความดีใจ ประกอบด้วยความเห็นผิด
๒. จิตที่เกิดขึ้นโดยมีการชักชวน พร้อมด้วยความเสียใจ ประกอบด้วยความโกรธ
๓. ปัญจมชฌานโสตาปัตติผลจิต ๑ ที่เกิดพร้อมด้วยองค์ฌาน ๒ คือ อุเบกขา เอกัคคตา

๑๑. จงแปลบาลีดังต่อไปนี้ (2/49)

๑. โสมนัสสหคตํ ทิฏฺฐิจิตฺตวิปฺปยุตฺตํ สสงฺขาริกํ

๒. อุเปกฺขาสหคตํ มโนทวาราวชฺชนจิตฺตํ

๓. สุขเอกคฺคตาสหิตํ จตฺตุตถชฺฌานวิปากจิตฺตํ

ตอบ แปลบาลีดังต่อไปนี้

๑. จิตที่เกิดขึ้นโดยมีการชักชวน พร้อมด้วยความดีใจ ไม่ประกอบด้วยความเห็นผิด
๒. จิตที่พิจารณาอารมณ์ทางมโนทวารที่ดีและไม่ดี เกิดขึ้นพร้อมด้วยความเฉยๆ
๓. จตฺตุตถชฌานวิปากจิต ๑ ที่เกิดพร้อมด้วยองค์ฌาน ๒ คือ สุข เอกัคคตา

๑๒. ให้แสดงบาลีพร้อมคำแปล ในมหาภูตจิตดวงที่ ๕ ถึงดวงที่ ๘ (1/44)

ตอบ ๕. อุเปกฺขาสหคตํ ฌานสมฺปยุตฺตํ อสงฺขาริกํ

จิตที่เกิดขึ้นโดยไม่มีการชักชวน พร้อมด้วยความเฉยๆ ประกอบด้วยปัญญา

๖. อุเปกฺขาสหคตํ ฌานสมฺปยุตฺตํ สสงฺขาริกํ

จิตที่เกิดขึ้นโดยมีการชักชวน พร้อมด้วยความเฉยๆ ประกอบด้วยปัญญา

๗. อุเปกฺขาสหคตํ ฌานวิปฺปยุตฺตํ อสงฺขาริกํ

จิตที่เกิดขึ้นโดยไม่มีการชักชวน พร้อมด้วยความเฉยๆ ไม่ประกอบด้วยปัญญา

๘. อุเปกฺขาสหคตํ ฌานวิปฺปยุตฺตํ สสงฺขาริกํ

จิตที่เกิดขึ้นโดยมีการชักชวน พร้อมด้วยความเฉยๆ ไม่ประกอบด้วยปัญญา

๑๓. ในอโศกนจิต ๓๐ ดวงนั้น จิตที่เป็นอุเบกขาสหคตจิต มีกี่ดวง คืออะไรบ้าง (2/45, 1/65)

ตอบ มี ๒๐ ดวง คือ โลภมูลอุเบกขา ๔ โมหมูลจิต ๒ อเหตุกอุเบกขา ๑๔

๑๔. ตั้งแต่ปฐมฌานเป็นต้นจนถึงจตุตถฌาน เป็นโสมนัสสหคตจิตนั้น มีข้อที่พึงรู้ได้ตรงไหน ? (1/43, 2/46)

ตอบ มีข้อที่พึงรู้ได้ที่องค์ฌาน คือ ฌานใดประกอบด้วยองค์ฌานที่เป็นสุข ฌานนั้น เรียกว่า โสมนัสสหคตจิต

๑๕. คำว่า สหคต มีกี่อย่าง คืออะไรบ้าง จงแปลด้วย (2/56, 2/60, 2/66).....หน้า 17)

ตอบ คำว่า สหคต มี ๕ อย่าง คือ

๑. โสมนัสสหคต	จิตที่เกิดพร้อมด้วยโสมนัสเวทนา	คือ ความดีใจ
๒. อุเบกขาสหคต	จิตที่เกิดพร้อมด้วยอุเบกขาเวทนา	คือ ความเฉยๆ
๓. โทมนัสสหคต	จิตที่เกิดพร้อมด้วยโทมนัสเวทนา	คือ ความเสียใจ
๔. ทุกขสหคต	จิตที่เกิดพร้อมด้วยทุกขเวทนา	คือ ความทุกข์กาย
๕. สุขสหคต	จิตที่เกิดพร้อมด้วยสุขเวทนา	คือ ความสุขกาย

๑๖. คำว่า วิญญาณ มีกี่อย่าง คืออะไรบ้าง (1/43)

ตอบ คำว่า วิญญาณ มี ๕ อย่าง คือ

๑. จกขุวิญญาณ	จิตที่อาศัยจักขุวัตถุ	เห็นรูปารมณ	ที่ดีและไม่ดี
๒. โสตวิญญาณ	จิตที่อาศัยโสตวัตถุ	ได้ยินเสียง	ที่ดีและไม่ดี
๓. ฆานวิญญาณ	จิตที่อาศัยฆานวัตถุ	รู้กลิ่น	ที่ดีและไม่ดี
๔. ชิวหาวิญญาณ	จิตที่อาศัยชิวหาวัตถุ	รู้รส	ที่ดีและไม่ดี
๕. กายวิญญาณ	จิตที่อาศัยกายวัตถุ	รู้สึกไผฏฐัพพารมณ	
	(เย็นร้อน - อ่อนแข็ง - หย่อนตึง)		ที่ดีและไม่ดี

๑๗. คำว่า สมပ္ပยุตต์ มีกี่อย่าง คืออะไรบ้าง แสดงพร้อมความหมาย (1/62, 2/64, 2/65)

ตอบ คำว่า สมပ္ပยุตต์ มี ๕ อย่าง คือ

๑. ทิฏฐิจิตตสมပ္ပยุตต์	จิตที่ประกอบด้วยทิฏฐิ	คือความเห็นผิด
๒. ปฏิกขสมပ္ပยุตต์	จิตที่ประกอบด้วยโทสะ	คือความโกรธ
๓. วิจิกิจฉาสมပ္ပยุตต์	จิตที่ประกอบด้วยวิจิกิจฉา	คือความสงสัย
๔. อุทฺทจจสมပ္ပยุตต์	จิตที่ประกอบด้วยอุทฺทจจะ	คือความฟุ้งซ่าน
๕. ฌาณสมပ္ပยุตต์	จิตที่ประกอบด้วยปัญญา	คือความรู้

๑๘. วิปยุตต์ มีกี่อย่าง คืออะไรบ้าง (2/51).....หน้า 18)

ตอบ วิปยุตต์ มี ๒ อย่าง คือ

๑. ทิฏฐิจตวิปยุตต์ จิตที่ไม่ประกอบด้วยทิฏฐิ คือ ไม่มีความเห็นผิด
๒. ฌาณวิปยุตต์ จิตที่ไม่ประกอบด้วยปัญญา คือ ไม่มีความรู้

๑๙. ให้แสดงความแตกต่างกันระหว่าง สุขสหคตจิต กับ โสมนัสสหคตจิต และทุกขสหคตจิต กับ โทมนัสสหคตจิต (1/60).....ปัญหาเฉลยหน้า 5)

ตอบ ความแตกต่างกันระหว่าง สุขสหคตจิต กับ โสมนัสสหคตจิต
ทุกขสหคตจิต กับ โทมนัสสหคตจิต นั้นคือ

สุขสหคตจิต	เป็นความสุขทางกาย
โสมนัสสหคตจิต	เป็นความสุขทางใจ
ทุกขสหคตจิต	เป็นความทุกข์ทางกาย
โทมนัสสหคตจิต	เป็นความทุกข์ทางใจ

๒๐. โสภณจิตที่เป็นอนุเบกขาด้วย วิปยุตต์ด้วย สสังขาริกด้วย มีจำนวนเท่าไร คืออะไรบ้าง (1/45, 1/59, 1/60).....ปัญหาเฉลยหน้า 5)

ตอบ มีจำนวน ๓ ดวง คือ
มหากุศลจิตดวงที่ ๘ มหาวิปากจิตดวงที่ ๘ มหากริยาจิตดวงที่ ๘

๒๑. ในบรรดาฌานจิต ๖๗ นั้น เป็นกุศลชาติเท่าใด เป็นวิปากชาติเท่าใด เป็นกริยาชาติเท่าใด (2/43, 2/50, 1/60).....ปัญหาเฉลยหน้า 10)

ตอบ ในบรรดาฌานจิต ๖๗ นั้น
เป็นกุศลชาติ ๒๙ เป็นวิปากชาติ ๒๙ เป็นกริยาชาติ ๙

๒๒. ในจำนวนจิตโดยย่อ ๘๙ โดยพิสดาร ๑๒๑ นั้น ผิดกันที่ตรงไหน และฌานจิตที่มีองค์ฌาน ๒ นั้น มีจำนวนเท่าใด คืออะไรบ้าง (1/43, 1/61, 2/61, 1/65).....ปัญหาเฉลยหน้า 11)

ตอบ จำนวนจิตโดยย่อ ๘๙ โดยพิสดาร ๑๒๑ นั้น ผิดกันที่โลกุตตรจิต
คือในจิตโดยย่อนั้น โลกุตตรจิต มี ๘
ในจิตโดยพิสดาร โลกุตตรจิต มี ๔๐

และฌานจิตที่มีองค์ฌาน ๒ นั้น มี ๓๔ ดวง คือ จตุตถฌานจิต ๑๑ ปัญจฌานจิต ๒๓

๒๓. คำว่า สมุပ္ปัตต์ นั้น มีกี่อย่าง คืออะไรบ้าง
 และจิตที่ไม่มีคำว่า ฌาณสมุပ္ปัตต์ แต่นับเข้าในฌาณสัมมุตตได้นั้น
 มีจำนวนเท่าใด คืออะไรบ้าง
 และจิตที่ไม่มีคำว่า ปัญจกมณ แต่สงเคราะห์เข้าในปัญจกมณได้นั้น
 มีจำนวนเท่าใด คืออะไรบ้าง
 การที่สงเคราะห์เข้าในปัญจกมณได้นั้น เพราะเหตุใด
 (1/47, 1/56, 2/59).....ปัญหาเฉลยหน้า 14)

ตอบ คำว่า สมุပ္ปัตต์ มี ๕ อย่าง คือ ทิฏฐิจิตสมุပ္ปัตต์ ปฏิฆสมุပ္ปัตต์
 วิจิจจาสมุပ္ปัตต์ อุทฺธจสมุပ္ปัตต์ ฌาณสมุပ္ปัตต์
 จิตที่ไม่มีคำว่า ฌาณสมุပ္ปัตต์ แต่นับเข้าในฌาณสัมมุตตได้นั้น
 มีจำนวน ๖๗ ดวง คือ มหัคคตจิต ๒๗ โลกุตตรจิต ๔๐
 จิตที่ไม่มีคำว่า ปัญจกมณ แต่่นับสงเคราะห์เข้าในปัญจกมณได้นั้น
 มี ๑๒ ดวง คือ อรูปาวจรจิต ๑๒
 การที่นับสงเคราะห์เข้าเช่นนี้ได้ เพราะมีองค์ฌาน ๒ เท่ากัน คือ อุเบกขา เอกัคคตา

๒๔. อกุศลจิต หมายความว่าอย่างไร และมีกี่ประเภท คืออะไรบ้าง (2/46, 2/47)

ตอบ อกุศลจิต หมายความว่า จิตที่มีโทษและให้ผลตรงกันข้ามกับกุศลจิต หรือเป็นจิตที่
 ประกอบกับอกุศลเจตสิก มี ๓ ประเภทคือ ๑. โลภมูลจิต ๒. โทสมูลจิต ๓. โมหมูลจิต

๒๕. ก. อโสมณจิต หมายความว่าอย่างไร และมีเจตสิกประกอบได้เท่าไร คืออะไรบ้าง

ข. มหัคคตจิต หมายความว่าอย่างไร และมีเจตสิกประกอบได้เท่าไร คืออะไรบ้าง (2/47)

ตอบ ก. อโสมณจิต หมายความว่า จิตที่นอกจากโสภณจิตที่เป็นจิตสวยงาม หรือเป็นจิตที่ไม่ได้
 เกิดพร้อมกันกับโสภณเจตสิก และมีเจตสิกประกอบได้ ๒๗ ดวง คือ อัญญสมานเจตสิก ๑๓
 อกุศลเจตสิก ๑๔

ข. มหัคคตจิต หมายความว่า จิตที่เข้าถึงความเป็นใหญ่และประเสริฐ
 และมีเจตสิกประกอบได้ ๓๕ ดวง คือ อัญญสมานเจตสิก ๑๓ โสภณสาธารณเจตสิก ๑๙
 อัปปมัญญาเจตสิก ๒ ปัญญาเจตสิก ๑

๒๖. จงแสดงความหมายของจิตดังต่อไปนี้ (1/49, 2/49).....หน้า 21)

โลภมูลจิต โทสมูลจิต โมหมูลจิต และอกุศลจิต

ตอบ โลภมูลจิต หมายความว่า จิตที่เกิดขึ้นโดยมีโลภเจตสิก เป็นมูลเป็นประธาน
 โทสมูลจิต หมายความว่า จิตที่เกิดขึ้นโดยมีโทสเจตสิก เป็นมูลเป็นประธาน
 โมหมูลจิต หมายความว่า จิตที่เกิดขึ้นโดยมีโมหเจตสิก เป็นมูลเป็นประธาน
 อกุศลจิต หมายความว่า จิตที่มีโทษและให้ผลตรงกันข้ามกับกุศลจิต
 หรือเป็นจิตที่ประกอบกับอกุศลเจตสิก

๒๗. ให้แสดงความหมายของจิตต่อไปนี้ (2/52).....หน้า 22)

กามาวจรจิต โสภณจิต มหากุศลจิต โลภียจิต โลกุตตรจิต

ตอบ

กามาวจรจิต หมายความว่า จิตที่ท่องเที่ยวเกิดอยู่ในภุมิ
อันเป็นที่เกิดแห่งวิฏฏกามและกิเลสกาม เป็นส่วนมาก
โสภณจิต หมายความว่า จิตที่เกิดพร้อมกันกับโสภณเจตสิก หรือเป็นจิตที่สวยาม
มหากุศลจิต หมายความว่า จิตที่ไม่มีโทษและให้ผลเป็นความสุข และสามารถให้ผลเกิดขึ้น
มากกว่าตน ทั้งเป็นเบื้องต้นของฌาน อภิญญา มรรค ผล
โลภียจิต หมายความว่า จิตเหล่านี้ย่อมเกิดอยู่ในโลกทั้ง ๓ คือ กามโลก รูปโลก อรูปโลก
โลกุตตรจิต หมายความว่า จิตที่พ้นจากโลกทั้ง ๓ คือ กามโลก รูปโลก อรูปโลก

๒๘. จงจำแนกจิต ๑๒๑ โดยชาติเภทนัย และภูมิเภทนัย มาให้ถูกต้อง (1/57).....หน้า 27)

ตอบ ชาติเภทนัย มี ๔ ชาติ คือ

๑. อกุศลชาติ มี ๑๒ ดวง คือ โลกมุลจิต ๘ โทสมุลจิต ๒ โมหุมูลจิต ๒
๒. กุศลชาติ มี ๓๗ ดวง คือ มหากุศลจิต ๘ รูปาวจรกุศลจิต ๕
อรูปาวจรกุศลจิต ๔ มรรคจิต ๒๐
๓. วิปากชาติ มี ๕๒ ดวง คือ อกุศลวิปากจิต ๗ อเหตุกกุศลวิปากจิต ๘
มหาวิปากจิต ๘ รูปาวจรวิปากจิต ๕
อรูปาวจรวิปากจิต ๔ ผลจิต ๒๐
๔. กริยาชาติ มี ๒๐ ดวง คือ อเหตุกกริยาจิต ๓ มหากริยาจิต ๘
รูปาวจรกริยาจิต ๕ อรูปาวจรกริยาจิต ๔

ภูมิเภทนัย มี ๔ ภูมิ คือ

๑. กามภูมิ มี ๕๔ ดวง คือ อกุศลจิต ๑๒ อเหตุกจิต ๑๘ กามาวจรโสภณจิต ๒๔
๒. รูปภูมิ มี ๑๕ ดวง คือ รูปาวจรกุศลจิต ๕ รูปาวจรวิปากจิต ๕ รูปาวจรกริยาจิต ๕
๓. อรูปภูมิ มี ๑๒ ดวง คือ อรูปาวจรกุศลจิต ๔ อรูปาวจรวิปากจิต ๔ อรูปาวจรกริยาจิต ๔
๔. โลกุตตรภูมิ มี ๔๐ ดวง คือ มรรคจิต ๒๐ ผลจิต ๒๐

๒๙. ในโลกุตตรจิต ๔๐ นั้น มีสังคหณียอยู่กี่นัย คืออะไรบ้าง (2/43)

ตอบ ในโลกุตตรจิต ๔๐ มีสังคหณีย ๕ นัย คือ

จำนวนเจตสิก ๓๖	ที่ประกอบในปฐมฌานจิต ๘	นับเป็น ๑ นัย
จำนวนเจตสิก ๓๕	ที่ประกอบในทุติยฌานจิต ๘	นับเป็น ๑ นัย
จำนวนเจตสิก ๓๔	ที่ประกอบในตติยฌานจิต ๘	นับเป็น ๑ นัย
จำนวนเจตสิก ๓๓	ที่ประกอบในจตุตถฌานจิต ๘	นับเป็น ๑ นัย
จำนวนเจตสิก ๓๓	ที่ประกอบในปัญจฌานจิต ๘	นับเป็น ๑ นัย

๓๐. ในจิต ๑๒๑ นั้น จิตดวงไหนที่มีเจตสิกประกอบได้มากที่สุด
มีจำนวนเจตสิก เท่าใด (1/46, 2/65)

ตอบ ในจิต ๑๒๑ นั้น จิตที่มีเจตสิกประกอบได้มากที่สุด มี ๒ ดวง คือ มหากุศลจิตดวงที่ ๑
กับดวงที่ ๒ มีเจตสิกประกอบ ๓๘ ดวง คือ อัญญสมานเจตสิก ๑๓ โสภณเจตสิก ๒๕

๓๑. ให้จำแนกอกุศลจิต ๑๒ โดยเวทนาเภทนัย สัมปโยคเภทนัย สังขารเภทนัย (2/44, 1/48)

ตอบ จำแนกอกุศลจิต ๑๒ โดยเวทนาเภทนัย คือ

โสมนัสสหคต ๔ โทมนัสสหคต ๒ อุเปกขาสหคต ๖ รวมเป็นอกุศลจิต ๑๒

จำแนกอกุศลจิต ๑๒ โดยสัมปโยคเภทนัย คือ สัมปยุตต์ ๘ วิปยุตต์ ๔ รวมเป็นอกุศลจิต ๑๒

จำแนกอกุศลจิต ๑๒ โดยสังขารเภทนัย คือ อสังขาริก ๗ สสังขาริก ๕ รวมเป็นอกุศลจิต ๑๒

๓๒. จงจำแนกมานจิตที่มีองค์มาน ๒ โดยชาติเภทนัย โลกเภทนัย เวทนาเภทนัย (1/44)

ตอบ จำแนกมานจิตที่มีองค์มาน ๒ โดยชาติเภทนัย คือ

กุศลชาติ ๑๔ วิปากชาติ ๑๔ กิริยาชาติ ๖ รวม ๓๔

จำแนกมานจิตที่มีองค์มาน ๒ โดยโลกเภทนัย คือ

โลกียจิต ๑๘ โลกุตตรจิต ๑๖ รวม ๓๔

จำแนกมานจิตที่มีองค์มาน ๒ โดยเวทนาเภทนัย คือ

โสมนัสสหคตจิต ๑๑ อุเปกขาสหคตจิต ๒๓ รวม ๓๔

ข้อ ๓

.....(สัมภาษณ์)

๓๓. จงแปลคาถาดังต่อไปนี้ (2/46, 2/64, 2/66)

เอกุปฺปาทนิโรธา จ เอกาลมฺพนวตฺตกา
เจโตยฺยตฺตา ทฺวิปญฺญาส ธมฺมา เจตสิกกา มตา.

ตอบ แปลคาถาดังนี้ คือ

นักศึกษาทั้งหลาย ฟังทราบธรรมชาติของเจตสิก ซึ่งมีจำนวน ๕๒ ดวง
ที่ประกอบกับจิต มีลักษณะดังนี้คือ ๑. เกิดพร้อมกับจิต ๒. ดับพร้อมกับจิต
๓. มีอารมณ์อย่างเดียวกันกับจิต ๔. มีที่อาศัยอย่างเดียวกันกับจิต ฯ

๓๔. จงแสดงสัมปโยคในอกุศลเจตสิก ๑๔ มาดู (2/49)

ตอบ แสดงสัมปโยคในอกุศลเจตสิก ๑๔

โมจตุกเจตสิก ๔	ประกอบได้ใน	อกุศลจิต ๑๒ ทั้งหมด
โลภเจตสิก	ประกอบได้ใน	โลภมูลจิต ๘
ทิฏฐิเจตสิก	ประกอบได้ใน	ทิฏฐิคตสัมปยุตตจิต ๔
มานเจตสิก	ประกอบได้ใน	ทิฏฐิคตวิปปยุตตจิต ๔
โทษเจตสิก ๔	ประกอบได้ใน	โทสมูลจิต ๒
ถีนฺทเจตสิก ๒	ประกอบได้ใน	อกุศลสังขาริกจิต ๕
วิจิกิฉาเจตสิก	ประกอบได้ใน	วิจิกิฉาสัมปยุตตจิต ๑

๓๕. ก. สัพพจิตตสาธารณเจตสิก มีเท่าใด คืออะไรบ้าง

ข. ปกิณณกเจตสิก มีเท่าไร คืออะไรบ้าง

ค. โมจตุกเจตสิก มีเท่าไร คืออะไรบ้าง

ฌ. โทษเจตสิก มีเท่าไร คืออะไรบ้าง

ง. วิรตีเจตสิก มีเท่าไร คืออะไรบ้าง

จ. ให้แสดงธรรมชาติของปัญญาเจตสิก ว่าอย่างไร

และประกอบกับจิตเท่าไร คืออะไรบ้าง (1/43)

- ตอบ ก. มี ๗ ดวง คือ ผัสสะ เวทนา สัญญา เจตนา เอกัคคตา ชีวิตินทรีย์ มนสิการ
 ข. มี ๖ ดวง คือ วิตก วิจาร อธิโมกข์ วิริยะ ปีติ จันตะ
 ค. มี ๔ ดวง คือ โมหะ อหิริกะ อนอตตปปะ อุททัจจะ
 ง. มี ๔ ดวง คือ โทสะ อิสสา มัจฉริยะ กุกกุจจะ
 จ. มี ๓ ดวง คือ สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ
 จ. ปัญญา ธรรมชาติที่รู้สภาพธรรมโดยทั่วๆ ไปตามความเป็นจริง
 และประกอบกับจิตได้ ๔๗ หรือ ๔๙ ดวง คือ มหากุศลญาณสัมปยุตต
 จิต ๔ มหาวิบากญาณสัมปยุตตจิต ๔ มหากริยาญาณสัมปยุตตจิต ๔
 มหัคคตจิต ๒๗ โลกุตตรจิต ๘ หรือ ๔๐

๓๖. คำว่า อนียตโยคี (เจตสิก) หมายความว่าอย่างไร

มีจำนวนเท่าไร คืออะไรบ้าง (2/48, 1/62, 2/62, 1/66).....หน้า 48)

ตอบ คำว่า อนียตโยคี หมายความว่า เจตสิกที่ประกอบไม่แน่นอน มี ๑๑ ดวง คือ
 มานะ อิสสา มัจฉริยะ กุกกุจจะ ถีนะ มัทธะ วิรตี ๓ อัปปมัญญา ๒

๓๗. จงจำแนกอนียตโยคีเจตสิก โดยนานาทาจิเจตสิก กทาจิเจตสิก

และสหกทาจิเจตสิก (2/44, 1/62, 1/62).....หน้า 48)

ตอบ นานาทาจิเจตสิก มี ๘ คือ อิสสา มัจฉริยะ กุกกุจจะ วิรตีเจตสิก ๓
 อัปปมัญญาเจตสิก ๒

กทาจิเจตสิก มี ๑ คือ มานะ

สหกทาจิเจตสิก มี ๒ คือ ถีนะ มัทธะ

๓๘. ในโทสมูลจิตดวงที่ ๒ มีเจตสิกประกอบ ๒๒ ดวงนั้น

เป็นอนียตโยคีเจตสิกเท่าไร เป็นนียตโยคีเจตสิกเท่าไร คืออะไรบ้าง

(1/52, 2/53, 2/56, 1/58).....หน้า 51)

ตอบ เป็นอนียตโยคีเจตสิก ๕ ดวง คือ อิสสา มัจฉริยะ กุกกุจจะ ถีนะ มัทธะ
 เป็นนียตโยคีเจตสิก ๑๗ ดวง คือ อัญญสมานเจตสิก ๑๒ (เวณปีติ)
 โมจตุกะ ๔ โทสเจตสิก ๑

๓๙. ปกิณณกเจตสิก มีกี่ดวง คืออะไรบ้าง

และดวงไหนไม่ประกอบกับโมหมูลจิต ๒ (1/45, 2/50).....หน้า 51)

ตอบ มี ๖ ดวง คือ วิตก วิจาร อธิโมกข์ วิริยะ ปีติ จันตะ
 ปีติ และจันตะ ไม่ประกอบกับโมหมูลจิต ๒

๔๐. ให้แสดงธรรมชาติของอัปปมัญญาเจตสิก ๒ มาโดยลำดับ (2/49)

ตอบ แสดงธรรมชาติของอัปปมัญญาเจตสิก ๒

กรรณา ธรรมชาติที่มีความสงสารต่อทุกชีวิตสัตว์ คือผู้ที่กำลังได้รับความลำบากอยู่
หรือจะได้รับความลำบากในกาลข้างหน้า

มุทิตา ธรรมชาติที่มีความยินดีต่อสุขชีวิตสัตว์ คือผู้ที่กำลังได้รับความสุข
หรือผู้ที่จะได้รับความสุขในกาลข้างหน้า

๔๑. ในอเหตุกจิต ๑๘ ดวงนั้น จิตดวงไหนมีเจตสิกประกอบมากที่สุด
และดวงไหนมีเจตสิกประกอบน้อยที่สุด (2/61, 2/62, 1/66).....ปัญหาเฉลยหน้า 30)

ตอบ ในอเหตุกจิต ๑๘ ดวงนั้น

จิตดวงที่มีเจตสิกประกอบมากที่สุด คือ หสิตุปปาทจิต ๑

และดวงที่มีเจตสิกประกอบน้อยที่สุด คือ ทวิปัญจวิญญาณจิต ๑๐

๔๒. เจตสิกที่ประกอบกับจิตได้น้อยที่สุด มีกี่ดวงคืออะไรบ้าง และประกอบกับจิตอะไรบ้าง

ตอบ เจตสิก ที่ประกอบกับจิตได้น้อยที่สุด มี ๑ ดวง คือ วิจิกิจณาเจตสิก (1/46, 2/65)
และประกอบกับ วิจิกิจณาสัมปยุตตจิต

๔๓. ก. ในโลภมูลจิตดวงที่ ๑ มีเจตสิกประกอบได้เท่าไร คืออะไรบ้าง

ข. ในโทสมูลจิตดวงที่ ๑ มีเจตสิกประกอบได้เท่าไร คืออะไรบ้าง

ค. โลภมูลจิต ๘ มีเจตสิกประกอบได้เท่าไร คืออะไรบ้าง (1/49, 1/61)

ตอบ

ก. ในโลภมูลจิตดวงที่ ๑ มีเจตสิกประกอบได้ ๑๙ ดวง คือ อัญญสมานเจตสิก ๑๓
โมจตุกเจตสิก ๔ โลภะ ทิฏฐิ

ข. ในโทสมูลจิตดวงที่ ๑ มีเจตสิกประกอบได้ ๒๐ ดวง คือ อัญญสมานเจตสิก ๑๒ (เวทนาปีติ)
โมจตุกเจตสิก ๔ โทจตุกเจตสิก ๔

ค. โลภมูลจิต ๘ มีเจตสิกประกอบได้ ๒๒ ดวง คือ อัญญสมานเจตสิก ๑๓
โมจตุกะ ๔ โลติกะ ๓ ถิฏุกะ ๒

๔๔. จงแสดงสังคหะของจิตดังต่อไปนี้ (1/52).....หน้า 50, 53)

โลภมูลจิตดวงที่ ๑ มหากุศลจิตดวงที่ ๕

ตอบ โลภมูลจิตดวงที่ ๑ มีเจตสิกประกอบ ๑๙ ดวง คือ อัญญสมานเจตสิก ๑๓
โมจตุกเจตสิก ๔ โลภเจตสิก ๑ ทิฏฐิเจตสิก ๑

มหากุศลจิตดวงที่ ๕ มีเจตสิกประกอบ ๓๗ ดวง คือ อัญญสมานเจตสิก ๑๒
เวทนาปีติเจตสิก โสภณเจตสิก ๒๕

๔๕. ให้แสดงสังคหัย ในจิตดังต่อไปนี้มาคู่ว่า มีเจตสิกประกอบได้เท่าไร
คืออะไรบ้าง (1/50).....หน้า 50)

ก. ทวิปัญญวิญญานจิต ๑๐

ข. มหากุศลจิตดวงที่ ๑

ค. รูปาวจรปฐมฌานจิต ๓

ง. โลกุตตรปฐมฌานจิต ๘

ตอบ

ก. ทวิปัญญวิญญานจิต ๑๐ มีเจตสิกประกอบได้ ๗ ดวง คือ สัพพจิตตสาธารณเจตสิก ๗

ข. มหากุศลจิตดวงที่ ๑ มีเจตสิกประกอบได้ ๓๘ ดวง คือ

อัญญสมานเจตสิก ๑๓ โสภณเจตสิก ๒๕

ค. ปฐมฌานจิต ๓ มีเจตสิกประกอบได้ ๓๕ ดวง คือ

อัญญสมานเจตสิก ๑๓ โสภณเจตสิก ๒๒ (เว้นวิรตี ๓)

ง. ปฐมฌานจิต ๘ มีเจตสิกประกอบได้ ๓๖ ดวง คือ

อัญญสมานเจตสิก ๑๓ โสภณเจตสิก ๒๓ (เว้นอัป.๒)

๔๖. ก. วิตกเจตสิก ประกอบได้ในจิตเท่าไร คืออะไรบ้าง

ข. วิจารเจตสิก ประกอบได้ในจิตเท่าไร คืออะไรบ้าง

ค. ปีติเจตสิก ประกอบได้ในจิตเท่าไร คืออะไรบ้าง (2/57).....หน้า 41)

ตอบ

ก. วิตกเจตสิก ประกอบได้ในจิต ๕๕ ดวง คือ

กามจิต ๔๔ (เว้นทวิปัญญวิญญานจิต ๑๐) ปฐมฌานจิต ๑๑

ข. วิจารเจตสิก ประกอบได้ในจิต ๖๖ ดวง คือ

กามจิต ๔๔ (เว้นทวิปัญญวิญญานจิต ๑๐)

ปฐมฌานจิต ๑๑ ทุติยฌานจิต ๑๑

ค. ปีติเจตสิก ประกอบได้ในจิต ๕๑ ดวง คือ กามโสมนัสสหคตจิต ๑๘

ปฐมฌานจิต ๑๑ ทุติยฌานจิต ๑๑ ตติยฌานจิต ๑๑

๔๗. เจตสิกที่ประกอบในอกุศลจิตได้ทั้งหมดนั้น มีจำนวนเท่าใด คืออะไรบ้าง

ตอบ มีจำนวน ๑๔ ดวง คือ สัพพจิตตสาธารณเจตสิก ๗

วิตกเจตสิก วิจารเจตสิก วิริยเจตสิก โมจตุกเจตสิก ๔ (2/61, 2/62)

ตอบ มี ๑๔ ดวง คือ สัพพากุศลสาธารณเจตสิก (โมจตุกะ) ๔

(1/65).....หน้า 41)

อัญญสมานเจตสิก ๑๐ (เว้นอริโมกข์ ปีติ จันทะ)

๔๘. อุกุศลเจตสิกที่ประกอบกับสัมปยุตตจิต ไม่ประกอบกับวิปยุตตจิตนั้น มีเท่าไร คืออะไรบ้าง (2/48, 1/60, 2/62)

ตอบ มี ๖ ดวง คือ ทิฏฐิเจตสิก ๑ โทจตุกเจตสิก ๔ วิจิกิจจาเจตสิก ๑

๔๙. เจตสิกที่ประกอบในโลภียจิตได้ทั้งหมด มีจำนวนเท่าไร คืออะไรบ้าง (2/46, 2/58, 1/61)

ตอบ มี ๗ ดวง คือ สัมผัสจิตตสาธารณเจตสิก ๗

๕๐. อุกุศลเจตสิกที่ประกอบในโลภมูลจิตโดยเฉพาะนั้น มีกี่ดวง คืออะไรบ้าง (1/47, 2/58, 1/61)

ตอบ มี ๓ ดวง คือ โลภะ ทิฏฐิ มานะ

ข้อ ๔

(สัมภาษณ์)

(51) ให้แสดงคาถาที่แสดงการสงเคราะห์รูป ๕ นัย พร้อมทั้งคำแปล

๕๑. ให้แสดงคาถารูปปรมัตถ์ พร้อมคำแปล (2/47, 2/59, 1/60).....หน้า 70)

ตอบ แสดงคาถารูปปรมัตถ์พร้อมคำแปล

สมุทฺเทศา วิภาคา จ	สมุฏฺฐานา กลาปโต
ปวตฺตติกกมโต เจติ	ปญฺจธา ตตฺถ สงฺคโห.

การแสดงสงเคราะห์รูปในรูปปริจเฉทนี้ พระอนุรุทธาจารย์แสดงเป็น ๕ นัย คือ

๑. รูปสมุทเทศนัย	การแสดงรูปโดยสังเขป
๒. รูปวิภาคนัย	การจำแนกรูปโดยพิสดาร
๓. รูปสมุฏฐานนัย	การแสดงสมุฏฐานของรูป
๔. รูปกลาปนัย	การแสดงรูปที่เกิดขึ้นเป็นหมวด ๆ
๕. รูปปวตติกกมนัย	การแสดงการเกิดขึ้นพร้อมด้วยความดับของรูปตามลำดับ

๕๒. การแสดงคาถารูปปรมัตถ์นี้ แบ่งออกเป็นกี่นัย คืออะไรบ้าง

ให้แสดงมาพร้อมความหมาย (1/44, 1/49)

ตอบ แบ่งออกเป็น ๕ นัย คือ

๑. รูปสมุทเทศนัย	การแสดงรูปโดยสังเขป
๒. รูปวิภาคนัย	การจำแนกรูปโดยพิสดาร
๓. รูปสมุฏฐานนัย	การแสดงสมุฏฐานของรูป
๔. รูปกลาปนัย	การแสดงรูปที่เกิดขึ้นเป็นหมวด ๆ
๕. รูปปวตติกกมนัย	การแสดงการเกิดขึ้น พร้อมด้วยความดับของรูปตามลำดับ

๕๓. รูปมีจำนวนเท่าไร คืออะไรบ้าง ให้บอกชื่อของรูปเหล่านั้นมาตามลำดับ

ตอบ รูป มีจำนวน ๒๘ คือ (2/61, 1/65, 2/65, 1/66).....หน้า 71)

ปถวี	อาโป	เตโช	วาโย
จักขุปสาท	โสตปสาท	ฆานปสาท	ชีวหาปสาท
กายปสาท			
รูปารมณ	สัททารมณ	คันธารมณ	รสารมณ
โผฏฐัพพารมณ			
อิตถิภาวะ	ปฐิสภาวะ		
หทยะ	ชีวิตะ	อาหาระ	
ปริจเฉทะ	กายวิญญูติ	วจิตฺตวิญญูติ	
ลหุตา	มุกฺขตา	กัมมัณฺญูตา	
อุปจยะ	สันตติ	ขรตา	อนิจจตา

๕๔. รูป ๒๘ นั้น จัดเป็นประเภทใหญ่ มีเท่าไร คืออะไรบ้าง (1/45, 1/48, 2/48, 1/52)
และเมื่อจัดเป็นประเภทเล็ก มีเท่าไร คืออะไรบ้าง (.....หน้า 72)

ตอบ ในรูป ๒๘ นั้น เมื่อจัดเป็นประเภทใหญ่แล้ว มี ๒ คือ

๑. นิปผันรูป ๑๘ ๒. อนิปผันรูป ๑๐

และเมื่อจัดเป็นประเภทเล็กแล้ว มี ๑๑ คือ

๑. มหาภูตรูป ๔ ๒. ปสาทรูป ๕ ๓. วิสยรูป ๗ หรือ ๔ ๔. ภาวรูป ๒
๕. ทหยรูป ๑ ๖. ชีวีตรูป ๑ ๗. อาหารรูป ๑ ๘. ปริจเณทรูป ๑
๙. วิญญัตติรูป ๒ ๑๐. วิการรูป ๕ หรือ ๓ ๑๑. ลักขณรูป ๔

๕๕. สุขุมรูป หมายความว่าอย่างไร มีเท่าไร คืออะไรบ้าง (2/51, 2/62, 2/66).....หน้า 94)

ตอบ สุขุมรูป หมายความว่า รูปละเอียด หมายถึง รูปที่ไม่ปรากฏชัด

มี ๑๖ ได้แก่ อาโป ๑ ภาวรูป ๒ ทหยรูป ๑ ชีวีตรูป ๑ อาหารรูป ๑
ปริจเณทรูป ๑ วิญญัตติรูป ๒ วิการรูป ๓ ลักขณรูป ๔

๕๖. ให้แสดงธรรมชาติของรูป ดังนี้ (1/43. 2/43. 2/44. 2/46)

ปถวี อาโป เตโช วาโย กายวิญญติ ชรตา อนิจจตา

ตอบ แสดงธรรมชาติของรูป ดังนี้

ปถวี ได้แก่ รูปแข็ง และอ่อน
อาโป ได้แก่ รูปที่ไหล หรือเกาะกุม
เตโช ได้แก่ รูปที่เย็นและร้อน
วาโย ได้แก่ รูปที่หย่อนตึง
กายวิญญติ ได้แก่ การเคลื่อนไหวต่าง ๆ ของร่างกาย
ชรตา ได้แก่ ความแก่ของนิปผันรูป
อนิจจตา ได้แก่ ความดับของนิปผันรูป

๕๗. ให้แสดงองค์ธรรมของรูปดังต่อไปนี้ (1/62)

จักขุสัทธา รูปารมณฺ์ อิตถิภาวะ หทยะ

ตอบ แสดงองค์ธรรมของรูปดังต่อไปนี้

จักขุสัทธา ได้แก่ ความใสที่สามารถรับรูปารมณฺ์ได้
รูปารมณฺ์ ได้แก่ สีต่าง ๆ
อิตถิภาวะ ได้แก่ รูปที่เป็นเหตุแห่งความเป็นหญิง
หทยะ ได้แก่ รูปที่เกิดอยู่ในหัวใจ และเป็นที่อาศัยเกิดของจิตเจตสิกทั้งหลาย

๕๘.	อัมมัตติกรูป	แปลว่าอย่างไร	องค์ธรรมได้แก่อะไร	
	พาหिरูป	แปลว่าอย่างไร	องค์ธรรมได้แก่อะไร	
	อินทริยรูป	แปลว่าอย่างไร	องค์ธรรมได้แก่อะไร	
	สนิทัสสนรูป	แปลว่าอย่างไร	องค์ธรรมได้แก่อะไร	
	อวินิพโกครูป	แปลว่าอย่างไร	องค์ธรรมได้แก่อะไร	(1/47)

<u>ตอบ</u>	อัมมัตติกรูป	แปลว่า รูปภายใน	มี ๕	ได้แก่ ปสาทรูป ๕
	พาหिरูป	แปลว่า รูปภายนอก	มี ๒๓	ได้แก่ รูปที่เหลือ ๒๓
	อินทริยรูป	แปลว่า รูปที่เป็นใหญ่เป็นผู้ปกครองในการเห็นเป็นต้น	มี ๘	ได้แก่ ปสาทรูป ๕ ภาวรูป ๒ ชีวิตรูป ๑
	สนิทัสสนรูป	แปลว่า รูปที่เห็นด้วยตาได้	มี ๑	ได้แก่ รูปารมณ
	อวินิพโกครูป	แปลว่า รูปที่แยกกันไม่ได้	มี ๘	ได้แก่ มหาภูตรูป ๔ รูปารมณ คันธารมณ รัสสารมณ อาหารรูป

๕๙. จงแสดงความหมาย พร้อมองค์ธรรมของรูป ดังต่อไปนี้ (2/49)

ก. อาหารรูป ข. สุธัมมฐกกลาป

<u>ตอบ</u>	ก. อาหารรูป	คือ รูปที่เกิดจากอาหาร	มี ๑๒
		องค์ธรรมได้แก่	วิการรูป ๓ อวินิพโกครูป ๘ ปริจเนทรูป ๑
	ข. สุธัมมฐกกลาป	หมายถึง	กลาปที่มีจำนวนรูป ๘
		องค์ธรรมได้แก่	อวินิพโกครูป ๘ โดยเฉพาะ

(60) จงแสดงอตุขรูป ๔ อย่างมาดู (2/46, 2/51, 2/62).....หน้า 107)

๖๐. อตุขรูป ๔ อย่าง ที่เกิดอยู่ในร่างกายของท่านนั้น คืออะไรบ้าง
ให้แสดงความหมายของอตุขรูปนั้นๆ ด้วย (2/52, 1/56, 1/57).....หน้า 107)

<u>ตอบ</u>	อตุขรูป ๔ อย่าง	ที่เกิดอยู่ในร่างกายของข้าพเจ้านั้น	คือ
	๑. กัมมปัจจัยอตุขรูป	รูปที่เกิดจากอตุ	ที่มีกรรมเป็นสมุฏฐาน
	๒. จิตตปัจจัยอตุขรูป	รูปที่เกิดจากอตุ	ที่มีจิตเป็นสมุฏฐาน
	๓. อตุปัจจัยอตุขรูป	รูปที่เกิดจากอตุ	ที่มีอตุเป็นสมุฏฐาน
	๔. อาหารปัจจัยอตุขรูป	รูปที่เกิดจากอตุ	ที่มีอาหารเป็นสมุฏฐาน

๖๑. กำเนิดของสัตว์ มีกี่อย่าง คืออะไรบ้าง (1/59, 2/63, 2/64).....หน้า 127)

ตอบ กำเนิดของสัตว์ มี ๔ อย่าง คือ

๑. สังเสทชะกำเนิด หมายถึง เกิดในที่ที่มียางเหนียว
๒. โอปปาติกะกำเนิด หมายถึง เกิดผุดขึ้นโตทันที คล้ายกับว่าตกลงมาจากที่สูง
๓. อัณฑชะกำเนิด หมายถึง เกิดในฟอง
๔. ชลาพุชะกำเนิด หมายถึง เกิดในมดลูก

๖๒. สัตว์ที่เกิดขึ้นโตที่เดียวโดยแน่นอน มีกี่จำพวก คืออะไรบ้าง (2/58, 1/59, 2/63)

ตอบ สัตว์ที่เกิดขึ้นโตที่เดียวโดยแน่นอน มี ๒๔ จำพวก คือ (หน้า 128)

สัตว์นรก ๑

นิชฌามัตถนิกเปรต ๑

เทวดาที่อยู่ในชั้นจาตุมหาราชิกา ๑ (เว้นกุ่มมัญญูเทวดา)

เทวดาที่อยู่ในเทวภูมิเบื้องบน ๕

รูปพรหม ๑๖

ข้อ ๕

.....(สัมภาระ)

๖๓. ให้แปลความหมายในคำดังต่อไปนี้ โดยสังเขป (2/62, 2/64, 1/66)

ปท อจุจตุ อจุจตุ อสงขต อนุตตร (หน้า 144)

ตอบ แปลความหมายในคำดังต่อไปนี้ คือ

ปท แปลว่า ส่วนหนึ่ง

อจุจตุ แปลว่า ธรรมที่ไม่ตาย

อจุจตุ แปลว่า ธรรมที่ก้าวล่วงขั้น ๕ ที่เป็นอดีตและอนาคต

อสงขต แปลว่า ธรรมที่ไม่ได้ถูกปรุงแต่งด้วยปัจจัย ๔ อย่างใดอย่างหนึ่ง

อนุตตร แปลว่า เป็นธรรมที่ประเสริฐ

๖๔. คำว่า นิพพาน เมื่อแยกบทออกแล้ว มีกี่บท ให้แสดงความหมายของบทนั้น ๆ มาด้วย และจงแปลวณัตถะ ดังต่อไปนี้ วินติ สัสสิพตติ = วาน

วานโต นิภขณตติ = นิพพาน (1/60, 2/63, 1/65, 2/65).....หน้า 145)

ตอบ คำว่า นิพพาน เมื่อแยกบทออกแล้วมี ๒ บท คือ นิ + วาน

นิ แปลว่า พ้น

วาน แปลว่า ธรรมที่เป็นเครื่องเกี่ยวโยงไว้ หมายถึง ตัณหา

เมื่อรวม ๒ บทเข้ากันแล้วเป็น นิพาน แปลว่า ธรรมที่พ้นจากเครื่องเกี่ยวโยง

หมายถึง พ้นจากตัณหา ดังมีวณัตถะแสดงว่า

วินติ สัสสิพตติ = วาน

ธรรมชาติโดยย่อเป็นผู้เกี่ยวไว้ ฉะนั้น ธรรมชาตินั้นชื่อว่า วาน ได้แก่ ตัณหา

วานโต นิภขณตติ = นิพพาน

ธรรมชาติโดยย่อพ้นจากเครื่องเกี่ยวโยง คือตัณหา ฉะนั้น ธรรมชาตินั้นชื่อว่า นิพพาน

๖๕. นิพพาน มี ๓ อย่างคืออะไรบ้าง บอกมาโดยย่อ (1/43)

ตอบ นิพพาน มี ๓ อย่าง คือ

๑. สุญญตนิพพาน ๒. อนิมิตตนิพพาน ๓. อัปปนิหิตนิพพาน

๖๖. ให้แสดงองค์ธรรมในบทดังต่อไปนี้ (2/47, 2/48)

๑. สุญญต ๒. นิमितต ๓. ปณิหิต

ตอบ ๑. สุญญต องค์ธรรมได้แก่ นิพพาน

๒. นิमितต องค์ธรรมได้แก่ ขั้น ๕

๓. ปณิหิต องค์ธรรมได้แก่ ขั้น ๕

๖๗. จงแสดงความหมายของพระนิพพานดังต่อไปนี้ (1/47)

ก. อสงขต ข. สันติลักษณะ

ตอบ ก. อสงขต แปลว่า ธรรมที่ไม่ได้ถูกปรุงแต่งด้วยปัจจัย ๔ อย่างใดอย่างหนึ่ง
ได้แก่ พระนิพพาน หมายความว่า พระนิพพานนี้เป็นธรรมที่ไม่ใช่จิต เจตสิก รูป
ข. สันติลักษณะ หมายถึง สงบจากกิเลสและขันธ ๕ ทั้งหมด

๖๘. คำว่า อุปาธิ มีในบทว่า สอุปาทิเสสนิพพาน นั้น องค์ธรรมได้แก่อะไร
จัดเป็นขันธได้เท่าไร (2/44, 2/50, 2/60).....หน้า 147)

ตอบ องค์ธรรมได้แก่ วิบากและกัมมชรูป
จัดเป็นขันธได้ ๕ ขันธ

๖๙. พระนิพพาน เมื่อว่าโดยปริยายแห่งเหตุแล้ว มีกี่อย่าง คืออะไรบ้าง
บอกความหมายมาด้วย (1/46)

ตอบ พระนิพพาน เมื่อว่าโดยปริยายแห่งเหตุแล้ว มี ๒ คือ

๑. สอุปาทิเสสนิพพาน หมายความว่า นิพพานที่เป็นไปกับกับขันธ ๕ คือ วิบากและกัมมชรูป
ที่เหลือจากกิเลสทั้งหลาย ได้แก่ นิพพานของพระอรหันต์ที่ยังมีชีวิตอยู่
๒. อนุปาทิเสสนิพพาน หมายความว่า นิพพานที่ไม่มีขันธ ๕ คือ วิบากและกัมมชรูปเหลืออยู่
ได้แก่ นิพพานของพระอรหันต์ที่ปรินิพพานแล้ว

๗๐. ให้แสดงความแตกต่างกันระหว่าง สอุปาทิเสสนิพพาน กับ อนุปาทิเสสนิพพาน
และจงจำแนกนิพพานทั้ง ๒ อย่างนี้โดยบุคคล (1/45, 2/50, 2/60).....หน้า 147)

ตอบ แสดงความแตกต่างกันระหว่าง สอุปาทิเสสนิพพานกับอนุปาทิเสสนิพพาน ดังต่อไปนี้
สอุปาทิเสสนิพพาน หมายความว่า นิพพานที่เป็นไปกับกับขันธ ๕ คือ วิบากและกัมมชรูป
ที่เหลือจากกิเลสทั้งหลาย

ว่าโดยบุคคลได้แก่ นิพพานของพระอรหันต์ที่ยังมีชีวิตอยู่

อนุปาทิเสสนิพพาน หมายความว่า นิพพานที่ไม่มีขันธ ๕ คือ วิบากและกัมมชรูปเหลืออยู่
ว่าโดยบุคคลได้แก่ นิพพานของพระอรหันต์ที่ปรินิพพานแล้ว

๗๑. ให้บอกความหมายของคำดังต่อไปนี้ (2/46, 1/51).....หน้า 148)

ปทํ ทิฏฐธัมมนิพพาน สัมปรายิกนิพพาน

ตอบ ปทํ แปลว่า ส่วนหนึ่ง หมายความว่า สภาวธรรมชนิดหนึ่งที่เข้าถึงได้

มีอยู่โดยเฉพาะ ไม่เกี่ยวข้องกับสังขตธรรม ได้แก่ พระนิพพาน

ทิฏฐธัมมนิพพาน หมายความว่า พระอรหันต์ทั้งหลายผู้ซึ่งเข้าไปรู้แจ้งพระนิพพานนั้น
ยังมีชีวิตอยู่ ยังไม่ได้ปรินิพพาน

สัมปรายิกนิพพาน หมายความว่า พระอรหันต์ทั้งหลายเมื่อปรินิพพานแล้ว
จึงเข้าถึงพระนิพพานนั้น

๗๒. นิพพาน เมื่อว่าโดยอาการ (ที่เป็นอยู่) แล้ว มีกี่อย่าง คืออะไรบ้าง (หน้า 148)

ให้แสดงความหมายของนิพพานนั้น โดยสังเขป (2/44, 1/57, 2/57)

ตอบ นิพพานมี ๓ อย่าง คือ สุญญตนิพพาน อนิมิตตนิพพาน อัปปณิหิตนิพพาน

๑. สุญญตนิพพาน หมายความว่า ความเป็นอยู่ของพระนิพพานนั้น

สูญสิ้นจากกิเลสและขันธ์ ๕ ไม่มีอะไรเหลืออยู่แล้ว

๒. อนิมิตตนิพพาน หมายความว่า ความเป็นอยู่ของพระนิพพานนั้น ไม่มีนิมิต

เครื่องหมาย รูปร่างสัณฐาน สีสังวรณะ อย่างใดเลย

๓. อัปปณิหิตนิพพาน หมายความว่า ความเป็นอยู่ของพระนิพพานนั้น

ไม่มีอารมณ์ที่น่าปรารถนาด้วยโลภะ

และไม่มีตัณหาที่เป็นตัวต้องการ อยู่ในนิพพานนั้น

คำถาม คำตอบเรื่องเดียวกัน ในแต่ละภาคเรียน อาจมีต่างกันบ้างเล็กน้อย
การพิมพ์ อาจมีผิดพลาด ตกหล่นบ้าง ต้องขออภัยไว้ ณ โอกาสนี้

เพิ่มเติม ข้อสอบใหม่

(2565 - 2566)

.....(สัมภาระณ)

๓. ก. คำว่า “นิยตโยคีเจตสิก” และ “อนิยตโยคีเจตสิก” หมายความว่าอย่างไร มีจำนวนเท่าไร อะไรบ้าง ?
 ข. คำว่า “นानากทาจิเจตสิก” “กทาจิเจตสิก” และ “สหกทาจิเจตสิก” หมายความว่าอย่างไร มีจำนวนเท่าไร อะไรบ้าง ? (2/63).....เล่มเล็กหน้า 41)

ตอบ

- (ก) คำว่า นิยตโยคีเจตสิก หมายความว่า เจตสิกที่ประกอบได้แน่นอน มี ๔๑ ดวง คือ อัญญสมานเจตสิก ๑๓ โมจตุกเจตสิก ๔ โลกเจตสิก ๑ ทิฏฐิเจตสิก ๑ โทสเจตสิก ๑ วิจิกิจฉาเจตสิก ๑ โสภณเจตสิก ๒๐ (เว้นวิรตีเจตสิก ๓ อปปมัญญาเจตสิก ๒)
 คำว่า อนิยตโยคีเจตสิก หมายความว่า เจตสิกที่ประกอบไม่แน่นอน มี ๑๑ ดวง คือ มานะ อิสสา มัจฉริยะ กุกกุจจะ ถินะ มัทระ วิรตี ๓ อปปมัญญา ๒
หรือ อิสสา มัจฉริยะ กุกกุจจะ สัมมวาจา สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ
 กรุณา มุทิตา มานะ ถินะ มัทระ
- (ข) คำว่า นานากทาจิเจตสิก หมายความว่า เจตสิกที่ประกอบได้ เป็นบางครั้งบางคราว และไม่ประกอบพร้อมกัน มี ๘ ดวง คือ อิสสา มัจฉริยะ กุกกุจจะ สัมมวาจา สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ กรุณา มุทิตา
 คำว่า กทาจิเจตสิก หมายความว่า เจตสิกที่ประกอบได้ เป็นบางครั้งบางคราว มี ๑ ดวง คือ มานะ
 คำว่า สหกทาจิเจตสิก หมายความว่า เจตสิกที่ประกอบได้ เป็นบางครั้งบางคราว แต่พร้อมกัน มี ๒ ดวง คือ ถินะ มัทระ

๔. โอปาริกรุป และสุขุมรูป หมายความว่าอย่างไร มีเท่าไร คืออะไรบ้าง (2/66)

ตอบ โอปาริกรุป หมายความว่า รูปหยาบ หมายถึงรูปที่ปรากฏชัด

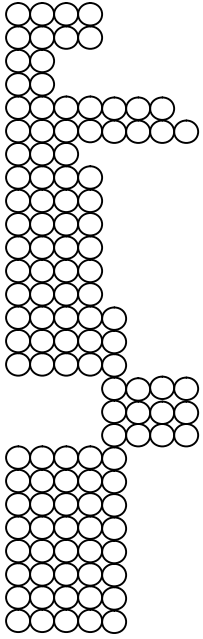
มี ๑๒ ได้แก่ ปสาทรูป ๕ วิสยรูป ๗

สุขุมรูป หมายความว่า รูปละเอียด หมายถึงรูปที่ไม่ปรากฏชัด

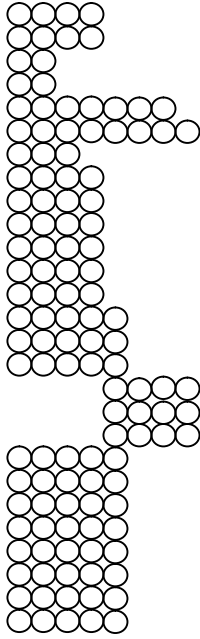
มี ๑๖ ได้แก่ อาโป ๑ ภาวรูป ๒ ทหรูป ๑ ชีวีตรูป ๑ อาหารรูป ๑

ปริจเณทรูป ๑ วิญญัตติรูป ๒ วิการรูป ๓ ลักขณรูป ๔

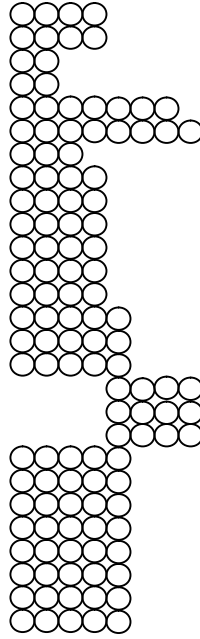
๑. ชาติภทหนั มี.....ชาติ

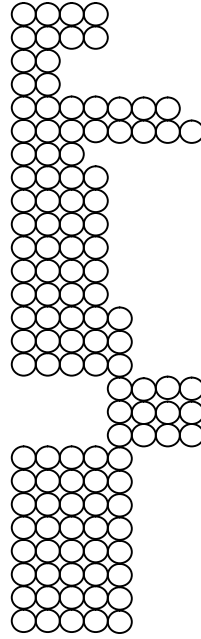
๒. ภูมิภทหนั มี.....ภูมิ

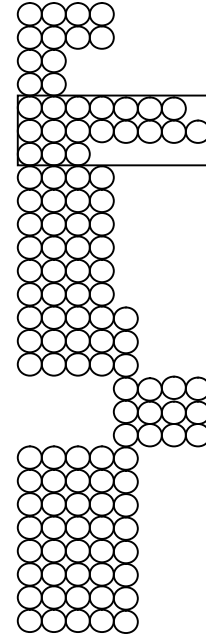
๓. โสภณภทหนั มี.....คือ

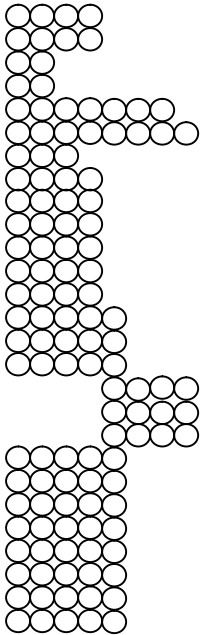
๔. โลกภทหนั มี.....คือ

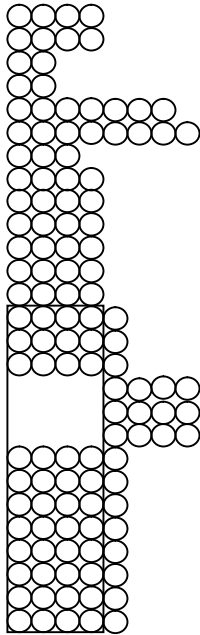
๕. เหตุภทหนั มี.....คือ

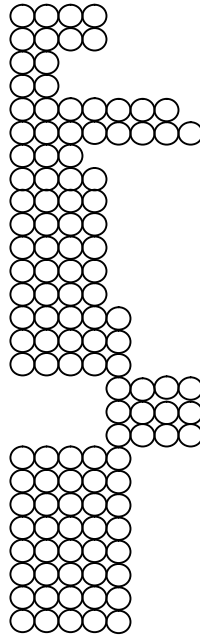
๖. ฌานภทหนั มี.....คือ

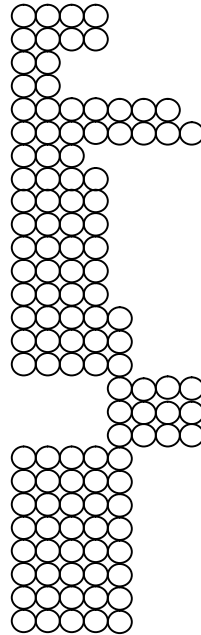
๗. เวทนาภทหนั มี.....คือ

๘. สัมปโยคภทหนั มี.....คือ

๙. สังขารภทหนั มี.....คือ

ภทหนั ๙

ชา

ภู

โส

โส

เห

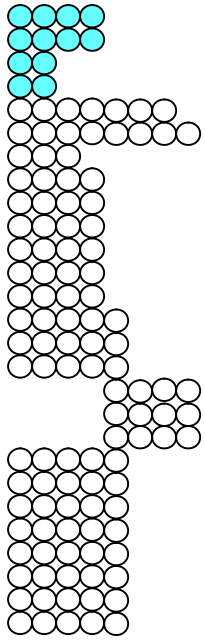
ฌา

เว

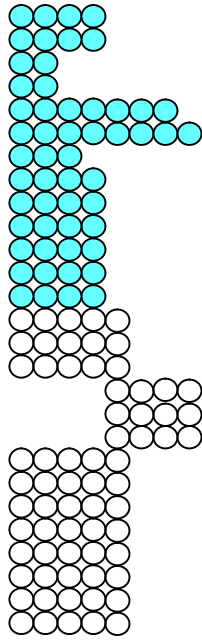
สัม

สัง

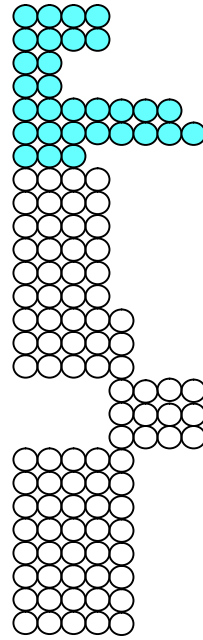
๑. ชาติภพน้อย มี.....ชาติ

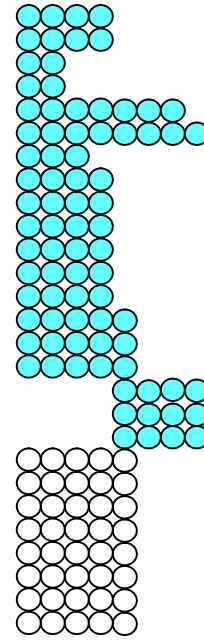
๒. ภูมิภพน้อย มี.....ภูมิ

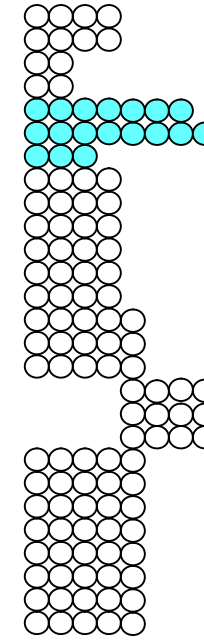
๓. โสภณภพน้อย มี.....คือ

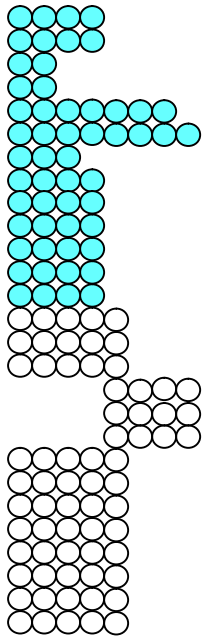
๔. โลกภพน้อย มี.....คือ

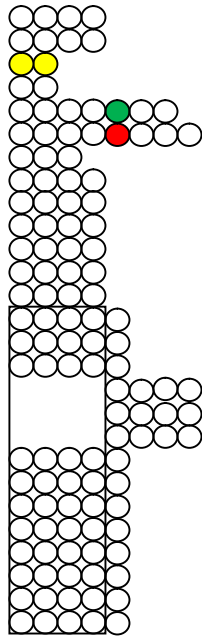
๕. เหตุภพน้อย มี.....คือ

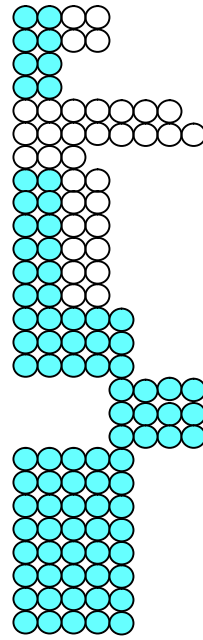
๖. ฌานภพน้อย มี.....คือ

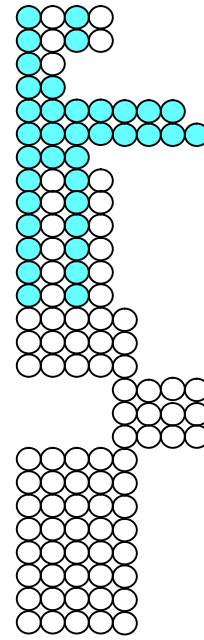
๗. เวทนาภพน้อย มี.....คือ

๘. สัมปโยคภพน้อย มี.....คือ

๙. สังขารภพน้อย มี.....คือ

ภพน้อย ๙

ชา

ภู

โส

โล

เห

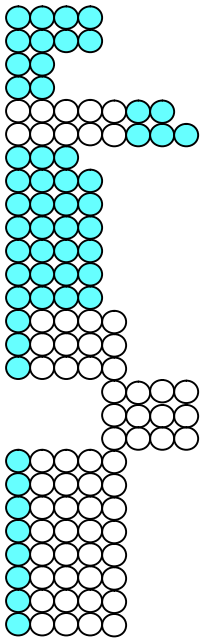
ฌา

เว

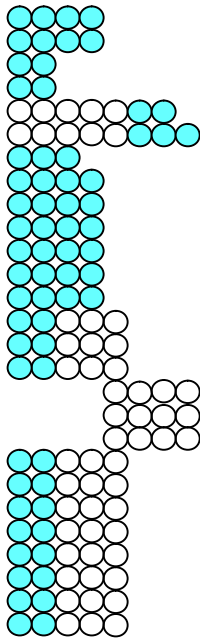
สัม

สัง

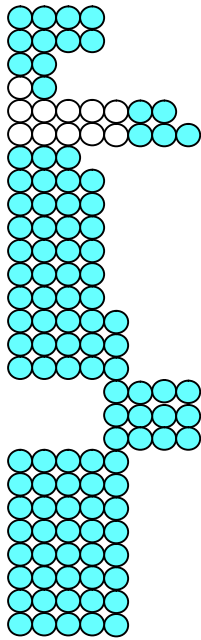
วัดก 55

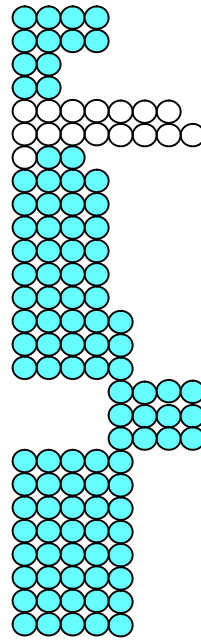
วิจารณ์ 66

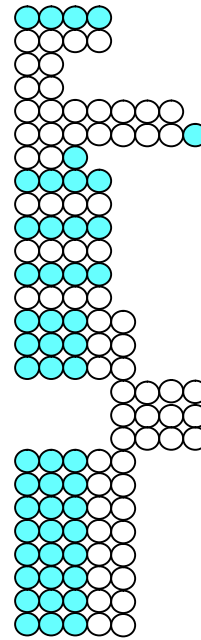
อริโมกซ์ 78 / 110

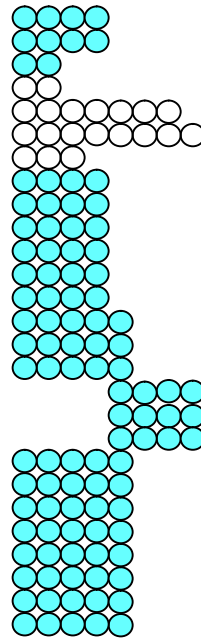
วิริยะ 73 / 105

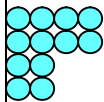
ปิติ 51

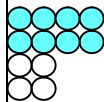
ฉันทะ 69 / 101

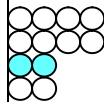
โมจตุกะ 4 (อกุ.12)

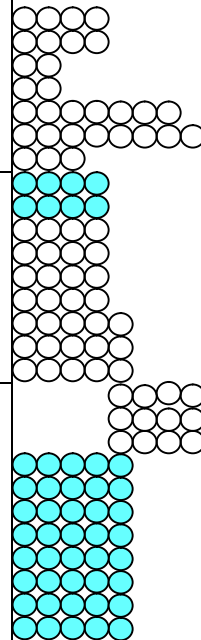
โลกะ (โลภ.8)

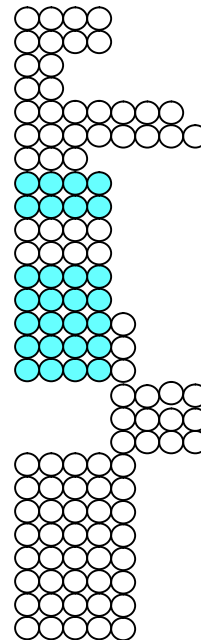
โทจตุกะ 4 (โทส.2)

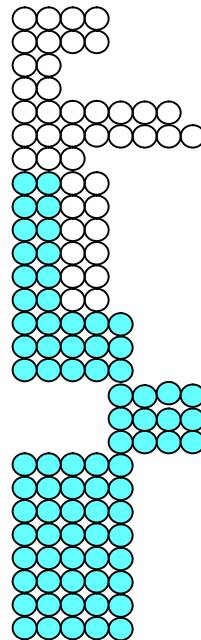
วิรตี 3 (มกุ.8 โลภ.8/40)

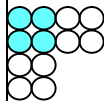
อัปป.2 (8 + 8 รูป.12)

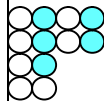
ปัญญา (47 / 79)

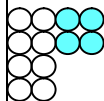
ทิวฐิ (ทิว.ส.4)

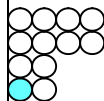
ถิทุกะ 2 (อกุ.ส.5)

มานะ (ทิว.วิป.4)

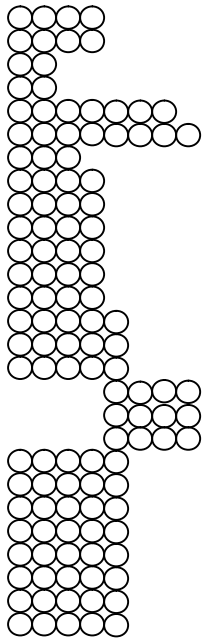
วิจิกิจฉา (วิจิ.1)

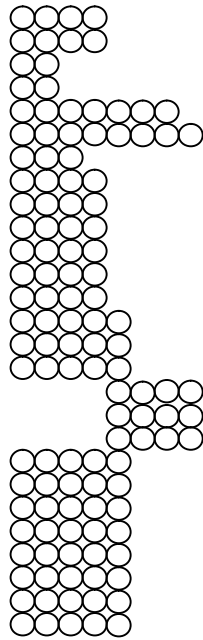
PC. 10 - 04 - 65

สัมปโยคหัย

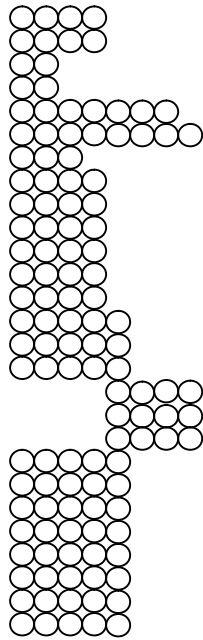
วัดก 55

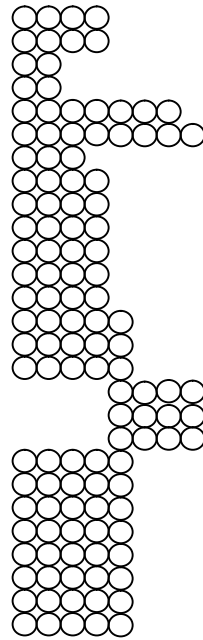
วิจารณ์ 66

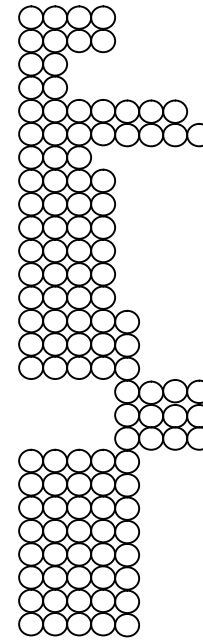
อริโมกซ์ 78 / 110

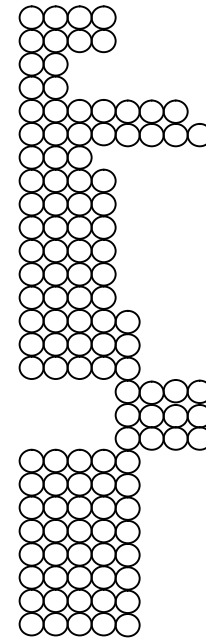
วิริยะ 73 / 105

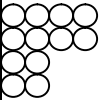
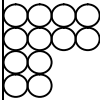
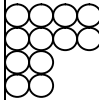
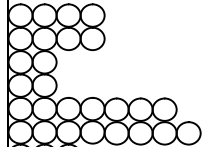
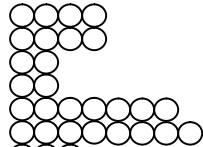
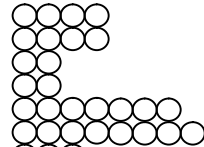
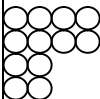
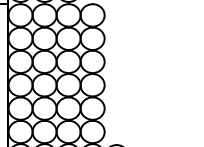
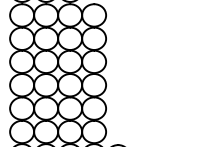
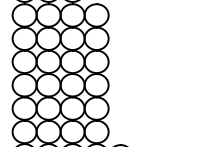
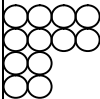
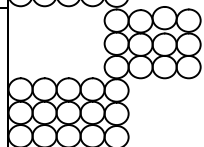
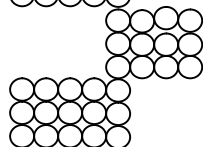
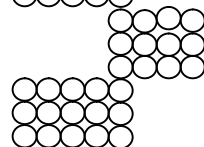

ปิติ 51

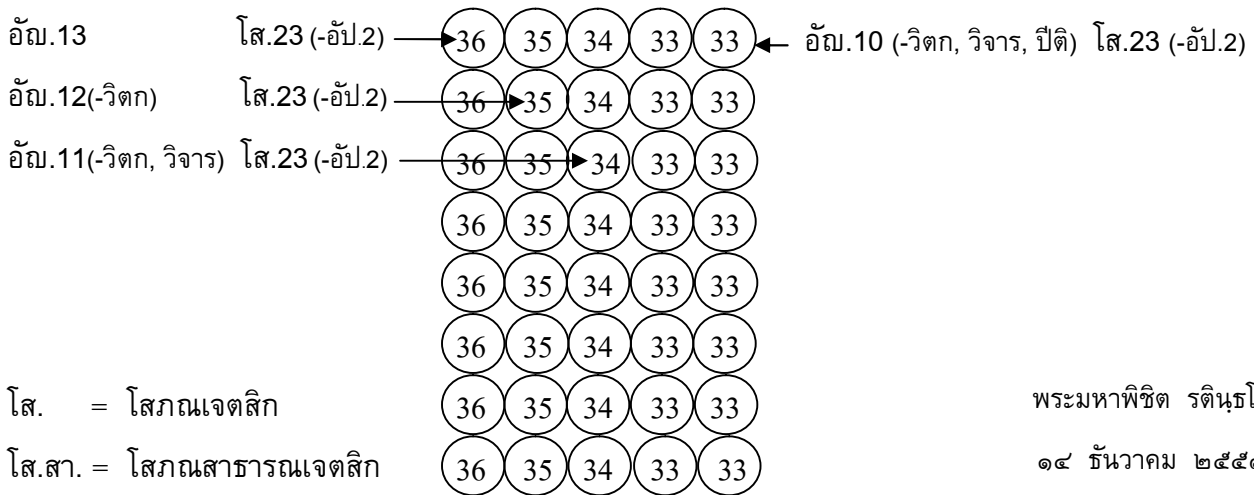
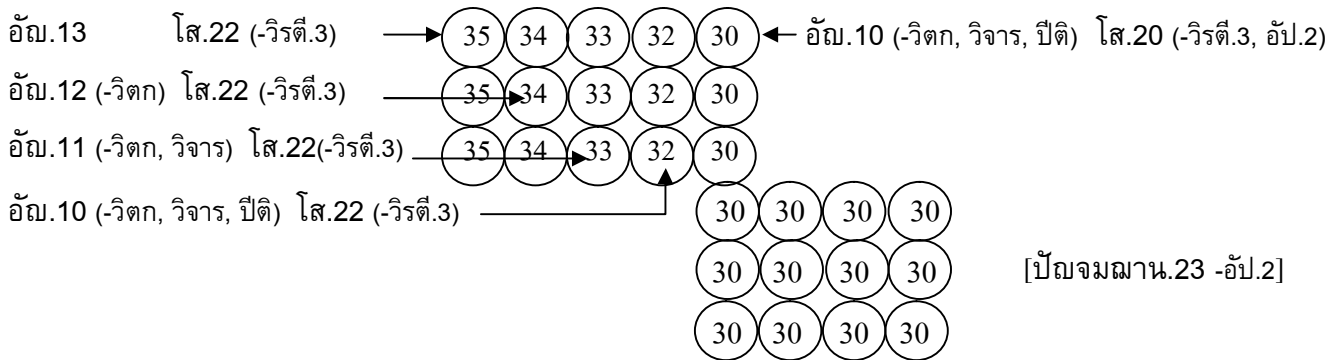
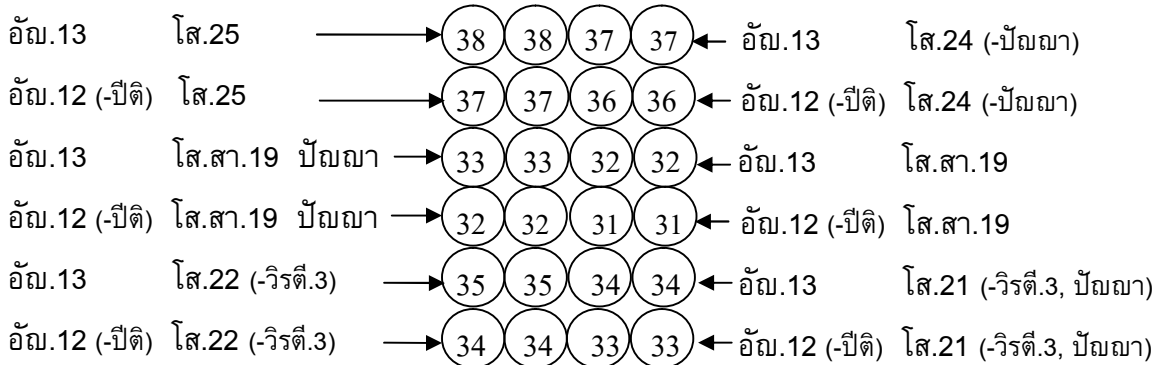
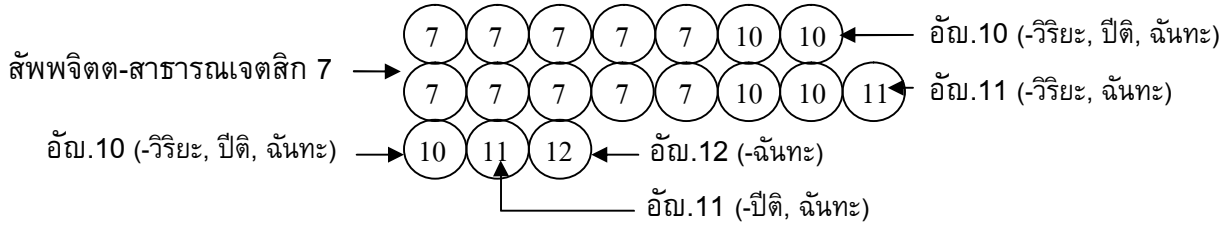
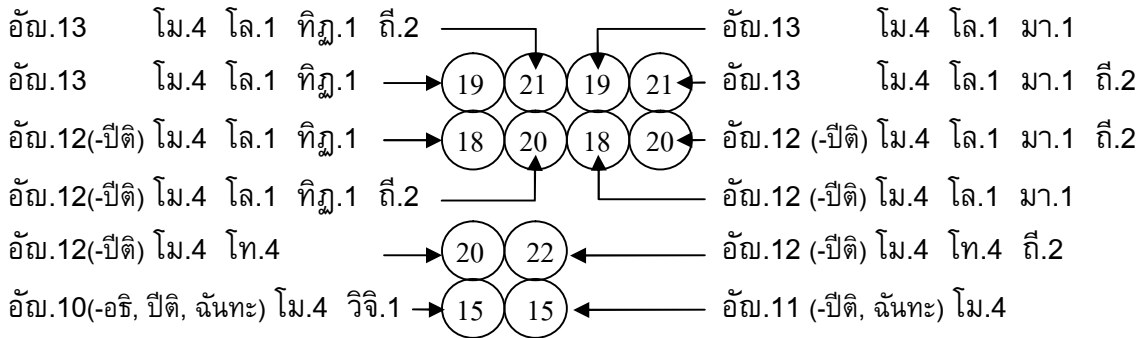

ฉันทะ 69 / 101

โมจตุกะ 4 (อกุ.12) 	โลภะ (โลภ.8) 	โทจตุกะ 4 (โทส.2) 	วิรตี 3 (มกุ.8 โลกุ.8/40) 	อัปป.2 (8 + 8 รูป.12) 	ปัญญา (47 / 79)
	ทิฏฐิ (ทิฏ.ส.4) 	ถิฏฐะ 2 (อกุ.ส.5) 			
	มานะ (ทิฏ.วิป.4) 	วิจิกิจฉา (วิจิ.1) 			
PC. 17 - 07 - 65 สัมปโยคหัย					

สังคหัย

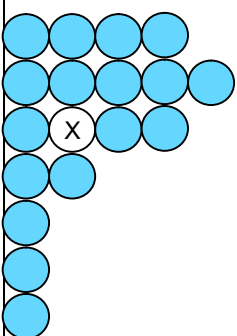
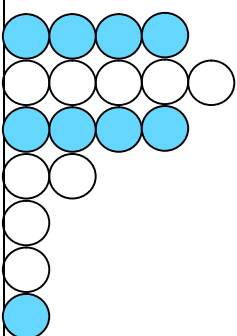
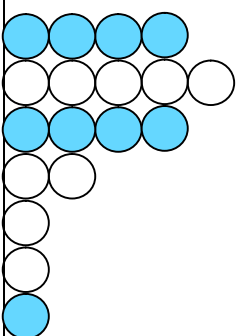
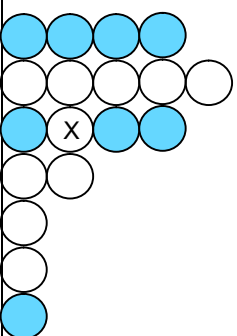
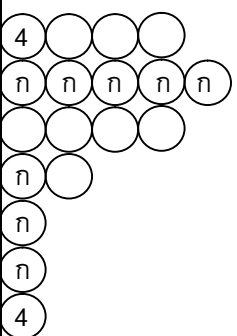
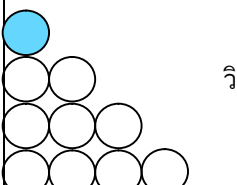
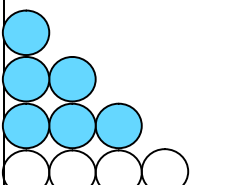
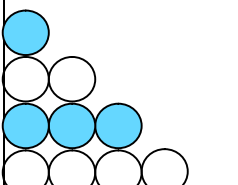
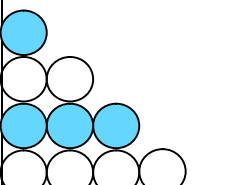
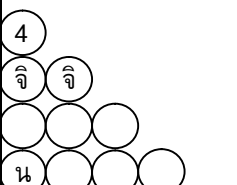
สังคหณัย

๑. สัพพจิตต.๗	ประกอบด้วย จิตทุกดวง
๒. ปกิณณก.๖	ประกอบด้วย จิตบางดวง (ถ้าเป็น โสมนัส ประกอบได้ทั้งหมด) (ถ้าเป็น อุเบกขา - โทมนัส เว้นปิติ)
๓. โมจตุก.๔	ประกอบด้วย อกุศลจิต ๑๒
๔. โลกะ	ประกอบด้วย โลกมุลจิต ๘
ทิวฐิ	ประกอบด้วย ทิวฐิตสัมปยุตตจิต ๔
มานะ	ประกอบด้วย ทิวฐิตวิปปยุตตจิต ๔
๕. โทจตุก.๔	ประกอบด้วย โทสมุลจิต ๒
๖. ถิทุก.๒	ประกอบด้วย อกุศลจิต สสังขาริก ๕
๗. วิจิกิจฉา.	ประกอบด้วย วิจิกิจฉาสัมปยุตตจิต ๑
๘. โสภณ.๑๙	ประกอบด้วย โสภณจิต
๙. วิรตี.๓	ประกอบด้วย มหากุศลจิต และโลกุตตรจิต
๑๐. อัปป.๒	ประกอบด้วย มหากุศลจิต มหาภิรียาจิต และรูปาวจรจิต ๑๒ (เว้นปัญจมฆานจิต ๓)
๑๑. ปัญญา	ประกอบด้วย โสภณจิต ญาณสัมปยุตต์

รูปสมมุฐานหยั

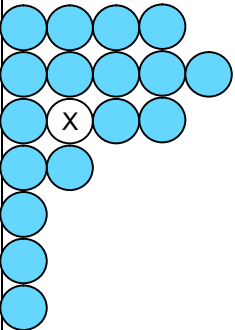
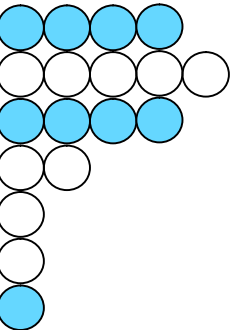
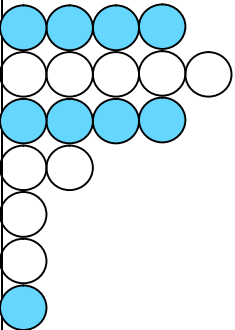
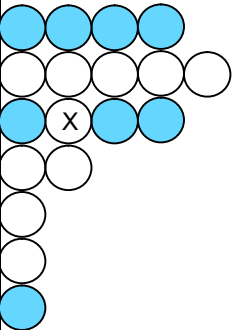
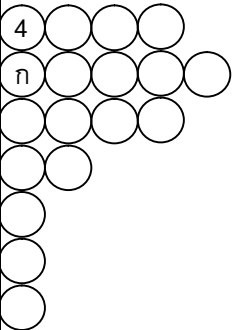
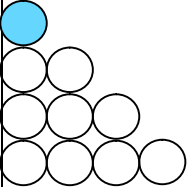
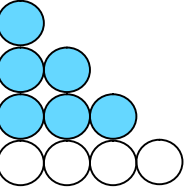
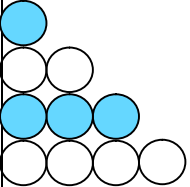
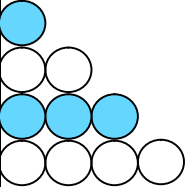
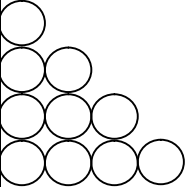
จำแนกรูป ๒๘ โดยสมมุฐานทั้ง ๔

เอา สัททะ ออกไป	เอา กัมม ๙ ออก (จิตต.15)
ให้ เวลา ๒ วิ. (กัม.18)	บอก วิญญูติ ด้วย (อุตุ.13)
(๒ วิ. = วิญญูติ ๒, วิจารณ์ ๓)	ช่วย สัททา หน้อย (อาหาร.12)

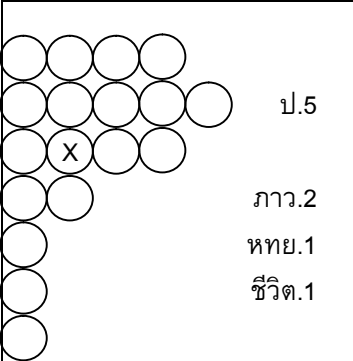
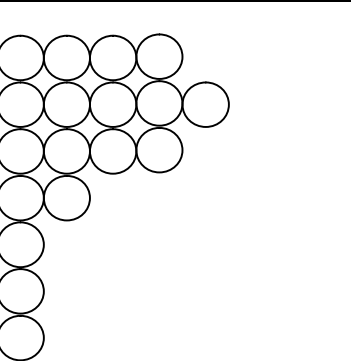
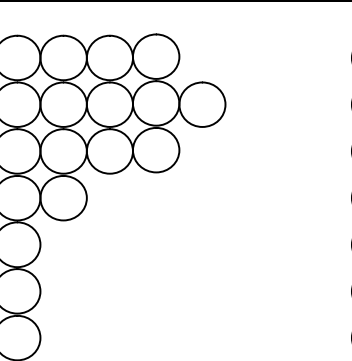
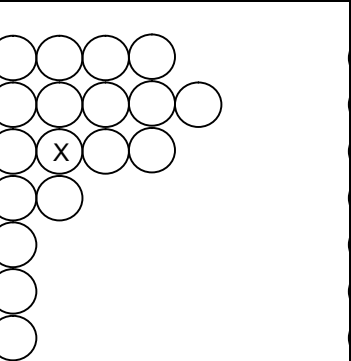
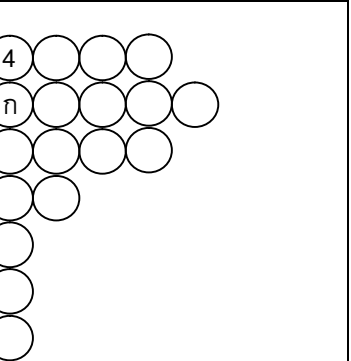
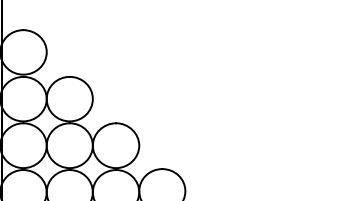
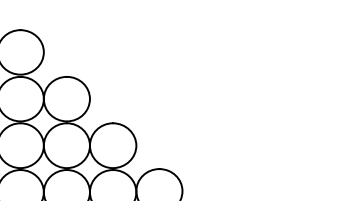
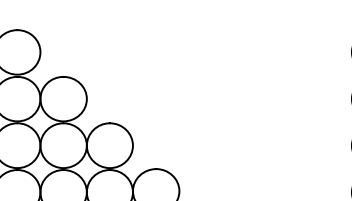
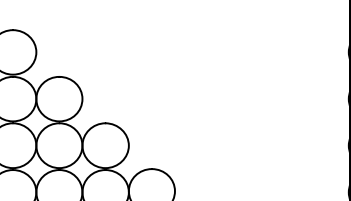
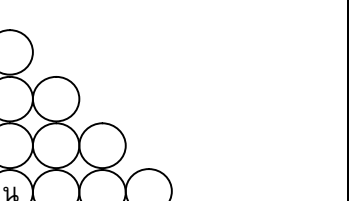
กัมมรูป ๑๘ (9 + 9)	จิตตรูป ๑๕	อุตุรูป ๑๓	อาหารรูป ๑๒	รวมสมมุฐาน
 ป.5 ภาว.2 หทย.1 ชีวิต.1				 4 ก ก ก ก ก ก ก ก 4
 วิญญูติ 2 วิจารณ์ 3				 4 จิ จิ น

รูปสมมุฐานน้อย

จำแนกรูป ๒๘ โดยสมมุฐานทั้ง ๔

กัมมชรูป ๑๘ (9 + 9)	จิตตชรูป ๑๕	อตุชรูป ๑๓	อาหารชรูป ๑๒	รวม สมมุฐาน
 ป.5 ภาว.2 หทย.1 ชีวิต.1				
				

จำแนกรูป ๒๘ โดยสมมุติฐานทั้ง ๔

กัมมชรูป ๑๘ (9 + 9)	จิตตชรูป ๑๕	อตุชรูป ๑๓	อาหารชรูป ๑๒	รวม สมมุติฐาน
				
				

กัมมชรูป ๑๘ (9 + 9)	จิตตชรูป ๑๕	อตุชรูป ๑๓	อาหารชรูป ๑๒	รวม สมมุติฐาน
